

Ob'htiz Birinchi Maqola

Boshqa Bir Qush Savoli

Boshqa bir qush Hudhuddan sob'hradi:

- Ul Podshoh huzurida insof va vafo qanday qadrlanadi? Haq taolo meni insofu adolat tuyg'busi bilan siylagan, birovga bevafoqlik ham qilmadim. Agar bir odamda bu sifatlar jamlangan bo'lsa, marifatda uning martabasi qanday bo'ladimi?

Hudhudning Unga Javobi

Hudhud dedi:

- Insof najot sultonidir, kimki insofli bo'lsa, u behuda vaysaqi gaplardan qutuladi. Agar sen insof bilan ish qiladigan bo'lsang, bu bir umr namoz o'qib, sajdaga bosh qo'yib yurishdan ko'bra yaxshiroqdir. Jahonda odamlarga beg'baraz insof bilan muomala qilish, zimdan byldirmay hojatlarni chiqarishdan ko'bra ulug'broq savob, yaxshiroq javonmardlik yob'eq. Kimki oshkoro ravishda insof ko'rsatsa, bunday odamda riyo kam ko'rinadi, yodingda tut. Haq yob'eliga kirgan futuvvat mardlari boshqalardan insof talab qilmaydilar, ammo o'z'lari insofda ustuvor bo'ladilar, borlarini bag'bishlaydilar.

Ahmad Hanbal Hikoyati

Ahmad Hanbal - o'z davrining peshqadam imomi edi, uning sharhu fatvolari tarifu tavsifdan baland edi. Payg'ambarning musaffo ilmini o'rganish uchun dars olishdan forig'bo'lgach, darhol Bishr Hofiyning qoshiga kelardi.

Ammo Ahmadni Bishr oldida ko'rganlar uni qattiq malomat qilardilar, yanikim:

- Axir sen olam imomisan, sendan donoroq, olimroqodam yob'eq. Kim sob'z aytsa, eshitmay, o'zingni chetga olasan, lekin shu boshi yalang, egnida janda darvesh oldiga kelasan. Buning manosi nima?

Ahmad Hanbal dedi:

- Men hadis va fiqh ilmida tengsizman. Imda men undan ustunman, bilimim ko'p, va lekin u Allohni mendan ko'proq biladi. Ey o'zining insofsizligidan bexabar odam, tariqat ahli, ulug'bo'valiyar insofiga bir lahza boqqil.

Hindiston Shohining Mahmud G'aznaviy Qo'liga Asir Tushgani

Hindlarning qari bir podshohi bor edi. Sulton Mahmud bilan jangda asir tushdi. Uni bandi qilib Mahmud oldiga keltirdilar.

Sulton uni afv etdi va hindlar shohi musulmon dinini qabul qildi. Musulmonchilikda Allohni yaqindan taniy boshladi, ikki olamdan kechib, Alloh yodida ibodatlar qiladigan bo'ldi. Bir xaymada xilvatda tanho o'tirib, Alloh ishqida tunni kunga, kunni esa tunga ulab nola qilardi. Har doim o'tirilib yig'blardi, tuni kunduzdan, kunduzi tundan ham og'bir kechardi. Uning zor-zor nola qilib yig'blashlari Mahmud qulog'biga yetdi.

Sulton uni huzuriga chaqirib dedi:

- Sen nega buncha yig'bi-sig'bi qilasan? Ko'p oh-voh qilma, xohlasang mulkingni o'baro'bar qilib qaytarib beraman. Agar sen shohsen, senga ohu nola, yig'blash yarashmaydi.

Hind shohi dedi:

- Ey sulton, men mulku mol, mamlakat va taxt uchun yig'blayotganim yob'eq. Mening yig'bining sababi shuki, qiyomatkuni Zuljalol mendan:

- Ey badahtsu bevafo, menday xoliqingga jafu qilib, to Mahmud bir jahon lashkar tortib oldingga kelmaguncha, meni yod etmadim. Bu vafou vadani buzish emasmi? Shunday ekan, senga o'xshaganlarga behisob lashkar bilan hujum qilish lozim, toki o'z'laringni va o'z Rablaringning haqini tanib olsalaring. Lashkar hujumiga duch kelmay, menday do'bstingni yodga olmadim, endi ayt, seni do'bst deb ataymi yoki dushmanim deymi? Qachongacha mendan vafo ko'rib, evaziga menga jafu qilasan? Vafodorlik sharti bunday emas. Agar Haq taolodan shunday xitob yetsa, nima deb javob beraman? Bu xijolat va sharmandalikka qanday chidayman? Ey sulton, bu qariyaning yig'blashiga bois shudir.

Insof va vafodorlik sob'zini eshit, ezgulik devonidan mana shu tariqa darslar o'bi! Agar vafodordirsan, yob'elga chog'blan, bo'blmasa bir joyda o'tirib, bu ishdan qo'bl tortgin. Vafo manosidan tashqarida bo'blgan jami narsalar javonmardlik bobida ravo emas.

Haq Taoloning Bevafo G'hoziyga Qahru Itobi

Bir g'hoziy (islom askari) bir butparast kofir bilan jang qilayotgan edi. Jang namoz vaqtiga to'g'bi kelganidan g'hoziy kofirdan namozni o'qib olishga muhlat sob'hradi. Kofir rozi bo'ldi va g'hoziy joynamoz to'hsab, namozini ado etdi. Keyin o'brnidan turib yana jangga kirishdi.

Shu payt kofirning ham toat vaqgi bo'lib qolgandi, u ham musulmondan muhlat sob'hrab, bir tozaroq joy topmay, butning oldida sajda qila boshladi. G'hoziy dushmanining boshi yerda ekanligini ko'rib, paytdan foydalanib, qilich bilan uni chopmoqchi bo'ldi.

Shu lahzada osmondan ovoz keldiki:

- Ey ahdu paymonni buzuvchi badkirdor, ahnga vafoying shumi? Sen namoz o'biqiyotgan mahalda u tiyg'bi urib boshingni kesmadi-ku? Agar u muhlat sob'hrab ibodat qilayotganda sen qilich tortsang, bu nomardlik va johillik bo'ldi. Sen ahdi vafo qilasan, ammo unga riyo qilmaysan. U senga bundan oldin yaxshilik qildi, sen esa yomonlikka chog'blanding, bundan boshqa nomardlik qilma, zero javonmardlikning birinchi sharti ahnga vafo qilmoqdir. U yaxshilik qilsa, sen yomonlik qilasan, holbuki bu insoniylik nishonasi emas.

O'zingga nimani ravo ko'rsang, boshqalarga ham shuni tila. Sen kofirdan vafo va omonlik ko'rding, agar sen mo'bin bo'lsang, vafodorlik qil. Ey musulmon, sen hali musallam (itoatkor) emassan, vafodorlikda kofirdan kamsan. G'hoziy ushbu sob'zlardan titrab, o'brnidan turib ketdi va uyatdan terga botdi. Qilichi qo'blidan tushib, ko'bziga yosh oldi. G'bayridin uni bu ahvolda ko'rib, nega yig'blamoqdasan, deb sob'hradi. G'hoziy dedi:

- Meni chaqirib, sob'broqqa tutdilar. Sen tufayli bevafo deb tana qildilar, men bundan hayronu lolman.

G'bayridin ham bu sob'zni eshitgach, bo'zlab yig'bladi. Dedi:

- O'z do'bstiga ojiz bu dushmani uchun tanbeh beradigan Jabbori karim vafodorlik bobida shuncha qahru itob qilar ekan, men bevafo nima qilaman, mening gunohim, bevafoqligim behisob-ku. Menga kalimani o'rgat, toki islom diniga kirayin, shirkni kuydirib, shariat ahkomlarini bajarayin. Ming afsuski, ko'nglimga band solib, shunday rahmli Allohdan bexabar bo'lib

keldim.

Ey beadab, oʻʻz matlubing bilan talabda shuncha bevafoqlik qilgan ekansan, ammo endi falak tomigacha yetadigan sabrni tanla, toki hamma aybingni Alloh taolo yuzingga qarab bir-bir bayon etsin.

Yusuf Alayhissalom Birodarlarining Qahatchilik Yilida Misrga Kelishlari

Yusufning oʻʻnta aka-ukalari qahatchilik yilida non topish maqsadida Misrga keldilar va Azizi Misr oʻʻrnida vazirlik lavozimini egallagan Yusuf ularni qabul qildi. Aka-ukalar Yusufni tanimadilar, chunki u parda orqasida oʻʻtirardi. Ular qahatchilik yilida boshlaridan kechayotgan ogʻʻir ahvoldan nolib gapirib berdilar va undan yordam berishni soʻʻhrardilar. Yusuf oldida bir mis lagan bor edi, u qoʻʻʻlini laganga urgan edi, lagan ovoz chiqardi, goʻʻʻyo u ham nola qilardi. Yusuf ogʻʻʻbalariga qarab dedi:

- Bu ovozning manosini bildilaringmi?

Oʻʻnta ogʻʻʻbani bir-birlariga qarab, oʻʻjiz boʻʻʻlib qoldilar, soʻʻʻhngra dedilar:

- Ey haqshunos aziz, kim ham lagan ovozining manosini anglabdi?

Yusuf dedi:

- Men bilaman bu ovoz nima deyganini. Lagan deydiki, sizlarning husnu jamolda yagona bir ukangiz bor edi, uning nomi Yusuf edi, bir otadan dunyoga kelgan ediling. Yusuf oralaringda yaxshi xulqi bilan ajralib turardi.

Yusuf shunday deb ikkinchi marta laganni chertdi va dedi:

- Endi demoqdaki, hammangiz Yusufni quduqqa tashladilaring, keyin gunohsiz boʻʻʻrini guvohlikka olib keldilaring.

Keyin u laganni uchinchi marta chertdi, ovoz chiqargach, dedi:

- Laganning bu ovozi deydiki, otangizni ayriqlik alamida kuydirdilaring. Oy yuzli Yusufni Misr savdogariga arzimas pulga sotdilaring. Bu ishni kofirlar ham oʻʻʻz birodariga nisbatan qilmaydi. Ey qarshimda turganlar, Allohdan uyalmadinglarmi?

Ogʻʻʻbalar bu soʻʻʻzlardan gangib qoldilar, uyatdan terga botdilar. Ular Yusufni sotganda aslida butun jahonlarini sotgan edilar. Yusufni quduqqa tashlaganda esa hammalari balo qudugʻʻʻbiga tushgan edilar.

Kimki bu qissadan xulosa chiqarmasa, qalb koʻʻʻʻzi koʻʻʻʻr, oʻʻʻʻzi esa johilu nodondir. Sen shu qissaga mahliyo boʻʻʻʻlib, menga aloqasi yoʻʻʻʻqdeband angarayib qolma. Chunki, ey bexabar, bu qissa sening ham qissangdir. Nimaiki sen bevafoqlik yuzidan qilgan boʻʻʻʻlsang, oshnolik shartiga rioya qilmagan boʻʻʻʻlsang, bu Allohga ayondir. Agar birov bir umr laganni chertsa, sening noshoista ishlarining malum boʻʻʻʻlib boraveradi.

Harakat qilib, uyqudan uygʻʻʻʻongil, oʻʻʻʻz botiningga nazar sol. Shuni esda tut va tayyor turginki, tongla qiyomat kuni sening oʻʻʻʻzgalarga yetkazgan barcha jafolaring, xatolaring, kofirliklaringni koʻʻʻʻz oldingga keltirib koʻʻʻʻrsaturlar, bir-bir sanab berurlar. Oʻʻʻʻshanda tos - lagan shunchalik baland chalinadiki, uning ovozidan aqlu hushingni yoʻʻʻʻqotajaksan.

Bu toʻʻʻʻntarilgan tosga oʻʻʻʻhxshash osmon ostida qachongacha aylanasan, undan kech, chunki u qon toʻʻʻʻldirilgan togʻʻʻʻbora oʻʻʻʻhxshashdir. Togʻʻʻʻbora tos ichida giriftorsan hanuz, oʻʻʻʻzizing ham chovʻʻʻʻb loq chumoliga oʻʻʻʻhxshaysan. Agar togʻʻʻʻbora ichida qolib ketsang, har damda boshqa bir ovoz senga eshitiladi. Ey Haqshunos odam, qanot chiqarib, vodiylarni uchib oʻʻʻʻt, boʻʻʻʻlmasa togʻʻʻʻbora ovozidan rasvo boʻʻʻʻblasan.

Oʻʻʻʻttiz Ikkinchi Maqola

Boshqa Qushning Savoli

Boshqa bir qush Hudhuddan soʻʻʻʻhradi:

- Ey, rahbaru peshvo, Uning huzurida gustoxlik - beadablik ravomi? Agar birov beadablik qilib qoʻʻʻʻhsya, keyin uni azim qoʻʻʻʻhrquv chulgʻʻʻʻb oladi. U yerda gustoxlik qilish mumkinmi, ayt, mano duri sochib tushuntirib ber buni.

Hudhudning Javobi

Hudhud dedi:

- Kimki ahliyat, yani valiylik toifasidan boʻʻʻʻlsa, Ul zot asrorining mahrami boʻʻʻʻbladi. Agar u gustoxlik qilsa, bu ravodir. Chunki bunday orifi asror Podshohning sirini saklab yuruvchidir. Ammo, ajabki, sirni saqlovchi sofdil kishi gustoxlik qiladimi? Yoʻʻʻʻʻq, albatta. Adab chap tomondan boʻʻʻʻlsa, hurmat oʻʻʻʻng tomondandir. Bir nafas gustoxlik bunda ravo boʻʻʻʻlishi mumkin. Tuya boquvchi kishi saholarda yuradi, u axir shohga sirdosh boʻʻʻʻl olmaydi-ku. Agar tuyakash roz ahriday gustoxlik qilaman desa, imondan ham, jondan ham ajraladi. Lashkardagi odam podsho oldida gustoxlik qilishga jurat etadimi?

Agar ajamlik oʻʻʻʻbnoqi koʻʻʻʻbrina boshlasa, uning gustoxligi shodligidandir. U ishq gʻʻʻʻbalabasi avjida devona kabidir, hatto ishq zoʻʻʻʻbridan suv ustida chovʻʻʻʻb kmay yuraveradi. Ishq savdosida oʻʻʻʻbrtangan kishi havoda uchayotganday, qoʻʻʻʻllari qanot, oyoqlari taxti ravonday bexudu beparvodir, u hamma narsani Haq deb oʻʻʻʻblyaydi va hatto suvni ham, oʻʻʻʻzini ham, Rabbini ham unutadi. Uning gustoxligi muhabbatining haddan zoʻʻʻʻbrayishi natijasidir. Uning gustoxligi naqadar yoqimli va yaxshi, chunki u bamisoli olov devonadir, - bir dasta olovdur, olov! Olov yoʻʻʻʻblida biron narsa butun, salomat qoladimi? Majnun kishini malomat qilish mumkinmi? Agar senda mana shunaqa devonalik yuz bersa, nimaniki desang, eshitmoq joiz.

Bir Devonaning Xurosonda Amid Qullarini Koʻʻʻʻbrgani Hikoyasi

Xurosonda davlatu boylik ziyoda boʻʻʻʻbla boshladi, chunki bu yerda bir amid (qavm sardori) paydo boʻʻʻʻldi. Yuzlari oyday chiroyli yuzta turk quli bor edi, hammasi ham sarvqomat, qimmatbaho kiyimlar kiygan, oltin-kumush, duru gavhar, taqinchoqlar taqqan, zarrin halqalari tunni yoritadigan, belbogʻʻʻʻblari ham javohirli, mingan otlari ham bezakli edi. Shu mahal bir janda kiygan, oyoqyalang, och devona uzokdan qullarni koʻʻʻʻbrib, yonidagilardan bu hurlar toʻʻʻʻbdasi kim, deb soʻʻʻʻhradi. Shahar kattasi javob berib dedi: B«Bular bizning shahrimizning buzurgvor sardoriga qarashli qullardir. Devona buni eshitib, boshidan hushi uchdi, dimogʻʻʻʻbidan tutun chiqqanday boʻʻʻʻldi. Keyin osmonga qarab dedi: B«Ey buyuk Arshning egasi! Sen bandani siylashni amiddan oʻʻʻʻbrgan!»*

Sen agar shu devonaday gustoxlik qilish payida boʻʻʻʻlsang, oʻʻʻʻblyab koʻʻʻʻbr. Avval shu ulugʻʻʻʻb daraxtga yarashiq novda va yaproq boʻʻʻʻblishga intil. Agar bunday baland daraxt shoxining yaprogʻʻʻʻbi boʻʻʻʻlmasang, gustoxlik qilib kulgiga qolma. Devonalarining gustoxligi yaxshi, agarda ular sham atrofida aylanib yonishga chogʻʻʻʻblangan oshiqlarday boʻʻʻʻlsalar. Bundaylar tariqat yoʻʻʻʻbli nima ekanini ham bilmaydilar va koʻʻʻʻbrolmaydilar, yomon nima, yaxshi nima, farqiga bormaydilar. Ular faqat Ulugʻʻʻʻb Podshoh yodida oʻʻʻʻbrtanib yashaydilar, xolos.

Yalangʻoch Devona Hikoyati

Bir yalangʻoch devona qish faslida yovʻelda ketardi, yomgʻir qor aralash yogʻba boshladi. Yalangʻoch, badani jiqqa hovʻal, sovuqdan titrardi. Boradigan joyi yovʻeqedi, yura-yura bir vayronaga yetib oldi. Vayronaga kirib, pana bir joyda ovʻtirgan edi, tomdan boshiga bir gʻbisht kelib tushdi. Boshi yorilib qon oqa boshladi. Shunda u osmonga qarab dedi:

- Qachongacha podsholik nogʻborasini chalasan, bundan yaxshiroq gʻbishting yovʻqmidini mening boshimga uradigan?

Kimki jonini kovʻngliga xush yoqadigan mahram deb topsa, daraxt kabi bu yovʻelda yashnab kovʻtkaradi. Yo Uning dargohida kamol topadi, yoki bu yovʻelda kovʻngil devonasiga aylanadi. Har kimki Ul dilnavoz Yorning devonasi boʻlsa, kovʻngli nimani xohlasa, noz bilan Unga izhor etadi.

Bir Kishining Qovʻshni Eshagini Sovʻrab Olgani Hikoyati

Korizda ishlovchi bir kambagʻal odam bor edi. U bugʻbdoyini tegirmonga olib borib, un qilib kelish uchun qovʻshnisining eshagini sovʻrab oldi. Tegirmonga borgandan keyin yukni tushirib, eshakni tashqarida qoldirdi, ovʻzi esa kech boʻlgach uxlab qoldi.

Shu payt boʻtri kelib eshakni yeb ketdi. Eshak egasi kambagʻaldan undan tovon toʻvlashni talab qildi. Biroq eshakni omonatga olgan odam: eshagingni boʻtri yedi, boʻtridan tovon talab qil deb turib oldi.

Ikkalasi janjallashib yugurib mirob - korizlar bosh-ligʻbi oldiga keldilar va voqeani aytib, tovonni kim toʻvlashi lozimligini sovʻradilar. Mirob dedi:

- Kimki bu och boʻtrini sahroga qovʻyib yuborgan ekan, albatta tovonni ovʻsha toʻvlashi kerak. Ikkovlarning ham tovonni ovʻshandan talab qilinglar. Axir u yaratadi va nobud qiladi, yuz minglab qovʻy va eshaklar-ning boʻtriga yem boʻvlashini u amr etadi. Boʻtrini yaratgan Uning ovʻzi ekan, bu nogahon balolardan ham U qutqaradi. E Rab, U ajoyib tovonlar toʻvlaydi, ammo U qilgan ishga bandalar tovon toʻvlamaydi.

Misr ayollarini kovʻrdingmi, ne holatga tushdilar, chunki ular Yusufning jamolini kovʻrgan edilar. Agar bir devona podsho davlatxonasidan baxt topsa, holati ovʻzgarsa, hech ajablanma. Shu holatda devona ovʻzligini yovʻqotadi, orqa-oldi, pastu baland, boru yovʻqning farqiga borolmaydi, hatto kovʻz solib qarashga ham holi yetmaydi. Bu holatda devona faqat Undan sovʻzlaydi, Unga sovʻzlaydi, xolos. Nimaiki xohlasa, Undan xohlaydi, U bilan istagi bitadi.

Misrdagi Qahatchilik Yilida Bir Devonaning Gustoxligi Hikoyati

Misr mamlakatida birdan qahatchilik boshlandi. Qahatchilik shu darajada qattiq ediki, odamlar B«non-non deb jon berardilar. Yovʻllarda odamlar ovʻlib yotardi, bir qism kishilar ovʻliklar govʻshtini yeb jon saqlardilar. Bir devona bu ahvolni kovʻtrib, dedi:

- Ey dunyou dinning Egasi, rizqing yetishmas ekan, kamroq yaratsang boʻvlmaydimi?

Dilini Ilohga bergan bedillar ishq ichra xudu bexud, shavq olovida hamisha kuyib yuradilar, ular ovʻz vujudlaridan ham bezorlar. Devonalaridan sodir boʻvladigan gustoxlikni karam va saxovat devoni afv etadi. Uning sovʻzi maqul boʻvlmasa ham kechiradilar, uni yaxshilikka yovʻyadilar. Har dam unga yaxshi muomala etadilar, agar fikri yaxshi boʻlsa, mukofotlaydilar. Alloh oshiklari nuqsondan pokdirlar, xuddi daraxtlarday ilohiy shamolda raqs tushib turadilar. Xuddi daraxt kabi oyoqchari loy (er) dadir. Shu zaylda Unga yaqinlik kamolotiga erishadilar. Kimki bu dargohning beadabi - gustoxi boʻlsa, uzr sovʻbrasa, yana ogohu orif boʻvladi. Bu dargohda rost emas, mabodo egri sovʻzlasa ham, lekin uning uzrini shirinlik - sidqidillik tilab turadi.

Yosh Bolalar Tosh Bilan Uradigan Devona Hikoyati

Bir yurak-bagʻtri ezilgan devona bor edi. Chunki kovʻchada yursa, yosh bolalar orqasidan tosh otib urardilar. Oxir bir hammomning gulxanxonasiga borib, bir burchakda daricha ostida ovʻtirdi. Birdan havoni bulut qoplab, dovʻl yogʻbdi va dovʻl darchadan kirib devona boshiga urildi. Xona qorongʻbi edi, daricha borligi ham sezilmasdi. Shu sabab devona dovʻlni bolalar otayotgan tosh deb ovʻyladi. Zero, u jala bilan toshni farqlay olmasdi. U nega meni shu yerda ham tinch qovʻymadilar, deb nomaqbul sovʻzlar bilan sovʻbka boshladi.

Birdan shamol eshikni ochib yubordi va qorongʻbi gulxanxona yorishib ketdi. Shunda devona boshiga tosh emas, dovʻl kelib urilganini bildi va ovʻzining sovʻbkishlaridan uyaldi. Dedi:

- Yo rab, bu gulxanxonam qorongʻbi edi, xato qildim, kechir. Agar biror devona shunaqa vaysasa, sen itob etib jazolama. Bu yerda yotgan kishi ishqingda hushsiz, mastdir, kimsasiz, beqaroru bedil bir devonadir. Umri noxushlikda ovʻtadi, har damda boshida ming gʻbam. Sen uning tanasini afv et, devona oshigʻbingni jazolama. Agar qorongʻbi kulbaarga nazar tashlasang, barcha tavba qilganlarni kovʻbrasan.

Vositiy Va Uning Juhudlar Govʻtrini Kovʻrgani Hikoyati

Vositiy yovʻelda ketayotib, juhudlar qabristonidan ovʻtar ekan, dilida har xil fikrlar paydo boʻvlar, der edi:

- Bu juhudlar uzrlidirlar, yani ularni kofir deb boʻvlmaydi, ammo buni birovga aytib boʻvlmaydi.

Bu fikrni bir kuni ovoz chiqarib aytgan edi, bir qozi eshitib qoldi. Qozi gʻbazablanib, uni qozixonaga chaqirdi. Vositiyning sovʻzi qozi fahmiga loyiq emas edi, shu bois bu sovʻzni mutlaq inkor etdi, Vositiyni tushunmadi va fikrini qabul qilmadi. Oxiri Vositiy qoziga dedi:

- Ey qozi, bu vayronkor qavm sening hukming boʻyicha uzrli boʻvlmasalar-da, ammo gʻbaybni bilguvchi Allohvand hukmi boʻyicha bu zamon mazur - kechirilgandirlar.

Ovʻttiz Uchinchi Maqola

Boshqa Bir Qush Savoli

Boshqa qush aytdi:

- Men toki tirik ekanman, Uning ishqiga loyiq va yarashiqman. Hamma narsadan voz kechib xoli boʻvlganman, shu bois doimo Haq ishqining lofini uraman. Jahon xalqlarining barini kovʻrganman, hech kimga bogʻvliqlik joyim yovʻq, chunki ulardan aloqani uzganman. Mening ishim Uning ishqida yonish, xolos. Bunday ishq savdosi har kimning nasibi boʻvlmaydi. Yor ishqida

shunday bandamanki, goʻbʻyo jonim hech narsaga yaramaydiganday boʻʻlib qoldi. Men uchun jondan kechish, Jonon yuzi yodida jomi may ichish vaqti keldi. Uning jamoli bilan jon koʻʻzini ravshan qilib, visoliga yetib, qoʻʻlimni boʻʻyniga qoʻʻbʻymoqchiman.

Hudhudning Unga Javobi
Hudhud dedi:

- Bunday davo va lof bilan Qof togʻʻbida Simurgʻʻb yonida oʻʻbtirish mumkin emas. Har damda Uning oshigʻʻbʻiman deb lof urma, zero U hech bir kishining qopiga sigʻʻbʻmaydi. Agar Uning davlatidan bir yengil shamol - nasim sen tomon essa, sen shunga ming shukr qilib, yovʻʻblida harir parda toʻʻbʻsha. Shunda U seni xursand boʻʻʻlib, oʻʻʻz yovʻʻbliga tortadi va seni oʻʻʻz xilvatgohida yolgʻʻʻbʻiz oʻʻʻtqazib qoʻʻʻbʻyadi. Sening hozirgi sevging ozor berishdir, holbuki Uning ishq - sevgisi seni barcha lofu davolardan xalos etib, Majnun qilib qoʻʻʻbʻyishi aniq.

Muridning Boyazidni Tushida Koʻʻʻbʻrishi

Sultonul orifin Boyazid Bistomiyy dunyodan rixlat qilganda, muridlaridan biri uni tushida koʻʻʻbʻrdi. Murid undan soʻʻʻbʻradi:

- Ey, shoista pir, Munkiru Nakir soʻʻʻbʻrovlari-dan qanday oʻʻʻbʻtding?

Boyazid dedi:

- Ular nomimni tilga olgandan keyin, men bechoradan Alloh hakida soʻʻʻbʻradilar. Ularga dedimki, bu savolga javob berish qiyin, buning javobi na menga, na sizga aniq. Chunki agar Allohyim u desam bu soʻʻʻz men tomondan bir havas-orzu, xolos. Ammo agar siz bu yerdan Parvardigor huzuriga borib, Undan mening holimni soʻʻʻbʻrab bilsangiz edich yani U meni oʻʻʻz bandasi deb qabul qilarmikin, agar bandam desa, unda mening nomim ham, shonim ham mavjuddir. Lekin agar meni bandalari qatorida sanamasa, unda mening iqrorim befoyda, unda men oʻʻʻz bandimda halokman. Birov bilan ogʻʻʻbʻizda osongina bogʻʻʻbʻlanish mumkin emas. Agar men Allohga yaqinman deb davo qilaversam, bundan nima foyda? Agar Uning bandidagi banda boʻʻʻbʻlmasam, uni Allohyim deb lof ura olamanmi? Uni Parvardigorim deb taslim boʻʻʻbʻlganman, ammo U meni bandam deb aytisagina tinchiyman.

Agar Uning sharafidan ishq nasib etilsa, sen shunga loyiqsan. Lekin sening oshiqliging shunga yarashami, layoqa-tingga munosibmi? Agar U sen bilan xushmuomalada boʻʻʻbʻlsa, sen shodlikdan yonib ketishing kerak. Ey koʻʻʻz ochilmagan odam, ish mana shundaydir, boshqacha emas, bexabar kishining bu sirdan xabardor boʻʻʻbʻlishi qiyin.

Oshiq Darvesh Hikoyati

Bir darvesh bor edi. Ishaq zoʻʻʻbʻridan zorlanib, oʻʻʻtga tushgan parvonaday beqaror edi. Ishaq taftidan jon qiynalsa jonining oʻʻʻrtanishidan tili soʻʻʻzga kelmasdi. Ishaq olovi jonidan oʻʻʻtib dilini yondirar, mushkul ustiga mushkul boshiga yogʻʻʻbʻilar edi.

Yovʻʻʻbʻl oʻʻʻbʻrtasida beqaror boʻʻʻbʻlib, hoʻʻʻbʻngrab yigʻʻʻbʻlardi va bu soʻʻʻzlamni aytardi:

- Rashk otashida jonu dilim kuydi, yigʻʻʻbʻlay desam, koʻʻʻz yoshlarim ham qaynoqdir.

Bir nido keldiki:

- Bu masalada lof urma, U bilan yolgʻʻʻbʻondan yaqinlashib yopishib olgansan.

Darvesh dedi:

- Men qachon Unga yopishib oldim, U menga yopishib olgan, agar bilsang. Men bechora bir notavon kimmanki, Uni sevsam, menda bu jurat qayda? Men hech narsa qilganim yovʻʻʻbʻq, nimaiki qilgan boʻʻʻbʻlsa Uning Oʻʻʻz qildi. Koʻʻʻbʻnglim qonga toʻʻʻbʻlgach, faqat Uning yodida tepadigan boʻʻʻbʻldi.

Hotifdan ovoz keldi:

- U senga nazar solib, senga yuk yukladi, sen buni ovoza qilma, kibru havoga berilma. Sen toki bu ulugʻʻʻbʻ quduq ichrasen, bir dam agar bu haqda ovoz chiqarsang, ey gʻʻʻʻbʻulom, U sen bilan ishqbozlik qilmaydi. U ishqni Oʻʻʻz suni-asroru hikmati bilan oʻʻʻynaydi. Sen yovʻʻʻbʻqsan va hech ishda ham emassan, bu ishni Uning Oʻʻʻziga qoʻʻʻbʻy, chunki suni Sone bilan qorishib mahv boʻʻʻbʻladi. Agar sen oʻʻʻz ingni oʻʻʻrtaga solsang, ham imoning va ham joningdan ajralasan.

Sulton Mahmudning Gulxaniy Rindga Mehmon Boʻʻʻbʻlishi

Bir kecha sulton Mahmud yolgʻʻʻbʻiz oʻʻʻz shahar aylanishga chiqdi, bir hammom oldidan oʻʻʻtayotganida gulxanda isinib oʻʻʻtirgan rindni qoʻʻʻbʻrdi. Sulton rindning oldiga bordi. Xursandlik bilan rind uni kultovʻʻda ustiga oʻʻʻtqazdi va gulxanga oʻʻʻtin tashlay boshladi. Soʻʻʻbʻngra sulton oddiga qotgan nonlarni qoʻʻʻbʻyib mehmon qildi, sulton ham darhol qoʻʻʻbʻl uzatib, nondan yeya boshladi. Sulton ichida:

- Agar bu gulxaniy rind ahvolidan nolib, mendan uzr soʻʻʻbʻramoqchi boʻʻʻbʻlsa, uning boshini uzib tashlayman, - degan fikrni oʻʻʻhgkazdi. Lekin bunday boʻʻʻbʻlmadi. Podshohovʻʻrnidan turib ketishga chogʻʻʻbʻlanayotganda, rindi gulxaniy dedi:

- Joyimni koʻʻʻbʻrding, yotar-turarim, Bʻkayvonu qasrimdan xabardor boʻʻʻbʻlding. Men uchun sen chaqirilmagan mehmon boʻʻʻbʻlding, meni xursand qilding. Agar qoʻʻʻbʻngling tilasa, marhamat qilib yana kelaver. Agar biz boʻʻʻbʻlmasak ham xushvaqt boʻʻʻbʻl, gulxaniyning ishi esa tarasha bilan gulxanni yoqib turish, xolos. Sen uchun men kam ham, koʻʻʻbʻp ham emasman, balki arzimasa tarashadirman. Senga barobar boʻʻʻbʻlishga menga yovʻʻʻbʻl boʻʻʻbʻlsin.

Sulton Mahmud rindning gaplaridan xursand boʻʻʻbʻlib, yana yetti marta unga mehmon boʻʻʻbʻldi. Oxirgi marta kelganida sulton rindi gulxaniyga dedi:

- Shuncha senga mehmon boʻʻʻbʻldim, noningni yedim, axir sen ham menday podshodan biror narsa tila.

Gulxaniy dedi:

- Agar bu gado hojatini bayon etsa, shoh uni ado etadimi?

Sulton dedi:

- Hojatingni menga ayt, xohlasang podshohlik beray, shohlik kil, bu gulxanxonani tark et.

Rind dedi:

- Hojatim shuki, shohi jahon ahyon-ahyon mana shunday mehmonim boʻʻʻbʻlib tursa, men uchun sening yuzingni koʻʻʻbʻrib turish podshohlikdan afzal, oyogʻʻʻbʻingning tuprogʻʻʻbʻi boshimdagi tojimidir, bilsang. Sening qoʻʻʻbʻling ostida shohlar, beklar koʻʻʻbʻp, ammo birortasi gulxanda isinib kun koʻʻʻbʻrish sharafiga muyassar boʻʻʻbʻlganmi? Sen bilan gulxanxonada oʻʻʻtirib suhbatlashish bogʻʻʻbʻu gulshani bor saroyda podshohlik qilishdan yaxshiroq. Menga davlat shu gulxan tufayli yetishdi, agar bu yerdan koʻʻʻbʻchib

ketsam, kufroni nemat qilgan kofir boʻlaman. Bu yerda men sen bilan visol ayshidaman, buni ikki olam mulkiga alishtirmayman. Bu gulxanim sen bilan ravshan ekan, sendan yaxshiroqyana nimani sendan tilayin? Agar nimanidir Sendan afzal deb, Seni unga almashtirgan jonga oʻbʻlim tilayman! Menga shohlik ham, xusravlik ham kerak emas, Sendan tilaganim Sening oʻbʻzingsan, xolos. Shohim Sensan, shu bas, menga shohlik berma, goh-goh mening mehmonim boʻbʻlsang, ming roziman. Alloh ishq sen uchun yetarli, boshqa talab-tashvish, ish-yumishning keragi yovʻbq, u - seniki, demak, Yorning gbʻhami -ulugʻbʻ davlat. Agar kovʻbnglingda ishq boʻbʻlsa, vaslini undan tila, Uning etagini mahkam ushlagin. Ishaq ham yangilanib, kuchayib borishga muhtoj, chunonchi xazina ham oz-oz yangi javohirlar bilan toʻbʻldirilib turishi kerak. Kishi kovʻbngli oʻbʻziga oʻbʻxshashdan soviydi bazan, qara, dengiz bepoyon boʻbʻlsa-da, qatralardan tashkil topgan.

Bir Saqqo (Suvchi)Ning Boshqa Saqqodan Suv Sovʻbʻragani Haqida Hikoya

Bir saqqo qovʻbʻlida suv toʻbʻltsirilgan idish boʻbʻla turib, oldida yurib ketayotgan boshqa saqqodan suv sovʻbʻradi. Haligi odam dedi:

- Ey bexabar, suving boʻbʻla turib, nega boshqa kishidan suv sovʻbʻraysan?

Dedi:

- Ey nodon, bir qultum suvingdan ber, chunki oʻbʻz suvim qovʻbʻnglimga urdi.

Darhaqiqat, Odam Atoning kovʻbʻngli avvalgi kovʻbʻhna narsalar bilan toʻbʻbq edi, biroq yangilik boʻbʻlgani uchun bugʻbʻdoyga dadil qovʻbʻl urdi. Eskilarning hammasini bir dona bugʻbʻdoyga sotdi (almashtirdi), bor-budini bugʻbʻdoyga sarfladi. Jannatdan badargʻbʻa qilindi, ammo qalbida ulugʻbʻ bir dard qoddi, shunda ishq kelib qalbi eshigini qoqdi. Ishaq shulasida arzimasi, ojiz boʻbʻldi, eski ham, yangi ham yovʻbqoldi. Oʻbʻzi ham oʻbʻzini mahv etdi. Hech narsasi qolmagach, hech, yani yovʻbʻqlik bilan tanho qoldi, qovʻbʻlida nima bor boʻbʻlsa, yovʻbʻqlik yovʻbʻliga sarflagan edi. Mana shu odamning oʻbʻziga oʻbʻzi yoqmagani, oʻbʻzi oʻbʻz kovʻbʻngliga urganidir. Buning oqibati oʻbʻlimdir va bu ish bizning ishimiz emas, har qanday kishi ham bunga jurat etmaydi.

Oʻbʻttiz Toʻbʻrshnchi Maqola

Boshqa Bir Qushning Savoli

Boshqa bir qush Hudhuddan sovʻbʻradi:

- Men oʻbʻzimni kamolga yetgan kishi deb hisoblayman. Ham ilm oʻbʻrganib kamol hosil qiddim, ham ogʻbʻir riyoatlarni bajardim. Shunday ekan, murodim shu yerda hosil boʻbʻlgʻbʻʻvsi, bu joyimdan ajralib, safarga chiqishim shart emas. Oldida tayyor xazina boʻbʻla turib, uni izlab togʻbʻu saholarni kezishga chogʻbʻlangan odamni kovʻbʻrganmisan?

Hudhudning Unga Javobi

Hudhud dedi:

- Ey tabiatan iblis xislatli, kibru gbʻʻururga berilgan odam, manmanlik tufayli oʻbʻzingni yovʻbʻqotibsan, shu bois ham maqsaddan uzoqsan. Sen oʻbʻz xayollaring bilan magʻbʻʻur boʻbʻlganing uchun marifat talabi nima ekanini bilmaysan. Joning hali nafsing changalida, miyangda devlar va darrandalar gbʻʻujgbʻʻon oʻbʻynaydi, xom tasavvurlar va xom xayollarga giriftorsan.

Bugina emas, oʻbʻzing ham yaxlit xomxayolsan. Senga yovʻbʻlda kovʻbʻringan nur nur emas, balki nor (olov)dir, ishqing, zavqu shavqing ham xayoldan tugʻbʻilgan, aytgan gaplaring esa taxminu gumon yoki safsatadir.

Yovʻbʻldagi bu yorugʻbʻlikka aldanma. Sening nafsing hali sen bilan birga, shuning uchun ogoh boʻbʻlgin: odam bunday tig kovʻbʻtarib turgan dushman (nafs) bilan birga yurib omon qoladimi? Agar sening tasavvuringda nafsdan bir yorugʻbʻlik paydo boʻbʻlsa, u sen uchun xuddi chayon chaqqan joyga karafs qovʻbʻyganday boʻbʻladi!! Sen bu najas nurga aldanib yurma, modomiki quyosh emas ekansan, oʻbʻzingni zarra deb bil! Yovʻbʻlning qorongʻbʻiligidan qovʻbʻrquvga tushib, noumid boʻbʻlma, ammo yovʻbʻldagi nurni Quyosh deb ham bilma.

Ey aziz, toki oʻbʻz xayollaring bilan band ekansan, qabul va rad etishlar, ezozu kamsitishlar hech narsaga arzimaydi. Vujud (mavjudlik) xayollaridan tashqari chiqsang, mavjudlik doi-rasi chizigʻbʻi sendan uzoqlashadi. Agar senda vujuding -borligʻbʻing tasavvuri saqlanib tursa, shu bilan oʻbʻralashib turaversang, Yovʻbʻkdik - Ilohiyot olami uchun yaroqdi hech narsaga ega boʻbʻlmay yuraverasan. Bu yovʻbʻlda agar senda borliq (dunyo) boʻbʻlsa, demak sen hali gbʻʻovʻbʻrsan, butparatsan, kofirsan. Agar ana shu borligʻbʻingga bir nafas berilsang, orqa-oldingdan oʻbʻq yomgbʻʻiri yovgbʻʻilajak, toki bor (tirik) ekansan, jon azobiga mahkumsan. Yani joning iztirobu qiynoqda ekanligiga, orqangdan yuz xil tana-malomatlar kelishiga sabr qil, chida. Agar sen oʻbʻzing ilohiy borliq sari keladigan boʻbʻlsang, turmush ming xil malomatni orqangdan oshkor etadi.

Shayx Abubakr Nishopuriy Hikoyati

Shayx Abubakr Nishopuriy xonaqodan chiqib, muridlari bilan yovʻbʻlda ketmoqqa edi. Shayx eshak mingan boʻbʻlib, suhbatdoshlari piyoda kelardi. Shu payt eshak orqasidan yel chiqardi. Bu yeldan shayxning holati oʻbʻzgardi, bir nara tortib, toʻbʻnini yirtib tashladi. Muridlari ham, atrofda kuzatib turgan odamlar ham buning manosini tushunmadilar. Sal oʻbʻtib, muridlar bu holning sababini undan sovʻbʻradilar.

Shayx dedi:

- Orqa-oldimda suhbatdoshlarim, muridlarim yovʻbʻlni toʻbʻldirib kelayotganini kovʻbʻrib, kovʻbʻnglim kovʻbʻtarildi. Shunda ichimda: alhaq, shayxlik martabasida Boyazid Bistomiydan kam emasman, bugun ajoyib bir orasta tartibda jonini fido etuvchi muridlar yonimda oʻbʻrab olishgan boʻbʻlsa, shubhasiz bunday ulugʻbʻʻvorlik va shavkatu savlat bilan mahshar kuni boshimni baland kovʻbʻtarib yurajakman. Mana shu fikr kovʻbʻnglimdan oʻbʻtgan damda eshak orqasidan yel chiqardi. Yani: kimki bu borada lof urar ekan, eshak unga ana shunday javob beradi. Shu sababdan birdan hushyor tortib, jonimga oʻbʻt tutashdi, ahvolim oʻbʻzgarib shunday holatga tushdim.

Toki sen kibru gbʻʻurur ichrasen, haqiqatdan behad uzoqqasan. Oʻbʻzboshimchalik, manmanlikni yakson et, gbʻʻururni kuydir, nafsing huzuridagi bor narsalarni kuydir. Ey har bir rangdan oʻbʻzgarib turadigan, har tola sochingda oʻbʻzga bir firavn yashiringan kishi, agar sendan bir zarra saqlanib qolsa ham, nifoqu nizo uchun sen yuz nishona qolgan deb hisobla. Sen agar manmanlik kasalidan xalos boʻbʻlsang, ikki olamni ham oʻbʻz dushmaning hisoblashing mumkin. Agar sen bir kun B«menni foniy etolsang, agar hammayoq qopqora tun boʻbʻlsa ham, sen ravshan erursan. B«Man dema, manmanlikdan yuz balo qovʻbʻzgbʻʻʻalur,

manmanlik oxir-oqibat iblislikka muhtalo qilur.

Musoning Iblisdan Ramz (Yashirin MaNo) Sov'ragani Hikoyati

Haq taolo Musoga dedi:

- Ey Muso, Iblisdan yana bir ramz sov'ra.

Muso Iblisni yov'lda uchratganda, undan ramz sov'radi. Iblis dedi:

- Mana bu bir sov'zni doim yodingda tut: menga ov'xshab mardud bov'almaslik uchun hech qachon B«men dema. Agar Muso nomi bilan kerilib yashasang, qasamki, sen Allohga banda bov'lolmaysan. Bu yov'bl oxirigacha bebaxtlik va nomurod-likdan iborat, kishining yaxshi nomi badnomlikdadir. Bu yov'lda ov'zini baxtiyor hisoblovchi kishidan bir damda yuz xil manmanlik bosh chiqaradi.

Pokdin Kishining Boshlovchi Uchun Qorong'bilik Afzal Degan Sov'zi

Bir poqdin odam aytdi:

B«Boshlovchi kishi uchun qorong'bi-likda eshik bor, bu yorug'blilikdan kov'ra yaxshiroq. Qorong'bilikda u saxovat dengiziga butkul chov'fmadi va demak, vujudidan birer qismi dengizdan tashqarida qolmaydi. Zero, shu dengizdan uning bir qismi tashqarida qolib, zohir bov'flsa, shunga magv'hrurlanib, kufrga beriladi. Neki hasad va gv'fazabdan senda bov'flsa, buni piri komillar kov'zi kov'radi, sening ov'z kov'zning buni kov'rolmaydi. Senda ajdar, ilonlar bilan tov'bliq gulxan bor, sen gv'baflatda qolib, ularni qov'hyib yuborgansan. Kecha-kunduz ularni parvarish etasan, ularning tov'fymas ishtahasi domidadirsan, fitnalariga giriftorsan. Agar sen botiningdagi palidliklarni kov'rolganingda, bunaqa gv'bofil ov'firtiras eding.

Bir Kishining Itdan Hazar Qilmagani Hikoyati

Bir shayxning oldida bir iflos it yurardi. Shayx undan hazar qilmas, it kiyimlarini hidlar, qov'blini yalar, yonida ov'ftirardi. Bir kishi savol berib dedi: B«Ey poklar poki ulugv'b shayx, nega sen bu itdan hazar kilmaysan? Shayx dedi: B«Bu itning zohiri palid, bu mening botinimga tasir qilolmaydi. Uning zohirida ayon narsalar bu gadoning botinida yashirindir. Mening ichim itning tashqarisi kabi bov'f lgach, qanday qilib undan qochayin, zero bunda ikkimiz barobarmiz? Ichingdagi palidlik ozgina bov'flsa ham, yuz najasni yuvsang-da, uni yov'fq qilib bov'fmaydi, u seni palidlik sari yetaklayveradi. Bandadagi ozgina palidlik najas, xoh somon ustiga qov'fhy uni, xoh toqqa yuklagil, baribir yov'f lga gv'fovdir.

Ov'z Soqoli Bilan Mashgv'bul Bov'f lgan Obid Hikoyati

Muso zamonida bir obid bov'f lib, kecha-kunduz ibodat qilar ekan. Ammo kov'fnglida bir ilohiy zavqu shavq qov'fzgv'folmas, qalbida zarracha nur yov'fq edi. Uning chiroyli soqoli bov'f lib, har zamon soqolini tarab turar, shundan rohatlanardi. Bir kun u Musoni uzoqdan kov'frib qoldi va uning oldiga borib dedi:

- Ey, Tur togv'fida Haq bilan sov'fzlashgan zot, men uchun ham Haqdan sov'f rab bil: nega shuncha ibodat qilsam-da, kov'fnglimda zavqu hol yov'fq?

Alqissa, Muso Kalimulloh yana Tur togv'figa bordi va obidning savolini yetkazdi. Haq dedi:

- U ov'z soqoli bilan mashgv'bul bov'f lgani uchun Bizning vaslimizdan benasib bov'f lib qoldi.

Muso Tur togv'fidan qaytib kelib, obidga bu sov'fzni aytdi. Obid soqolini yulib yigv'f lay boshladi. Shunda Jabroil Muso huzuriga kelib, dedi:

- Obid hali ham soqol bilan mashgv'f uldir. Soqolini bezaganda ham tashvish ichra edi, soqolini yulayotganda ham benasib qoldi. Haq yodisiz bir nafas olmoq ham xatodir, egrilik ichida Undan uzoqlashsang ham, tov'fgv'f rilikda bov'f lsang ham U bilan bov'f lgin. Ey ov'z soqolidan tashqariga chiqolmagan, soqol bilan ov'ora bov'f lgan, dunyo tashvishlari daryosiga gv'f arqsan, avval soqol gv'f amidan qutulgin, sov'f ngra ishing ov'fngidan keladi. Shunda sen soqoling bilan bu ishq daryosiga gv'f arq bov'f lasan va soqolni-da unutasan.

Daryoga Chov'fkayotgan Soqoli Katta Odam Hikoyati

Bir nodon odamning katta soqoli bor edi. Nima bov'f ldiyu, tov'fsatdan daryoga chov'fkib ketdi. Bir odam sohilda uning chov'fkayot-ganini kov'frib, qichqirdi:

- Ey, falon, boshingdagi xalta-tov'f rvangni chiqarib tashla, yengil bov'f lib suzib chiqasan.

Dediki:

- Bu tov'f rva-xalta emas, balki mening soqolimdir, meningtashvish-gv'f amim shu soqolimdir.

Sohiddagi odam dedi:

- Bu soqolinggayu bu tashvishingga tasanno. Axir u seni xoru zorlikda ov'f ldiradigan bov'f ldi.

Ey, echki kabi soqoliga mahliyo odam, uyalmaysanmi bu ishingdan. Soqolni katta qov'f yguncha, ilm ov'f rgansang, Alloh yodida bov'f lsang bov'f lmasmidi? Toki senda nafs belgilari, shaytoniy tuygv'f ular mavjud ekan, demak, hali badaningda Firavnlik va Homonlik bor. Musoday Alloh muhabbatini qozon, dunyo yuziga jun tortib berkit, sov'f ngra Firavnning soqolidan tutib mahv et. Bu Firavn soqolini mahkam tutib, mardlarcha uni yenggin! Oyogv'f ingni tov'fgv'f ri qov'f hyib, ov'z soqoling bahridan ov'f t, qachongacha soqol gv'f amidasan, Haq yov'f lini tanla! Soqol senga nuqul tashvish keltirsa ham, bir nafas uni parvarish etishdan tinmaysan. Din yov'f lida mardona yuradigan kishi soqoliga mehr qov'f hmaydi. Ov'f zingni ov'z soqolingdan ozod et, soqolingni ulugv'f b yov'f lning supurgisiga aylantir.

Dil qoni bilan riyozat chekkanlar dunyo daryosiga chov'fkmaydi, faqat dili Allohga bogv'f langan, ishq olovida toblanganlar bu daryodan qutuladi. Kir yuvuvchi oftobni, dehqon suvni kov'f rmasligi mumkin, ammo dilu joni Haq yov'f lida bov'f lgan odam Uning huzuriga erishadi.

Tov'fnini Yuvs Osmanni Qora Bulug Qoplaydigan Sov'f fiy Hikoyati

Bir sov'f fiy bor edi, qachon tov'fnini yuvs, olamni qora bulut qoplardi. Bunday holda tov'fn yana qop-qora kir bov'f lardi, qancha yuvs ham ketmasdi. Sov'f fiy ishqor olib kelish uchun baqqol oldiga ketdi, ishqor bilan kirni tozalab yuvmoqchi edi. Shunda qora bulut yana paydo bov'f lib, olamni zulmat bosdi. Sov'f fiy dedi:

6 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

- Ey qora bulut, yana nega paydo boʻlding? Ket boshimdan, chunki men ishqor emas, balki meva sotib olmoqchiman. Men baqqoldan yashirincha meva-cheva olmoqchi edim, sen qaerdan bilding ishqor olishimni? Sening dastingdan necha marta ishqorni tuproqqa toʻbikib tashladim, endi sendan batamom qoʻlimga sovun bilan yuvib qoʻlimga urdim, ket.

Obʻttiz Beshinchi Maqola

Boshqa Bir Qush Savoli

Boshqa bir qush aytdi: «Ey nomdor Hudhud, menga ayt: safarda nimadan xursand boʻladi? Oshuftaligim kamaysin uchun biroz rushd' boʻlsaydi koshki. Uzoq yovʻlda kishiga rushd kerak, boʻlmasa yovʻl azobidan zada boʻladi, nafratlanadi. Menda Gʻʻaybning qabuli va rushdi yovʻq, ayblarim bilan odamlarni oʻzimdanda bezdiraman.

Hudhudning Javobi

Hudhud dedi:

- Toki bor ekansan, yovʻlda boʻl, shodu xurramlikda yur, koʻnglingni choʻktirma. Odamlar gapiga parvo qilma, oʻzingni erkin his qil. Shu bilan joning quvnaydi, gʻʻamga botgan joningni xushu xurramlikda tutib yur. Ikki olamda mardlar shodligi undandir, bu charxifalakning aylanishi, tiriklik, hayotu harakat undandir. Shunday ekan, Uning xursandligida yashab yur, falak kabi Uning shavqida harakatda boʻl. Ey xoksor odam, ayt, Undan yaxshiroq seni shodlantiradigan yana nima bor?

Togʻda Yashaydigan Devona Hikoyati

Togʻda ajib bir devonai majnun bor edi, yovvoyi hayvonlar, yirtqichlar bilan birga yashardi. Goh-gohida unda shunday bir hol yuz berardiki, oʻzini butkul unutardi. Iigirma kun hol ichra boʻlar, bu shunday hol ediki, uni sharhlash qiyin edi. Yigirma kun tong sahardan to shomgacha raqs qilib aytardi:

- Ikkalamiz yolgʻʻimiz, boshqa hech kim yovʻq. Bunday anduhsiz, gʻʻamsiz shodlik kimda bor? Kimning dili U bilan birga boʻlsa, oʻlmaydi, dilni Unga ber, Doʻʻstni doʻʻst sevadi. Uning shavqiga diling muftalo boʻlsa, senga oʻlim ravo emas.

Oʻlim Yaqinlashganda Yigʻlayotgan Oshiq Hikoyati

Bir oshiqjon berayotgan paytda yigʻlardi. Undan buning sababini soʻradilar. Dedi:

- Shuning uchun yigʻlayotirmanki, dilim U bilan birga boʻlgach, qanday qilib oʻlarman?

Yovʻldoshi dediki:

- Diling u bilan birga ekan, agar oʻlsang, bu ajoyib oʻlim boʻladi.

Oshiq dedi:

- Kimkim dili Alloh bilan birga boʻlsa, agar u oʻlsa ham, biroq oʻlim unga ravo emas. Dil U bilan visol etsa, uning oʻlishi maholdir.

Agar ana shu sir bilan shod boʻlsang, jahonga ham sigʻʻishing dargumon. Har kimki Uning borligidan dili shod boʻlsa, borligʻidan mahv boʻlib, ozod boʻladi. Abadiy shoddikni Doʻʻstdan olgin va gul kabi gʻʻuncha oʻrami ichida yashirib ol.

Yetmish Yil Holda Turgan Bir Aziz Hikoyati

Bir aziz dedi:

- Mana yetmish yildirki, shodu xursandman va hol shavqidan masrurman, zero borligʻimni egallagan Zuljalolu Zuljamol Allohvandim bor. Bu Buyuk Alloh bilan bogʻʻlanganman.

Agar sen ayb izlash bilan mashgʻʻul boʻlsang, qanday qilib Gʻʻayb goʻzalligi bilan quvnaysan? Ey ayb qidiruvchi! Sen aybni koʻraversang, hech qachon koʻzing Gʻʻaybni koʻrmaydi. Avvalida sen xalqni ayblash, tahqiru gʻʻiyatlari-dan qutulgin, keyin esa Mutlaq Gʻʻayb ishq bilan xursand boʻl. Boshqalar aybini qilni qirqqa boʻlib qidirasan, ammo oʻz aybingga kelganda, koʻzing koʻrmaydigan, qulogʻʻing eshitmaydigan boʻlib qoladi. Agar oʻz aybini topish bilan shugʻʻullansang, aybli esang-da, maqbul boʻlasan.

Qopga Solingan Mast Hikoyati

Bir mast odam hushini yovʻqotib uxlab yotardi. Sharob, yani achchiq suv uning ishini saranjomlagan, u ham sharob-ning dodini bergan edi. Ham tinitilgan sofidan, ham loyqasidan qoʻp istemol qilib, xarob ahvolda oʻzini bilmay yotardi. Bir hushyor odam bu holni yoqtirmay, uni qopga solib yelkasiga koʻtarib yovʻlga tushdi. U bu behushni yashaydigan manziliga olib borib qoʻymoqchi edi. Shu payt yovʻdda boshqa bir mast duch kelib qoldi. Bunisi yovʻlda uchragan odamga shilqimlik bilan tegajoqliq qilardi. Qop ichida turgan avvalgi mast ikkinchi mastning xarob ahvolini koʻrib dedi:

- Ey falon, agar yana ikki piyola ichganingda, men kabi togʻʻma-togʻʻ yurarding.

U oʻzganing aybini koʻrardi, ammo oʻzini koʻrmaydi.

Bizning hammamizning ahvolimiz va ishlarimiz, bunday olganda, bundan ortiq emas. Agar ishqdan ozgina xabaring boʻlsa edi, barcha ayblarni fazilat hisoblarding. Ayb qidirishing va aybnigina koʻrishing - bu oshiq emasligingdandir. Darvoqe, sen oshiqlik ravishiga loyiq emassan.

Bir Erkakning MaShuqasidan Ayb Topgani

Bir sheryurak, dushmanlar dodini beradigan er kishi bor edi, bir necha yil bir ayolga oshiq boʻlib yurdi. Ul ayolning bir koʻzida tirnoq uchiday kichkina oq nuqtasi bor edi. Ayolga koʻp marta diqqat bilan qaragan boʻlsa ham bu oqlikdan erkak bexabar edi. Oshiq boshi ishq shavqi qiyomida yor koʻzining aybini ilgʻʻarmidi?

Bir vaqt erkakning ayolga nisbatan ishq kamaydi, oshiqlik dardiga darmon topilganday, ayolga boʻlgan muhabbatida nuqson paydo boʻldi. Ayolga boshqacha qoʻz bilan qaraydigan boʻldi shekilli, uning koʻzidagi oq dogʻʻni ilgʻʻab qoldi. U ayolga dedi:

- Koʻzidagi oq dogʻʻ qachon paydo boʻldi?

Ayol dedi:

- Sening muhabbating kamaygan kundani beri shunaqa bo'ldi. Senda ishqaro nuqson paydo bo'lgach, mening ko'nglimda ham shu sabab nuqson paydo bo'ldi.

Ko'nglingda vasvasadan ming g'aybat bor. Avval o'z aybingni ko'r, ey ko'ngil ko'zi basir odam! Qachongacha boshqalardan ayb qidirasan, o'z yoqangni hidlab, o'z aybingni qidirsang-chi. O'z aybing o'zingga ayon bo'lib, og'irligini sezsang, boshqalar aybiga parvo qilmaydigan bo'lasan.

Muhtasib Va Mast Kishi Hikoyati

Muhtasib may ichib mast bo'lgan odamni jazolash uchun uni tayoq bilan urardi. Mastdedi: B«Ey muhtasib, sen to'polon qo'rtarib, g'aybat qilma. Chunki sen meni bir harom bo'lgan molday bu yerga keltirib, yo'nl o'rtasida tashlading. Ko'rinadiki, sen mendan mastroqdirsan. Ammo sening mastligingni birov ko'rmaydi. Insofi bor odamni mard deyish mumkin, insofi bo'lmasa u fosiqli beor kabidir. Menga jabru jafu qilishni to'xtat, o'zingni ham biroz qamchilab, insof-adolatni o'rgan.

O'ltinchi Maqola

Boshqa Bir Qushning Savoli

Yana bir qush dedi:

- Ey rahnamo, Uning huzuriga yetganda, Undan nima talab qilayin? Menga Uning nuri yetib, jaho-nim ravshan bo'lganda, Undan nima istashni bilmayman. Er odam uchun iltimosini oldindan bilmoq yaxshi, shunday iltimos bo'lsinki, har qanday istak-xohishdan ulug'broq bo'lsin. Olamda eng zo'r ogohlik bu - Allohdan nima tilashni bilmoq, albatta.

Hudhudning Javobi

Hudhud dedi:

- Ey johil, Undan ogoh emas ekansan. Sen Undan nima xoxdasang, talab qilaver. Kimki Uning eshigi tuprog'idan xabar topsa, u yerdan qachon orqasiga qaytibdi? Uning xilvatxonasiga musharraf bo'lgan odam, zarra-zarra Uning oshnosiga aylanadi. Albatta, kishiga ogohlikni iltimos qilish yaxshi, ogohlik har qanday istakdan ulug'bdir. Agar sen butun olamda Undan ogoh bo'lsang, faqat Uning o'zini istaysan, chunki Undan yaxshiroq boshqa hech narsa yo'q.

Bu Ali Ro'bdoriyning O'lim Paytidagi So'zlari

Shayx Bu Ali Ro'bdoriy o'limi yaqinlashgan vaqtda dedi:

- Intizorlikdan jonim og'zimga keldi. Zero, farishtalar osmonning barcha eshiklarini ochib, jannatda menga taxt tayyorlab qo'yibdilar.

Qudsiy farishtalar bulbul kabi yoqimli ovoz bilan xonish qilib demoqqalar:

- Ey oshiq, ichkari kir, shukur etib, shodu xurram qadam qo'y, chunki hech kim bunday hurmatni ko'rgan emas.

Shayx davom etdi:

- Garchi bu inom va muvaffaqiyatdir, lekin meningjonim izlanish - tahqiqda davom etadi. Chunki jonim derki, men bu inomlar, mukofotlarni na qilay, uzoq umrimda intizor bo'lib qutganim bular emas. Niyatim shahvat ahli kabi pora uchun bosh egadiganlardan emasman. Sening ishqing jonim bilan birga yaratilgandir, men bu yerda do'xaxniyam, bihishtni ham bilmayman. Agar meni quydirib, qulimni sovursang va Sendan o'zga hech kim topol-maydigan bo'lsam ham, men faqat Seni derman, na din, na kofirlikni bilgayman. Agar sen mendan kechsang ham, men kechgayman va o'zimdagi turaman. Men seni istayman, seni deymen, senga talpinaman: Sen - mening jonim, jonim esa Seniki! Butun olamda mening hojatim - izlaganim Sensan, bu dunyoyu u dunyom ham Sensan! Bu dilning hojati uchun vaslingdan noumid qilma, men bilan birga bir nafas birlash, mohiyatimni mohiyatingga qo'sh. Agar meningjonim qilcha sendan bosh tortsa, uni o'zing bilan olgin, mendan bir B«hoy nidosi, Sendan esa bir B«hay demoq kifoya.

Haq Taoloning Dovud Alayhissalomga Xitobi

Haq taolo Dovudga xitob qilib dedi:

- Ey pok Dovud, bandalarimga ayt: B«Ey, tuproqdan yaratilganlar, agar menda jannat va do'xax bo'lmasa, sizlarning menga bandalik qilishlaring chiroyli chiqmaydi. Agar nurdan ham, nor (olov)dan ham hech nishona bo'lmaganda, sizlarning men bilan ishlaring bo'lmay qolardi. Men shunday azim istedod - qudrat egasidirmanki, menga qo'rquv va umidninghojati yo'q. Ammo agar qo'rquv va umid (xavfu rajo) voqe bo'lib turmasa, sizlarning men bilan ishlaring bo'lmay, meni unutasizlar. Men shunday abadiy va azaliy Allohmaniki, jon ichiga olib yurishlaring va sig'inishlaringga munosibdirman. Bandamga ayt: g'ayr (Allohdan boshqa narsalar)dan qo'rt tortsin va o'z istedodi darajasida bizga itoat etib, sig'insin, Bizdan o'zga nimaiki bo'lsa, tashlab yuborsin, sindirib kuydirsin va kulini sovursin, toki g'ayrdan g'ubor ham qolmasin. Shunday qilsang, barchasidan qutulasan. Agar shunday qilsang, toki borsan, barchadan qon ichib yurasan. Agar seni jannat va undagi hurlar bilan mashg'ul qilgan bo'lsa, bilki, bu bilan U seni o'zidan uzoqlashtirish uchun qildi.

Ayoz Va Sulton Mahmud Hikoyati

Sulton Mahmud o'zining xos quli Ayozni huzuriga chorlab, boshidan tojini olib, uning boshiga kiygizdi va o'zining taxtiga o'tqazdi. Sulton Ayozga qarab dedi:

- Shohlikni senga berdim, lashkar ham seniki. Endi sen shohlik qilasan, bu mamlakat ham senga qarashli. Bu mening istagim, barcha senga itoat etadi, davlat qo'lingda, davru davron sur.

Ayonlar, lashkarboshilar buni eshitib, g'ayrlik va hasaddan jonlariga titroqtushib, ko'zlari olaydi. Der edilar:

- Hech bir podshoh quliga bunday ehtirom ko'rsatmagan. Bu misli ko'rilgan voqea!

Ammo hushyor Ayoz sultonning bu ishidan shu soatda zor-zor yig'ildirdi. Hamma hayron edi.

Dedilar:

- Sen tentakmisan yoki aqling ketib nimaga ega bo'lganingni ko'rmayapsanmi? Sen sultonlikka erishding, endi shodu xurram bo'lib, baxtiyor hayot kechir.

Ayoz ul qavimga bunday javob berdi:

- Sizlar haqiqiy holni tushunmaysiz-lar, savob yov ʻlidan uzoqsizlar. Shoh bu bilan meni ov ʻzidan uzoqlashtirmoqda, bundan bexabarsiz. Menga ov ʻzga narsalar bilan mashgʻul boʻlishga amr etib, ov ʻzi bilan mashgʻul boʻlishdan uzoqlashtirmoqqa. Agar butun dunyoni mening hukmim ostiga ov ʻtkazsa ham, men bir lahza undan uzoqlasholmayman. Nima ish buyursa qilaman, ammo undan bir nafas uzoqlashishga toqatim yov ʻq. Menga sultonlik ham, mulku davlat ham kerak emas, uning diydori menga bas.

Ey inson, sen bir dinorga bazan diydorni almashtira-san, holbuki Ayozi Uning yuzini deb podsholikdan voz kechdi! Agar sen talabgor va haqshunos odam boʻlsang, bandalik rasmu odobini Ayozi dan ov ʻrgan. Ey kecha-kunduz yov ʻlda mahtal qolgan, birinchi qadam bilan cheklangan odam, sen tanbal va sust irodalisan, vaholanki, har kecha Jabarut olami avjidan sen uchun davatlar tushar, sen esa xuddi ov ʻlik kabi karaxtsan, na kunduz, na kecha bir qadam olgʻba siljiysan. Ulugʻ ʻvorlik avjidan sen tomonga peshvoz chiqdi, sen esa orqada qolib, etiroz etding. Ey attang, sen bu ishning mardiy maydoni emassan, bu dardni senga aytib boʻlmaydi. Toki jannat va dov ʻzax fikri senda bor ekan, sen bu sirni anglamaysan. Jannat tamai va dov ʻzax qov ʻrquvidan batamom qutulsang, bu davlatning tongi sen uchun otajak. Davlat gulshani bu ashob ahli uchun emas, chunki jannat hujralari donishmandlar uchundir. Sen esa xomliging sabab goh bu eshik, goh u eshikni qoqasan. Hammasidan kech, bunisiga ham, unisiga ham qov ʻngil qov ʻhyma. Har iqkisidan voz kechsang, yakka - ozodsan, shunda ojiz boʻlsang ham, mardonavor qadam qov ʻhasan. Doimo Uning diydoriga loyiq boʻlsan, kecha-kunduz yaqin va hamsoya boʻlib qolasan*.

Robiya Adaviyaning Munojoti

Robiya Allohvandga murojaat qilib dedi:

- Ey sirlarni bilguvchi zot, dushmanlarga dunyo ishlarini ber, dov ʻstlarga abadiy oxiratni ber. Men esa bu ikkisidan ham ozodman. Agar dunyo va oxiratdan xoli boʻlsam mayliga, gʻbam yemayman agar ov ʻzingga bir dam hamdamu munis etsang, menga berganing ana shu qashshoqlik yetadi, zero Sendan Sening Ov ʻzing menga basdir. Agar ikki olamga zarra havasim - ragʻbatim boʻlsa, yoxud Sendan boshqa bir narsa istasam - kofirdirman. Kimdagi Kull - barchani jamlagan zot boʻlsa, shu Kullga tegishli boʻladi, kov ʻprik ostidagi yetgi daryo ham uniki boʻladi. Nimaiki bor va nimalar yana boʻlgʻbusidir, ularning misli - ov ʻxshashi bor, ammo faqat Allohning ov ʻxshashi - misli yov ʻqdir. Undan boshqa nimani izlasang, ov ʻxshashini topishing muqarrar. Faqat Uning ov ʻxshashi, tengi, tashbehi, timsoli yov ʻq!

Dovud Paygʻambarga Ulugʻ ʻvorlik Xitobi

Oliy sirlar pardasidan osmonu yerning Yaratuvchisi Dovud paygʻambarga xitob qilib dedi:

- Jahonda yaxshi, yomon, oshkora yoki yashirin nimaiki bor, uning ov ʻrnini bosadiganini topasan, faqat Mening ov ʻrnimni bosadigan, evaz boʻladiganni topolmaysan. Mening ov ʻrnimni bosadigan ham, tengdoshim ham yov ʻq. Meni almashtirish - evaz etish mumkin emas ekan, mensiz boʻlma, sening joning uchun men yetarliman, sen jonu tan boʻlaroq ikkiga boʻlinib yurma. Sen uchun eng zaruriysi menman, zaruriydan bir dam gʻbofil boʻlma. Mensiz bir lahza jon baqosini tilama - bu mumkin ham emas, mendan ov ʻzga nimaiki seni tilasa, uni rad et.

Ey Jahondor talabida yurgan, bu gʻbam bilan dili band boʻlgan odam, ikki jahonda sening maqsading Udir, imtihon qiladigan mabuding ham Udir. U seni bu azobu sertashvish jahonga almashtirmaydi, shunday ekan, sen ham jahonda Uni narsalarga almashtirma, sotma. Nimaiki sen uni Undan ortiqdeb bilsang - bu butdir, agar joningni Undan ortiq deb bilsang - kofirdirsan. Kimki jonini jononidan ortiq deb bilsa, uning dardi doimo darmonsiz qoladi. Jon nima degan narsa, sen uni hujjat qilib keltirma, jon boʻlsa, haq ov ʻz ishqi bilan uni tiriltiradi va Abadiyatga sherik qiladi.

Sulton Mahmudning Sumanot Butini Sindirgani Hikoyati

Mahmudning lashkari Hindistonni bosib olib, Sumanot shahriga kirganda, Lot degan ulkan butni topdilar. Hindiylar butni qaytarib olish uchun uning evaziga but vazni barobar oltin va javohirlar vada qildilar. Ammo sulton bunga parvo qilmay, katta bir gulxan yoqib, butni kuydirishni buyurdi. Sardorlardan biri sultonga:

- Shuni kuydirishdan kov ʻra evaziga oltinlarni olish afzal emasmi, deb qoldi.

Mahmud dedi:

- Qiyomat kuni meni but savdogari deb jazolashlaridan qov ʻrqdim, Parvardigor: Ozar (Ibrohimning otasi, but yasovchi) va Mahmudni birga jazolanglar, Ozar buttarosh boʻlsa, Mahmud butfurushdir.

Deydilarki, Mahmud Sumanot butini kuydirganda, ichidan yigirma man gavhar chiqdi, shoh gavharlarni xazinaga qov ʻshib, dedi:

- Lotning sazosi shu, bu gavharlar esa menga Allohdan mukofotdir.

Barcha butlaringni birma-bir sindirib tashla, uning evaziga gavhar daryosiga ega boʻlsan. Dov ʻst shavqida nafsni but kabi kuydirib yubor, toki pov ʻst ichidan behisob manaviy gavhar tashqariga oqib chiqsin. Jon qulogʻbiga B«Alastu bi rabbiqum? Azal kunidan men sizning rabbingiz emasmanmi, bongi yangrasa, B«bali (ha) deyishdan kechikma! Sen azaldan B«alast ahd bilan bogʻblangan, B«bali deyishdan boshqa sov ʻz aytma. Ey avval boshda B«alastga iqrar boʻlgan, oxiriga kelib buni inkor qilasanmi? Sen avval boshda ahdu paymon (misoq) bilan bogʻblangan odamsan, qanday qilib oxiriga kelib B«oq boʻlmoqchisan? Zarurating Udir, shunday ekan, U bilan boʻl, axd qildingmi - vafo qil, buzgʻbunchilik qilma!

Sulton Mahmudning Hindlar Qov ʻshinini Tor-Mor Qilgani Hikoyati

Deydilarki, sulton Mahmud Hindistonga yurish qildi. Hindistonga yetib kelganda, hindlarning kov ʻp sonli qov ʻshinini kov ʻrib, uni biroz vahima bosdi. U qov ʻshinini jangga tayyorlab, dedi:

B«Agar bu urushda zafar quchsam, qov ʻlga tushgan jamiki ov ʻljalarni qalandar darveshlarga boʻlib beraman. Mahmud jangga gʻbalabaga erishdi va behisob boylikni qov ʻlga kiritdi. Bu boylikni kov ʻrib sulton ayonlari, qov ʻshin ahli ham hayron edi. Qimmatbaho narsalarning har biri hikmatshunos donishmandning ham aqlini lol qoldirardi. Sulton yaqinlaridan biriga aytdi: B«Bu gʻbanimat - ov ʻljani darveshlarga taqsimlab ber. Chunki boshidan buni Haqqa nazr kildim va bu ahtsimda sobit turaman.

Yaqinlari dedilar:

- Shuncha molu mulkni hunarsiz, sayoq kishilarga berib yuborish ov ʻrinlimi? Bu molni qov ʻshinga boʻlib berib, ularning kov ʻnglini kov ʻtar, yoinki xazinaga qov ʻshib yubor.

Shoh Mahmud ikkilanib qoldi, shunda u bir devonasifat darveshni kov ʻrib qoldi, u dunyo ishlariga qov ʻl siltagan boʻlsa-da, ammo donishmand kishi edi. Shohuzoqdan uni kov ʻrib, oddiga chaqirdi. Ov ʻzicha dedi:

- Bu devonadan maslahat soʻhrab koʻhray, u toʻhrigʻhrisini aytadi, chunki u sultondan ham, lashkariylardan ham ozod odamdir. Podsho devonani chaqirib voqeani unga aytdi. Alloh yovʻhlida oshiqu devona boʻhlib yurgan bu darvesh sultonga qarab dedi:
- Ey podshoh, ishing ikki arpa donasi ustida ekan. Agar U bilan ishing boʻhlmasa, sen ham hech narsaning andishasini qilma. Ammo agar U bilan yana muomalang boʻhlsa, aloqani uzmoqchi boʻhлма-sang, unda bu oʻhlljaldan arpa donasi qadar kamaygirmasdan Unga, yani Uningdovʻhstlari darveshlarga togshshr. Haq senga nusrat berdi, toʻhrigʻhrri yovʻhl qovʻhrsatdi, U vadani bajardi, sen nega bajarmayapsan?
Oqibat Mahmud oʻhlljani darveshlarga bagʻhishladi va saxovatpesha sulton nomini oldi.

Oʻhrtiz Yettinchi Maqola

Boshqa Bir Qushning Savoli

Boshqa qush dedi:

- Ey Iloh huzuriga yovʻhl topgan pir, u yerda qanday molu mulk qadrlanadi, qaysi boylik muomalada boʻhldi? Agar aysang, shunga qarab ish tutaylik, yani nima kerakli va ravo boʻhlsa, shuni olib boraylik. Axir shohlarga qimmatbaho, nafis tuhfalari elturlar, hadiyasiz odamni xasis deb mazammam qilurlar.

Hudhudning Javobi

Hudhud dedi:

- Ey, savol berguvchi, agar farmonga itoatni xush koʻhrsang, u yerda nimaiki boʻhlmasa, shuni olib bor. Agar sen bu yerdan biror narsa olib borsangu, bu narsa u yerda boʻhlsa, bu ish albatta chiroyli emas. U yerda ilm bor, ruhoniylar farishtalar toati ham behisob koʻhrp. Sen jonning otashiyu dil dardini olib bor, chunki u yerda buni birov koʻhrsatmaydi. Agar dard bilan dildan bir oh chiqsa, oshiqning kuygan jigar hidini Dargohgacha olib boradi. Xos joygoh sening jonningning magʻhʻzidir, jonningning povʻhstlogʻhʻi esa boʻhʻsunmas nafsingdir.

Agar ohing xos joy - yurak magʻhʻzidan chiqsa, mard darveshning holi jami aloyiqlardan xalos boʻhldi.

Zulayhoning Yusufni Zindonga Yuborgani Hikoyati

Zulayho ezoz va hashamat egasi boʻhlgani bois Yusufni zindonband etib saqladi. Bir qulga aytdiki, zindonga borib, Yusufning orqasiga ellik chovʻhrp urgin. Shunday qattiq urki, Yusuf oh desin va men bu ohni eshitay. Ammo qul zindonga kelib Yusufni koʻhrigach, rahmi kelib urmadi. Bir povʻhstinni koʻhrrib, qovʻhlini povʻhstinga qattiq uraverdi...

U povʻhstinni har gal urganida, Yusuf zorlanib qattiq nola chekardi. Zulayho Yusuf ovozi uzokdan eshitar ekan:

- Ey falon, qattiqroq ur, - deb buyurardi. Povʻhstinni savalayotgan odam Yusufga dedi:

- Ey Yusuf, Zulayho senga boqib badaningda jarohat qovʻhrmasa, meni azobga soladi. Sen yalangʻhʻoch boʻhlib mana bu yerga yotgin, toki mana bu chovʻhrp bilan urayin va izi qolsin.

Yusuf kiyimlarini yechib yalangʻhʻoch boʻhldi, govʻhʻyo shu payt yetti qavat osmon larzaga kelganday boʻhldi. Qul tayoqni dast koʻhrtarib shunday urdiki, Yusuf tuproqqa agʻhʻnab tushdi va yurakdan B«oh deya figʻhʻon chekti. Zulayho bu B«ohni eshitgach, qulga dedi:

- Bas qil urishni, chunki bu nola yurakdan chiqqan edi. Bundan oldingi ohlari arziyas, yolgʻhʻon edi, ammo uning bu ohi jon ichidan chiqdi.

Agar motamda yuz kishi vovaylo deb figʻhʻon cheksa ham, lekin dardli nola ajralib turadi. Halqa - toʻhrdada yuz gvʻhamli odam boʻhlsa-da, ammo motamzadaning figʻhʻoni ularga boshdir. Sen toki sohibdard odamga aylanmaguncha, mardlar safida mard darvesh boʻhlolmaysan. Kimning qalbida ishq olovi yongan boʻhlsa, u kechasiyu kunduzi betoqat va beqarordir.

Xoja Va Uning Sofdil Gʻhʻulomi Hikoyati

Sirlardan voqif xojaning bir sofdil gʻhʻulomi, xizmatkori bor edi. U yarim kechadan to subh - erta tonggacha uxlamay, namoz oʻhrqib chiqar edi. Xoja unga dediki:

- Ne kor qilursan, oqshomdan to sahar oʻhrzingni bedor qilursan. To quyosh chiqquniga qadar namoz oʻhrqursan?

Gʻhʻulom xojasiga bunday javob berdi:

- Men sening darding koʻhrshigini koʻhrrib turibman. Dardi, gvʻhami koʻhrp odam har vaqg bedor boʻhldi, xotirjam uxlolmaydi. Sening darding koʻhrp, ertayu kech bedor boʻhlsan. Agar bir odam bedor boʻhlsa, boshqa odamlar ham unga bedorliqda hamkor boʻhlmogʻhʻi kerak.

Agar kimdagi shu dard va shu hasrat boʻhlmasa, u mard odam emas, u bilan xok-tuproqning farqi yovʻhʻq. Kimki oʻhrzgalar dardini baham koʻhrsra, bunday odamda dovʻhʻzaxga tushamanmi yoki behishtga boramanmi, degan tashvish ham boʻhlmaydi.

Abu Ali Tusiy Hikoyati

Abu Ali Tusiy ahd piri edi. U talab vodiysining jiddu jahd qiluvchi murshidi edi. U yashab turgan joyida eng aziz va eng yetuk inson edi. Aytar ediki: Ertaga (tong-la qiyomatda) dovʻhʻzax axli zor-zor yigʻhʻlaydi. Jannat axli esa soʻhrroqsiz yaxshiligi oshkor boʻhldi. Bular jannat vasli zavqidan xushdil, ular esa oʻhrzlarining ogʻhʻir holidan gvʻhamgin boʻhldilar. Oʻhrsha vaqtda jannat ahli barchalari firdavs xushboʻhʻyidan bahramand boʻhlib, behishti bokamolda beqiyos oftob jamolni koʻhradilar. U sohibjamolning tengi yovʻhʻq, uning govʻhʻzalligi oldida sakkiz huld-jannat uyaladi. Bu jamol yorugʻhʻligi oʻhrlganlarga jon bagʻhʻishlaydi. Uning nuri yorugʻhʻligi oldida jannatdan ham nomu nishon qolmaydi.

Jannat ahli oʻhrz hol-ahvolini shunday bildirdilar. Dovʻhʻzax ahli bularga javoban bunday dedilar:

- Sizlar firdavsi jinonga (jannat bagʻhʻriga) kirib, oʻhrz ahvolingiz hakida chunonam koʻhrp soʻhrzlar aytdingiz. Biz, noxush joy - dovʻhʻzax ashoblari har qadamda otash seliga gvʻharqmiz, yuzimiz qoraligi barchaga oshkor. Bu yetmaganday, yor jamolidan benasibligimiz hasratidan qiynalamiz. Sizlar yor jamoli ravshanligidan bizni ogoh qilib, holimizni battar ogʻhʻir qildingiz. Har doim otash oldida ishlayotganlar olovga oʻhrrganib qolganidek, biz dovʻhʻzax otashlariga ham sabr qilayotgan edik.

Lekin sizlar Haq taolo jamoli haqida bizni ogoh qilganingizdan keyin qaygʻhʻu-hasratimiz kuchaydi. Kimningki qaygʻhʻu-hasrati kuchaysa, kuch-gʻhʻayrati ham ziyoda boʻhldi.

Ey inson, agar jarohating oxiratda zavqu rohat keltirsa, jarohatning qaygʻhʻu-hasrati sen uchun foydalidir. Sen yashab turgan

manziling majruhlik, jarohatlar keltirsa, ruh halovatidan mahrumlik keltirsa, bu dunyo qonli jarohatlarga tov'bla ekanligini o'v'bylagin.

Bir Cholning Nabiy Joynamozida Ibodat Qilishni Sov'Bragani Hikoyati

Bir chol niyozmandlik bilan nabiydan joynamozingizda namoz o'v'byqib olay, deb sov'bradi. Xoja unga ruxsat bermadi.

- Hozir qum va tuproq qizib yotibdi,- dedi qariya. - Agar qizib turgan joyga yuzimni qov'hsam, kuyib, dog'v'bov'blib qoladi.

Nabiy dedi:

- Har bir majruxning yuzi quyishi mumkin. Yuzi kuyganlik hech gap emas, dili kuyganlik fazilatdir. Sajdagohga kuygan dilingni nisori qilsang, haq taolo senga nazarini soladi. Dardlar maydoniga dog'v'bli, kuygan dilingni keltirgin, toki ahli dillar dog'v'bli dilingni kov'brib, mardlikni o'v'brgansinlar.

O'v'btiz Sakkizinchi Maqola

Boshqa Qushning Savoli

Boshqa bir qush Hudhudga dedi:

- Ey, dono yov'blboshchimiz, bu vodiya sarsonlikda kezib, yuzimiz qorayib ketdi. Pir degan bu tariqa siyosat qilmaydi. Ey rafiq, bu yov'bl hali uzoqmi. Agar yaqin bo'v'blsa yana necha farsang yov'bl yuramiz?

Hudhud javob berdi:

- Biz yetti vodiya o'v'btamiz. Yetti vodiya o'v'btganimizdan sov'brng Shoh dargohiga yetamiz. Bu yov'blga kirmagan odam uning uzoq-yaqinligini bilmaydi. Inson bu uzoq yov'blning boshiga kelmay turib, uzoq-yaqinligidan ogoh bo'v'blmaydi. Biz boradigan joy boshdan-oyoq yov'blqlik joyidir. Ey bexabar, bu yov'blning vodiylarini bilmasang, endi bilib ol.

Sulukning Yetti Vodiysi Bayonida

Bu yov'blning boshlanishida Talab vodiysi bor.

Sov'brng Ishq vodiysi borki, u bekanor, cheksiz, chegarasizdir.

Uchinchi - Marifat vodiysi.

Tov'brtinchi - Istig'v'v'no vodiysi.

Beshinchi - pok Tavhid vodiysi.

Oltinchi - mashaqqatli Hayrat vodiysi.

Yettinchi - Faqru fano vodiysi. Bu juda uzoq, yov'blqlik vodiysidir. Agar kov'brshish, say-harakat qilsang, ofat keltiruvchi fel-ravishlaring yov'blqoladi, mabodo ozroq bir qatra qolsa ham, u Qulzum dengizi yanglig'v'bdir.

Avvalgi Manzil - Talab Vodiysi

Talab vodiysiga qadam qov'byganlar bilsinki, bu joyda har zamonda yuz malolat, mashaqqat, har nafasda yuz balo, ofat uchraydi. Bu joyda dunyo tov'btillari pashshaga aylanib qoladi. Bu vodiya inson had-chegaradan chiqmasliga, yillar davomida toat-ibodat va ezgu ishlarga jahd-g'v'bayrat talab qilishi zarur. Bu joyda qalb bir holga kelishi, mol-mulk, boylig'v' talabidan voz kechishi zarur. Bu vodiya inson bag'v'v'ri qonga tov'bladi, kov'brnglidagi barcha hoyu havaslardan ayriladi. Qov'blida hech vaqosi qolmaydi. Dil har qanday fitna, tama, kuduratlardan poklansa, haq va haqiqat nuridan ravshan bo'v'bladi. Dilingda shu nur borligi oshkor bo'v'blsa haq yov'blida bir talabing ming talabga aylanadi. Agar shularga chidam, matonat kov'brsatsang, bu yov'blidagi otash azoblaridan, yana yuzlab noxush vodiylarning mashaqqatlaridan qutulasan. Bu yudiyda haq yov'blida boshingni berish ham sen uchun xush keladi, oqibatda xush, gov'brzal soqiy qov'blidan bir jura (piyola) may olasan. Bir jura boda ichganingdan sov'brng senda ikki olam tashvishi ham qolmaydi. Tashna labing bilan daryoga shov'brngv'biysan. Jonon sendan may uchun jon talab qilsa, jon berish sening orzuying bo'v'blib qoladi. Joningdagi ajdaho senga qov'brqinchli bo'v'blmay, pashshaday ojiz bo'v'blib qoladi. Shundan sov'brng kufr va iymon birgalashib oldingga kelsa, har ikkisini xush kov'brrib, eshik ochasan. Lekin, ular xonai dilga kirganida kov'brsanki, kufr ham, din ham yov'blqoladi (Bularning bahsidan ham qutulasan). Chunki endi sen uchun u tomon ham, bu tomon ham bo'v'blmaydi, yani borliqni unutasan.

Odam Xilqati Yasalishi Va Shaytonning Unga Sajda Qilmagani Hikoyati

Amru bin Usmon Makkiy Kabada, bu nomani qalam bilan bitib qov'bydi. Yani Haq taolo Odamni suv va tuproqdan loy qilib yasab, unga jon kiritdi. Istadiki, maloika-farishtalar xayliga bu ajoyib xabarni yetkizay va bu ne asar - ijod ekanligini ularga bildiray. Aytdi:

- Ey osmon ruhlari, barchangiz bu ajib xilqat - Odamga sajda qilinglar.

Barcha farishtalar ul zoti pok - Odamga yakdil va yaktan bo'v'blib tazim qildilar. Shu payt Iblis keldi va dedi:

- Men Allohdan boshqa hech bir kimsaga sajda qilmayman. Odamga bosh egmayman, bo'v'byin ham egmayman. Agar boshimni tanimdan judo qilsalar ham g'v'bam yemayman, chunki Allohdan

boshqaga bo'v'by egmaganimdan shod bo'v'blaman.

Haq taolo Iblisga dedi:

- Ey iymon yov'blning josusi, sen bu yerdagi (jannatdagi) joyingni o'v'bzing o'v'bg'v'v'irlading (yani, jannatni boy berding). Sen kov'brrib turgan xilqatda (Odamda) bir ganjni yashirganman.

Sipoh, lashkar kov'brmasligi uchun ganjni hech kim bilmay-digan joyga yashirish - shohlar odatidir. Bazi insonlar bu ganj qaerdaligini bilmaydilar. Lekin mard odamlar o'v'bsha ganjni oshkora kov'bradilar.

Agar shu vaqtda sening boshingni taningdan judo qilsam, hamma olam sen haqingda gapirishini xohlamayman.

Iblis Allohga tavba qilmay, (takabburlik bilan) dedi:

- Yo Rab, men bandangga istagan jazoningni ber, bu ishim uchun istagan chorangni kov'br.

Alloh Iblisga dedi:

- Senga bir bezak beray, bo'v'byningga lanat tavqini ilay, noming kazzob bo'v'blib, to qiyomatgacha muttaham bo'v'blib yasha.

Shundan sov'brng Iblis dedi:

- Menga ne bersang - ganji pok, lanati ekanim ravshan bo'v'blsa, ne bok.

Shu tariqa u (Iblis) Alloh lanatini oʻʻziga rahmat deb, bu menga abadiy qismat, deb bildi. B«Mayli, men lanati boʻʻlay, hayotda barcha yeguliklar taryok emas, ularda zahar ham bor. Garchi barcha xalq rahmat talab boʻʻlsa, men beadab, sening lanatingni boshga koʻʻtarib yuray. Lekin bu laanating uchun men Odamga rahmat demayman, men ham Odamni lanat oluvchi ishlarga boshlayman. Bandalaring shunday ishlar qiladiki, gunohlari uchun sen ham ularni lanatlaysan va ular lanatingni rahmat deb bilmaydilar. Men imonim kuchli boʻʻlib (sendan oʻʻziga sajd qilmaganim uchun) lanatlandim. Talab vodiysiga kirgan tolib bilsinki, toliblik - barcha shaytoniy hoy-havaslar ustidan gʻʻoliblikdir. Agar kecha va kunduz shu gʻʻoliblikni topmasang, talab yoʻʻvlida nuqsondir.

Shibliyning Oʻʻlar Chogʻʻida Aytganlari

Shayx Shibliy oʻʻlar chogʻʻida juda betoqat boʻʻldi. Koʻʻzini yumib olgan, nimagadir behad intizor edi. Beliga hayrat zunnorini bogʻʻlab olib, kultoʻʻda ustida oʻʻtirardi. Gohi koʻʻzining yoshini kulga oqizar, gohida kulni boshiga sochardi. Bir kishi undan soʻʻbradi:

- Shunday bir naz holatida zunnor bogʻʻlab olgan kishini koʻʻrganmisan, bu qanday hol?

Shibliy dedi:

- Yonib oʻʻrtanmoqdaman, nima qilay, qanday yoʻʻvl tutay, gʻʻayrat oʻʻtida yonayapman, na iloj topay? Jonim ikki olamdan koʻʻzini yumdi, ammo hozir Iblis nafratidan kuymoqda.

Iblisga yuborilgan B«lanatliy xitobi rost ekan, ammo buni odamga nisbat berishdan qiynalaman.

Shibliyning jigar-bagʻʻʻri oʻʻrtanar, tashna va behollikda azobda edi, chunki u boshqa kishilarga gunohni ravo koʻʻrmas Ushbu hikoyat bundan oldingi hikoyat mazmunini davom ettirgani uchun, Attor bu yerda ham Iblisning Odamga sajd qilmay, takabburlik qilganiga ishora qilmoqaa. Yani: odam tuproq va ruhdan tarkib topgani Allohning irodasi, buning sababini Uning Oʻʻzi biladi. Odam Iblis qutqulari (shubha, gumon) bilan ham qurashishi, Alloh sari talabda boʻʻlishdan toʻʻxtamasligi kerak edi. Agar Shoh sening vujudingga tafovutni (xilma-xillikni) ravo koʻʻrgan boʻʻlsa, nima ham qilar eding, ey yoʻʻvlovchi, axir sen tosh bilan gavhar emassan? Agar gavhardan aziz va toshdan ham xor boʻʻlsang-da, Shohning sen bilan ishi boʻʻlmaydi. Tosh va gavhara doʻʻst ham, dushman ham boʻʻlma, faqat shuni bilgilki, bu Uning qoʻʻbli bilan barpo etilgandir. Agar mast mashuq senga bir tosh otsa, bu begonadan gavhar olgandan koʻʻbra afzaddir. Mard yoʻʻvlovchi Alloh talabida intizor boʻʻlib, yuz jonni yoʻʻvlida nisor qilishi lozim. Bir lahza talabdan tinchimasin, bir nafas ham osuda boʻʻlmasin. Agar bir lahza talabdan toʻʻxtasa, u bu yoʻʻvlida beadablik qilgan murtad (rad etilgan) boʻʻladi.

Majnun Hikoyati

Bir aziz odam koʻʻchadagi tuproq oʻʻrtasida dard chekib, u yoq-bu yoqqa yugurayotgan Majnunni koʻʻrdi va soʻʻbradi:

- Ey Majnun, bu yoʻʻvlida nimani izlayapsan? Majnun javob berdi:

- Laylini izlayapman. Haligi odam ajablanib, dedi:

- Bu tuproqda Layli nima qiladi, u oqar suvlari bor pok va orombaxsh joyda boʻʻladi.

Majnun javob berdi:

- Men Laylini hamma joydan izlayman. Layli yoʻʻvq joy oqar suvlari bor, orombaxsh boʻʻlsa ham men uchun yomon joydir.

Yusuf Hamadoniy Hikoyati

Tariqat roʻʻz gʻʻorining imomi, jon-ruh asrorining sohibi, yaxshilik, ezgulik bunyodkori Yusuf Hamadoniy aytgan ediki:

- Basirat koʻʻzi har qancha uzoq va baland-past joylarni koʻʻbra oladi. Bu yoʻʻvlida (talab yoʻʻvlida) yoʻʻvqolgan Yusufidan xabar soʻʻbrab, dard chekayotgan Yaqub kabi intizor boʻʻlish zarur. Shunda tolib har ikki roʻʻz gʻʻorda (bu dunyo va u dunyo hayotida) kashfiyot topmasa ham, tavhid asrorini izlashdan zinhor chalgʻʻimaydi. Mardlar sabrtalab va mehnattalab boʻʻladilar. Ahli dardlar barchasi sabrli boʻʻladilar. Ey tolib, bu yoʻʻvlida izlaganingni topmasang ham sabr qil, axir shu yoʻʻvlni topganing oʻʻzi yetarli-ku.

Agar qorni ochligidan qon yutayotgan bolani koʻʻrsang, sen ham u bilan birga qon yutgin (qiynalgin). Senga bu yoʻʻvlida tahniyat - tabrik, maqtovlar kelmasa ham, qon yutish, iztirob, aziyat chekishdan toʻʻxtamagin. Agar yor vasliga yetish shodligi boʻʻlmasa ham, senda hijron motami boʻʻlsin. Agar yor jamolini koʻʻrolmasang ham, uning asrorini izlayver. Agar senda talab boʻʻlmasa, talab yoʻʻvqligidan uyal, sharm qil, shunda har on uyatli boʻʻlmaysan, yani uyatli ishlardan uzoqboʻʻlasan.

Chin Togʻʻi Ustida Toshga Aylangan Mard Hikoyati

Bir odam Chin togʻʻida toshga aylandi. Har zamon koʻʻzidan zaminga yosh oqizardi. Zor-zor koʻʻz yoshlari ham zaminga toʻʻkilardi va toshga aylanardi. Shunday toshlarki, agar bu toshlar bulutga aralashsa, undan nadomat jolasi yogʻʻilardi, bu odam Chinda mashhurdir, borsang izlab topgin. Bu odam ilm haykali edi. Lekin ilm himmatsiz odamlarning qoʻʻvliga tushsa, ilm undaylarning qoʻʻvlida moʻʻʻminlar uchun kofir qoʻʻvlidagi tosh kabi kulfat keltiradi.

Aslida bu dunyo mashaqqatli tor bir saroydir. Bunday tor va qorongʻʻi joydan qutulish uchun ilm chirogʻʻi senga rahnamo boʻʻlsin. Ilm javhari senga jonfizoy (jonbaxsh) boʻʻlib, yoʻʻvl qoʻʻrsatadi. Agar sen ilmsiz boʻʻlsang, boshdan-oyoq qorongʻʻilikda qolasan. Jahongir Iskandar (ustoz) Arastudan uzoqlashgani sababli rahbarsiz qoldi (va fojeaga uchradi).

Agar sen ilm javhari atrofida aylanaversang, uni topmasang ham, pushaymon boʻʻlmaysan, xushnudlik topasan. Oxiratda baxtsiz boʻʻlgandan koʻʻbra bu dunyoda yomon ishlardan pushaymonlik topish ham yaxshidir.

Bu dunyoda ham, u dunyoda ham jon faqirdir. Bilsang, bu dunyoda jon-ruh gʻʻarib va u dunyoda tan zaifdir. Shu zaifliqdan qutulishni istasang, gʻʻarib ruh yashayotgan joydan tashqariga chiq (togʻʻu dashtlarga chiq), ana shu joylar xos odamlarning joyidir*.

Agar ana shu xoslar manziliga yetsang, har qadamingda, har nafasda yuz turli sirlarga oshino boʻʻlasan. Mabodo bu yoʻʻvlida senga nasiba yetsa oʻʻzliging (manmanliging) yoʻʻvqolib, boshingdan oyogʻʻingacha navha-yigʻʻiga aylanadi. Kechayu qunduz shubhali taom yeyishdan sakdan.

Talab vodiysida neni izlayotganingni ravshan bil, kamlikni, kamtarinlikni talab qil. Kunduzi kam ye, kechasi kam uxla. Shunda oʻʻlsang ham goʻʻʻring nurga toʻʻladi.

Mehna Shayxi Abu Saidning Jon Chiqar Vaqtidagi Ahvoli

Mehna shayxi Abu Said qabzi azim - jon chiqar vaqtida sahroda edi, koʻnizi yoshli, dili pora edi. U olisda mol boqib yurgan va nuroniy yuzli bir qishloqi cholni koʻnirdi. Shayx Abu Said u tarafga yurdi va salom bergach, unga jon chiqar vaqtidagi holini tamomila sharhlab berdi.

Pir uning soʻnlarini eshitib, bunday dedi:

- Ey, Abu Said, talab yoʻnida senga Haq taolo sabr-toqat bersin.

Agar Chin qushi paydo boʻnlib, yerdan ming yilda bir marta dona choʻnqib, yigʻnbadigan boʻnlsa, shu tarzda yuz bora jahonni aylanib parvoz qilib kelsa, ne chand uzoq zamonlar oʻnbtganda ham, biz yurgan, pastliklardan to Arshi majidgacha yoʻnbl shu qadar uzoq boʻnbladiki, jon dimogʻnbiga hatto Arshning boʻnbyi - hidi ham yetib kelmaydi.

Abu Saidki, Arshi alodan shu qadar uzoqda ekan, haq yoʻnbl toliblari doimo sabr-qanoat bilan yashasinlar. Bu yoʻnblida har qanday inson sabrga tolib-talabgor boʻnblolmaydi. Talab qoʻnngil ichida mushk-nofa kabi yashirindir, mushk-nofa olish uchun ohuning qoni toʻnkilishini hamma ham bilmaydi. Agar talabning ichkarisida boʻnbsang, bu qonli dunyoning tashqarisiga chiq. Agar kim haqiqat talabi yoʻnblig kirmasa, uning badani tirigu koʻnngli oʻnblilik, murdordir, jonli emas, surati devordir. Ganju gavharni qoʻnblga kiritmoqchi boʻnbsang talab yoʻnblig kir, bu yoʻnblida jazirama issiqham, rohatbaxsh salqinlik ham bor. Ganju gavhar topib xursand boʻnblishni istagan odam bilsinki, ganju gavhar (sadaf ichida) yashirin, pinhondir. Lekin ganju gavharga sigʻnbingan odam butga sigʻnbinuvchi boʻnblib qoladi. Xazina-ni magʻnbiz kabi ichingda sakda, yongʻnboq magʻnbiziday holi tang boʻnbl, bedil boʻnbl. (Marifat, haqiqat) talab qilu, mastu loya-qil boʻnbl. Talab vodiysi yoʻnblida pok va dilxasta boʻnbl.

Sulton Mahmud Va Xokbez Mard Hikoyati

Bir kuni Sulton Mahmud sipohi bilan togʻn yoʻnblida borayotgan edi, tuproqstida oʻnbtirgan darveshga koʻnizi tushdi. U odam gʻnbyarat bilan oʻnbtarta tuproq yigʻnib, tuproqdan togʻn yasas, gohida bodi samand - kuchli shamol kelib, u yigʻnbnab qoʻnbyan tuproqni har tomonga sochar edi. Ammo u odam yana tuproq yigʻnnaverar edi.

Sulton bu gʻnbalati odamni yoqtirib qoldi, unga rahmi kelib dedi:

- Ey majnunsifat odam, sen yelkangga juda ogʻnbir yuk olibsan, bu zahmatli ishdan koʻnbra olam xirojini yigʻnbish osonroqdir.

Yaxshisi, podshoh boʻnbl, beniyoz boʻnblib, hech kimga muhtoj boʻnblmaysan.

Tuproq yigʻnbnvchi podshohga dedi:

- Menga shu ish yoqadi, bu ishimdan yashirilgan xazinani topganday quvonaman. Menga birovningdavlati kerak emas. Shu tuproq - mening davlatimdir. Toki jonim bor ekan, shu ishimni qilaveraman.

Darvesh shu tarzda oxirat eshigini ochar, koʻnngliga nur sochar edi.

Koʻnbnz qorachugʻnblaring hali yopilmagan, eshiklar hali ochiqlik vaktida Haq jamolini talab qil.

Hushidan Ayirilgan Odam Va Robiya Hikoyati

Bir bexud - aqldan ozgan odam osmonga qarab:

- Ey Alloh, menga eshigingni och! - deb xitob qilar edi. Buni koʻnbnrib oʻnbtirgan Robiya unga dedi:

- Ey gʻnbnofil, sen uchun u eshik berkdir, u ochilsin desang, yuzingni haq ishlarga bur va murodingni savob ishlardan izla.

Oʻnbttiz Toʻnbnqqizinchi Maqola

Ishq Vodiysi

Shundan soʻnng Ishq vodiysi keladiki, u vodiya yetib kelgan inson ishq otashiga gʻnbnarq boʻnbladi. Ammo oshiq uchun bu yerda otash emas, ayshu rohat bor. Bu otashga gʻnbnarq boʻnblgan oshiq

yuzi qizib-yonadi, sarkash boʻnbladi, chaqmoq chaqib, jahonni yondirsa ham parvo qilmaydi. U endi dindormi, kofirmi, buning gʻnbnamini yemaydi. Uzoq va yaqin, yaxshi va yomon, u tomon va bu tomon bilan oshiqning ishi yoʻnbnq, unga baribir.

- Ey, mubohiy (oʻnbnziga barcha ishlar ruxsat etilgan, deb oʻnbnlyovchi), ishq haqidagi soʻnbnzlar sen uchun emas, ey murtadiy (Haq dargohida oʻnbnzi va qilgan ishlari rad etilgan), zavqli jon haqidagi soʻnbnzlar sen uchun aytilmagan. Oshiq uchun barcha eshiklar ochiq, u doʻnbnst visoliga yetgani uchun nozlanadi, erkanadi.

Boshqalarga yaxshi ishlari uchun mukofot ertaga (qiyomatdan soʻnbnng) deb vada qilingan boʻnbnlsa, oshiq uchun bu mukofot va u orzu qilgan joy naqd va bugun berilgan.

Ishqotashida bir bora yonmagan odam bu soʻnbnzlarni qaydan bilsin, mashuqining gʻnbnamxovnbnrligi oshiqning koʻnbnnglini oʻnbnstirishini, diliga kuch-quvvat berishini qachon biladi?

Inson vujudida bu javhar tovlanmagach, dil qushi yagona yor ishqida parvozanmagach, u zaif qaerdan quvvat olsin? Daryoning baligʻnbn sahroga chiqib qolsa holsizlanib tashna boʻnbnlsa, ishq yoʻnbnq odam daryoning ichida boʻnbnlsa ham majolsiz, holsizdir.

Ishq savdosida ustod yoʻnbnq, oshiqlik ishida aql-modarzdod yoʻnbnq. Ishq bor joyda otash-olov yaqin va aql uzoqdir. Ishq kelsa, aql qochadi. Soʻnbnzu gudozdan (malomatdan) aniq joni isitmada kuyib-yonadi. Agar odamzodga gʻnbnayb olamini koʻnbnrish fazilati ato qilinsa, ishqning asli shudir. Agar bir barg ishqdan xasta boʻnbnlsa, bandidan uzilib yoʻnbnlga tushadi.

Agar sening koʻnbnngil koʻnbnzing ochilsa, gʻnbnayb olamini qoʻnbnrsang, sen jahondagi har bir zarraga sirdosh-hamroz boʻnbnlasan.

Agar aqling koʻnbnziga ishq nazar solsa, na boshingni, na oyogʻnbnngni koʻnbnraolasan.

Ishq olamida mard bechora, uftoda boʻnbnladi, inson ishqda ozoda boʻnbnladi (Bu dunyoning oʻnbntkinchi tashvishlaridan qutuladi).

Ey, Attor, sen hayotda bechora, kamtarin emassan, murda kabisan, ishqqa loyiq emassan. Ishq yoʻnbnliga kirgan mard odam bu yoʻnbnlida vujudi oʻnbnligu, dili tirik boʻnbnlsin, mashuqiga har nafasda yuz jonini nisor etsin.

XOJA BARGOʻnbnDAK FAQOIY ISHQI HIKOYATI

Bir xoja xonumonsiz, ovora edi, ismi Faqoiy va bechora edi. Ishqi gʻnbnolibligidan savdoyi edi. Hayoti purgʻnbnvavgo, rasvoyi edi.

U hech vaqosi yoʻnbnq darvesh edi, lekin dard ichra bedilu biri yuz va besh edi. Garchi u oʻnbnzn nonini tamomila oʻnbnzgalarga berib yuborgan va oʻnbnzi och qolgan boʻnbnlsa ham joni serob, koʻnbnzi toʻnbnq edi. U juda qoʻnbnrp nonga yetishgan boʻnbnlsa ham, borini berib yuborar, evaziga faqo-faqirlikni totar edi. Doimo bir tani ochlikda oʻnbnrtirsa ham, har damda yuz tani bilan faqirlikni yeb, rohatlanar edi.

Bir odam xoja Faqoiydan soʻnbnradi:

- Ey oshiftakor oshiq, ishqda seroblik nima, shuni oshkor qilgil.

Xoja aytdi:

- Oshiqyuz olam jahon matohi boʻlsa ham borini birgina faqo (faqirlik) uchun berib yuboradi.

Mardnqng ishi doimo shunday boʻlsa, u hech qachon holsizlanmaydi, yiqilmaydi. Chunki u ishq va dard bilan ovora boʻlib, boshqasini bilmaydi.

Majnun Va Layli Hikoyati

Ahli Layli, yani uning qabilasi, qavm-qarindoshlari Majnunning kelishiga yovʻl bermadilar. Shu atrofda, sahroda bir chovʻpon qovʻy boqib ovʻtirgan edi. Majnun chovʻponning qoshiga kelib, ostiga tovʻshab ovʻtirgan povʻstagini berib turishini sovʻrab, yalindi. Chovʻpon bu qovʻbrimsiz, juldur povʻstakni nima qilasan, dedi. Majnun aytdi:

- Ey bagʻbri keng, yaxshi odam, shu povʻstakni menga bersang, men uni yopinib, qovʻylaring galasiga qovʻshilib, Laylining mahallasiga boraman, ovʻzini topmasam, bir muddatdovʻstinning boʻyi, xush hididan bahramand boʻblaman.

Ey darigo, dardga mardona boʻblaylik. Mardlar kabi dardlarga tovʻblaylik. Oqibat, Majnun chovʻponning eski povʻstagini olib, unga yashirib, qovʻylarga qovʻshilib, dovʻstining mahallasiga yovʻl oldi. Laylining qavmiga yaqinlashgach, Majnun ovʻbrnidan turib, zavq-shavq bilan uni chaqirdi. Sovʻng hayajon zovʻbridan hushini yovʻqotdi, lekin ishq sharbatini totdi.

Majnunning ortidan qovʻylarini haydab kelgan chovʻpon uning mastu xarob, tuproqqa hushsiz yotganini qovʻbrdi. Yuziga suv sepib, hushiga keltirdi. Ishq otashida yonayotgan bu labtashna oldida bir bor ovʻtirdi.

Ertasiga Majnun sahnoshin qavmlar - sahyoyilar orasiga qovʻshildi, bu qavm bilan bir tan, bir jon boʻlib ketdi. Sahroyidan biri Majnunga dedi:

- Ey sarfaro, olijanob! Bu sahroda jamoasiz, yalangoch qolibsan, dovʻstlik haqqi, senga kiyim-bosh beraylik, mayli desang, ovʻbtovimdan tez kiyim keltiray.

Majnun aytdi:

- Dovʻstga har qanday kiyim loyiq emas, hech bir libos shu povʻstak kabi aziz emas. Shu qovʻy povʻstagi meni yomon kovʻzdan va quyoshning kuydirishidan asraydi. Bu povʻst (povʻstak) dovʻstinning hidi - boʻyini olgani uchun menga ovʻz povʻstim (terim)day kovʻnglimga yaqin boʻlib qoldi. Dil bu povʻstdan dovʻst rozini (sirini) topadi, ovʻz ichida magʻbzini asramasa, povʻstning qadri boʻblarmidi?

Ishqda odam ovʻzligidan kechishi, faqat dil sifatlaridan ovʻzgani mahv etib (yovʻqotib), xatolar xiraligini tark etishi kerak.

Agar ishqda kuyib-yonmasang, jonbozlik kovʻrgizmasang, bu sarafroz olamgaqadam b*osmaganing yaxshi.

Oshiq Ayozi Hikoyati

Bir kambagʻal rind Ayozga oshiq boʻlib qolgan edi. (Saroydagi) har majlis, suhbatda shu haqda gap-sovʻz boʻlar edi. Ayoz otlanib, kovʻchaga chiqishi bilan haligi haqshunos (Haqni tanigan) oshiq rind uning ortidan yuguray edi. U mushk-boʻy (mushk hidli Ayoz) maydonga kelganida, u tarafda yuguraverar, bu ishidan sira uyalmas edi.

Bir gado Ayozga oshiq boʻlib, uning atrofida girdikapalak boʻlib yurganini yaqinlari sulton Mahmudga aytdilar.

Mahmud bu sovʻzlarni eshitib, ertasiga ovʻsha joyga bordi va oshiq gado Ayoz atrofida yugurib yurganini kovʻbrdi. Bu manzara govʻyo chavgon va govʻy ovʻynayotgan dovʻstlarni eslatardi. Ayoz chavgon (tovʻp suruvchi tayoq) edi, oshiq rind kichkina koptok - govʻyga ovʻxshab, piddirab chopar edi. Sulton Mahmud u tomonga yashiringan joyidan qarab, kovʻbrdiki, uning joni (aziz dovʻsti Ayoz) oshiq gadoga teskari qarab, saroy tomonga yuz burgan edi. Govʻyo chavgon tovʻpdan-govʻydan qochar, govʻy-koptok chavgon (Ayoz) atrofida sargardon yuguray edi.

Sulton Mahmud bu holni kovʻbrib, kuddi va oshiq gadoga rahmi kelib, unga:

- Ey gado, podshoh bilan may ichishni, hamkosalik qilishni istaysanmi?- dedi.

Rind sultonga dedi:

- Gado ham, naim-davlatmand ham ishqibozlikda kamtarin boʻbladi. Kamtarinlik - gadoningdavlatidir. Agar gado shohga hamsoyalik - qovʻshnichilik qilsa, bor boyligi -

sarmoyasidan ayrilib qoladi. Oshiqhammadan, hattoxeshlari, qarindosh-urugʻblaridan ham forigʻb boʻlishni xoxlaydi. U, kasalligu sogʻblikdan, ozlik va kovʻplikdan ozoda yashaydi. Aql bu yovʻlga, bu joyga kelma deydi. Lekin ishq uni bu yovʻlga etaklayveradi.

Bir Arabning Qalandarxonaga Borgani Hikoyati

Bir kishi Arabistondan Eron (Ajam)ga keldi, ajamli-larning odatlaridan taajjubda qoddi. Bir qun u kovʻcha aylanib shaharni tomosha qilardi, rovʻparasidan bir qalandarxona chiqib qoldi. Qalandarxonaga kirib qarasa, bir tovʻda rindlar bir-birlarining oyogʻbiga bosh qovʻyib yotar, egnilari yupun, bazisi yalangʻboch, ammo ikki olamdan bexabar mast edilar. Hammasi qimorboz firibgar, palidlikda bir-biridan battarroq. Har birining qovʻblida quyqa may kovʻzasi, kovʻzalari-dan durda (quyqa may)ni ichish uchun talashdilar.

Arab bu tovʻdani kovʻbrib qiziqib qoldi, eshikni ochib ularga yaqinlashdi. Yaqinlashdi dema, balki akdu jonini balo seliga topshirdi de. Qalandarlar uni kovʻbrib, avrab aqlu hushini oldilar. Hammasi bir ovozdan unga qarab: B«Ey falon, ichkariga kir dedilar. U ichkariga kirdi, uni ovʻrtaga olib may quyqasi (durd) ichirdilar. Arab bir ichishda mast boʻlib qoldi, ovʻzini unutib, shijoatu mardligi ham mahv boʻldi. Uning kovʻp mol-mulki, oltin tovʻla xaltalari bor edi. Bular-ning hammasini bir nafasda ovʻmarib ketdilar. Sovʻngra bir rind kelib yana bir durdali may ichirdi va keyin uni qalandarxonadan chiqarib yubordi. U hech vaqosiz aftoda, yalangʻboch, och va tashna holda zovʻrgvʻba ovʻz yurti Arabistonga yetib oldi. Uning yaqinlari dedilar:

- Buncha oshufta, parishonsan, oltinlaring - boyliging qani yoki uyqudamisan, devona boʻlib qoldingmi? Boylikla-ringdan ayrilibsan, Ajamga borish sen uchun xosiyatsiz boʻlibdi. Ovʻgʻbri - qaroqchilar yovʻlingni tovʻsdimi, boʻblmasa moling qani, tushuntirib ber, toki holingni bilaylik.

Dedi:

- Yovʻdda ohista ketayotgan edim, birdan bir kalandar uchrab qoldi. Boshqa hech narsani bilmayman, oltinlarim ketdi, qashshoq, nochor boʻlib qoldim.

Dedilar:

- Ovʻsha qalandarni tariflab ber.

Dedi:

- Tarifi shuki, u haqda soʻbz soʻbzlama (soʻbz oraga sigʻbmaydi).

Arobiy fano boʻlgan edi. Hamma savollardan qutulib, ular ichra yovʻbqolgan edi.

Sen yo oyogʻbʻingni ichkariga qovʻby yo boshingni qutqar, yo jonni qutqar yoki jon bilan qabul qil uni. Agar sen ishq sirlarini jon bilan qabul qilsang, jonni bagʻbʻishlab, boshni ishqdoriga berasan. Jonni bagʻbʻishlab, yalangoch qolganingda soʻbz (savol)dan ham qutulasan, poklanasan.

Oshiq MaShuqini Ovʻbldirishga Qasd Qilgani Hikoyati

Bir sohib kamol, olihimmat odam bor edi, u bir sohibjamolga oshiq boʻlib qoldi. Taqdir taqozosi bilan mashuq ogʻbʻir dardga chalindi, ozib-toʻbzib rangi zafaronday sargʻbʻaydi. Ravshan qunlarda ham koʻbʻngli zim-ziyo, qorongʻbʻi edi. Dard uni qiynar, ovʻbʻlimi yaqinlashib borardi. Bu haqda oshiqqa xabar yetkazdilar. Oshiq bu xabarni eshitib, qovʻblida pichoq bilan mashuqa qoshiga yugurib keldi va dedi:

- Nigorim ovʻbz ajali bilan ovʻbʻlmasin uchun men uni ovʻbz qovʻbʻlim bilan ovʻbʻldirmoqchiman.

Odamlar unga dedilar:

- Jinnimisan, bunday qotillikda nima hikmat bor? Behudaga qon toʻbʻkma, qovʻby bu ishni, uning umri oz qoddi, hademay joni uziladi. Ovʻbʻlikni ovʻbʻldirishdan nima foyda, ovʻbʻlikning boshini faqat ahmoq johillar kesadi.

Oshiq dedi:

- Agar yorim mening qovʻbʻlimda ovʻbʻlsa, qiyomat kuni, barchangiz goʻbʻrdan turib, mahsharga toʻbʻplanganingizda koʻbʻbrasiz, ovʻbʻzim ovʻbʻchirgan bu shamni yoqaman va dovʻbzax otashida yonaman. Mayli, odamlar meni soʻbʻxta va qotil deb atayverishsin, bu joyda ham, u joyda ham bari bir yonaman.

Jonboz oshiqlar har ikki olamda baxtga yetishol-maydilar, qovʻbʻli qisqa boʻbʻladilar. Lekin ular bu dunyoda sevganini oradan koʻbʻtarish bilan dili bu dunyoning barcha tashvishlaridan ozod boʻbʻladi. Ovʻbz qovʻbʻli bilan ovʻbz jonini yovʻbʻq qilgan odam oxiratda xilvatda ovʻbz jonini topadi. Yor bilan xilvatga yetishgan odam jumla olamning barcha sirrini ham kashf eta oladi.

Agar mardlarda talab paydo boʻbʻlmasa, bunday xilvatga yetisholmaydi.

Ibrohim Halilulloh Va Azroil Hikoyati

Bir vaqt Ibrohim Halilulloh (kasallanib) ovʻbʻlim toʻbʻshagida yotib qoldi. Azroil uning jonini olishga keldi. Lekin hazrati Ibrohim osonlikcha jon bermay turib oldi va Azroilga dedi:

- Podshohimga qaytib borib, Halil jonini berishga rozi boʻbʻlmayapti deb ayt.

Azroil borib aytgan edi, Haq taolo dedi:

- Yana u joyga borib, Halilga aytgin: - Ey, shami jahon! Men barcha odamlarningjonini olaman. Barchani birma-bir tigʻbʻdan ovʻbʻtkazaman. Haq yovʻbʻl oshiqlari jonboz boʻbʻlib, ovʻbz jonlarini mashuqiga nisor qiladilar-ku. Siz nechun joningizni xojangizdan ayaysiz! - deb soʻbʻragin.

Azroil qaytib borib, shu soʻbʻzlarni aytgan edi, Halilulloh yana jon berishga qovʻbʻnmadi va bunday dedi:

- Men jonimni siz Azroilga emas, Allohning ovʻbziga topshiraman. Avvalgi vaqtlarda (Namrud odamlari) meni ovʻbtga tashlayotganda hazrat Jabrail kelib, yordam bermoqchi boʻbʻldi. Men rozi boʻbʻlmadim. Mening himoyachim Allohdir! - dedim. Ovʻbʻshanda ham men Jabrailga qayrilib qaramadim. Hozir ham faqat Allohga jon berishga roziman. Chunki u meni yovʻbʻqdan bor qilgan, ovʻbʻzi jon bergan. U ovʻbʻzi bergan jonni ovʻbʻzi olsin, shunda men xushnudlik bilan jon beraman. Agar ul zot jonimni olishga farmon bergan boʻbʻlsa, men jonimni ham, ikki jahonimni ham qovʻbʻshqovʻbʻllab topshiraman.

Qirqinchi Maqola

MaRifat Vodiysining Bayoni

Qushlarning koʻbʻz ovʻbʻngida Marifat vodiysi koʻbʻrindiki, uning boshi ham, oxiri xam yovʻbʻqday edi. Marifat vodiysiga kelganlar unda muxtalif turli-tuman yovʻbʻllarni topdilar. Har kimsa ovʻbʻzi topgan yovʻbʻlni toʻbʻgʻbʻri deb bilar, boshqalarning yovʻbʻllarini tan olmas edi. Har biri ovʻbʻzi topgan yovʻbʻl bilan faxrlanardi. Bu yovʻbʻllar zoxirda xam, manoda ham bir-biridan farqlanadi. Bazilar marifat yovʻbʻlida tani uchun, bazilar joni uchun tolibdir. Tan yovʻbʻlchisi boshqa, jon yovʻbʻlchisi boshqadir. Tan bilan jon nuqson va kamol kabi, taraqqiy va zavol kabi bir-biridan farqlanadi.

Marifat yovʻbʻli keng va bepoyon boʻbʻlib, bu yovʻbʻlda fil ham, ovʻbʻrgumchak ham hamrohdir. Bu yovʻbʻlda har kim qurbi yetganicha ovʻbz kamolini va hasbi holini topadi. Bu vodiya parvoz qilguvchilar turli sohalarida kamolotga erishadilar. Turli tarafdagi sayr qiladilar va hech bir qush hargiz boshqasiga ham ravish - ovʻbʻxshash parvoz qilmaydi.

Marifat vodiysida yovʻbʻlovchilar turli maqsadlarga yetishga intiladilar. Birov bu yovʻbʻlda mehrobni topadi, boshqa birov butni - sanamni topadi.

Marifat oftobidan dili yorishgan odamlar - haqiqat manziliga yetish uchun chandon mashaqqat, riyozatlarga bardosh beradilar. Bu dunyo gulxani bularga gulshan boʻbʻlib qovʻbʻrinadi.

Marifat vodiysi oxirida povʻbʻstni, povʻbʻchoqni emas, balki magʻbʻizni, mohiyatni koʻbʻrolganlar har narsaning ichidagi yashirin zarralarni ham ravshan koʻbʻradi. Ammo koʻbʻrpchilik nigohi niqob ostida ne sir-asrorlar borligini oftob kabi ravshan koʻbʻrolmaydi. Niqob ostidagi yuz ming sir-sinoatdan birini koʻbʻrish uchun yuz minglab mard insonlar gum boʻbʻlib, yovʻbʻqolib ketadilar.

Bu yovʻbʻlda komillikka erishganlar uchun dunyoning niqobi shaffoflanib, gʻbʻavvoslar dengiz hayvonlarini koʻbʻrganday, olam sir-sinoatlarini koʻbʻradilar. Bu vodiya yovʻbʻlida kamol topish uchun minglab odamlarning tikonlardan qoni toʻbʻkila-di. Bu yovʻbʻlda mabodo Arshi majid (ulugʻbʻ Haq taolo) yor boʻbʻlib, madad bersa, bir soatda ogʻbʻir mushkullarni hal etish mumkin. Ey Haq yovʻbʻlchisi, bu vodiya kamol topay desang, ovʻbʻzingni ilmu irfon dengiziga gʻbʻarqqil, va bu yovʻbʻlda chin va yolgʻbʻonni, yaxshi va yomonni farq qil!

Agar bu jahon mulkidagi qonli dogʻbʻlarni yuvib, tozala-moqchi boʻbʻlsang, to abad yashasang ham umring yetmaydi. Yaxshisi (mol-dunyoda emas) ilm-marifatda sultonlikka intil. Kimki ilm-marifat olamida zavqlanib mast boʻbʻlsa, jahondagi barcha xalqlarga sulton kabi martabasi ulugʻbʻ boʻbʻladi. Bunday odam jahon mulkida farishta - malak kabi falaklarda parvoz qiladi.

Agar bu dunyo hayoti - rovʻbzgʻbʻorining tashvishlari koʻbʻpʻligi-ni bilsang, behad, bekanor marifat olami sharbatlaridan ichib,

15 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

zavklanib yasha. Agar bilsang bu dunyo daru illatlarga botib, kasallanib yotib qolgan. Sen sogʻib yashay desang, bu olam tashvishu illatlarini tashlab, yovʻilga tush, marifat olamida parvoz qil.

Sulton Mahmudning Vayronada Bir Bedilni Kovʻirgani

Bir kuni Sulton Mahmud vayronalarni aylanib, bir bedil, devonani kovʻirdi. U sochlari tovʻizgʻibigan, gʻam-anduhga botgan, bagʻirini toshga berib yotgan edi.

Bedil devona shohni kovʻirib, dedi:

- Yuz during boʻlsa ham, bu yerdan uzoq boʻl. Sen podshoh emas, dunhimmat, pastkash, Allohning berganiga qanoatsiz, kufroni nemat odamsan, yaxshisi yovʻilgingdan qolma.

Sulton Mahmud devonaga dedi:

- Meni kofir dema, avval ikki ogʻibiz suhbatlash, keyin kofir desang mayli.

Devona aytdi:

- Hali ham tushunmadingmi, ey bexabar. Agar bilsang barchamiz tuproqdanmiz, oxiri yana tuproqqa aylanamiz. Ushanda sen bilan men yaqin boʻlishimiz mumkin.

Qirq Birinchi Maqola

Istigʻbno Vodiysi

Shundan sovʻing Istigʻbno vodiysi keladi. Bu vodiysi sifati beniyozlik, hech kimga muhtojligi, ehtiyoji yovʻqlikdir.

Beniyozlik, Istigʻbno shamoli essa, inson kovʻinglida bir zumda mulku mamlakat ham yelga sovriladi. Bu joyda yetgi daryo qurisa, bir tomchi yomgʻir kam boʻlib qolmaydi. Yetti yulduz uchib yovʻqolsa, bir uchqun sochilganday. Istigʻbno vodiysida sakkiz jannat xarobotday. U yerda yetti dovʻzax muzlab qolganday kovʻirinadi. Bu joyda chumoli fildan kuchli. Butun bir karvon odamlarining yovʻiq boʻlishi bir qarqʻbning uchib, qovʻnashiday. Bu vodiya kechasi bir odamningchirogʻi yonishi uchun yuz mingyashil libosli odamlar kuyib, yonadi. Bu yerda hazrat Nuh umrining bir soatida yuz ming qorakovʻzning umri tamom boʻladi. To Barahim (Ibrohim) karavotiga uxlashga yotgunicha, yuz minglashkar charchab, yiqiladi. To kalimullo soxibdiyda (Musu a.s.) Tur togʻiga qaraguncha, yuz ming chaqaloqʻbeshikdan tushib yurib ketadi. Toki Iso - Masih mahrami asror boʻlgunicha, yuz ming xalq boʻyniga zunnor bogʻlaydi. To Muhammad Mustafu bir kecha merojga kovʻtarilguncha yuz ming jon va dil vayron - toroj boʻladi.

Bu dunyoda bir daryoga ming jon chovʻkib ketsa, Istigʻbno vodiysida bepoyon dengizda bir tomchi yovʻqolganday boʻladi. Yuz ming odam uxlash uchun yostiqa bosh qovʻhysa, oftobdan bir zarra nur yo soya tushganday boʻladi. Agar falaklar va yulduzlar (aflok va anjum) tovʻkilib tushsa, Istigʻbno vodiysida daraxtdan bir bargtovʻkilganday kovʻirinadi. Agar tun osmonida oy har oyda yovʻqolsa, bu vodiya chovʻloq chumoli choh qariga yiqilganday boʻladi. Ikki olam birday yovʻiq boʻlsa, zamon qumlaridan bir zarra yovʻqolganday. Dunyoda devlar va odamlardan asar ham qolmasa, Istigʻbno vodiysida bir qatra yomgʻir tomchisi yovʻqolganday. Barcha odamlar ovʻlib, tanlari tuproqqa aylansa, bu vodiya hayvonning bir movʻyi tovʻkilganday. Bor olamdagi juz va kull (yakka va umumiy) taboh, vayron boʻlsa, Istigʻbno vodiysida bir qushning pari uzilib tushganday. Bir yovʻlda borayotganlarning kovʻpchyiligi yovʻqolsa, yetti daryodan bir tomchi suv yovʻqolganday kovʻirinadi.

Chohga Qulab Ovʻilgan Yigit Hikoyasi

Xurosonda bir barno yigit bor edi, husnda govʻyo tovʻlin oy edi. Yusufday xushchiroy bu yigit qazoi taqdiridan boʻlib, chohga yiqilib ovʻildi (Yusufni Allohi haq taoloning farishtalari asragan edi, lekin xurosonlik bu chiroyli, nodir yigitni asrashni hech kim sovʻbramagan edi). Yigit chohga yiqilganida, uning ustiga tuproq tovʻkildi, oqibat bu inson tuproq bilan baravar boʻldi. Uning holi va rovʻzgori ovʻzgardi, ishi mushkullanib, qoni yelga sovrildi.

Bu xushsiyrat, sohibjamol yigitning ismi Muhammad boʻlib, unga ikki dunyo bir qadam boʻtdi (Shunday aziz nomi ham uni ajaldan qutkarolmadi).

Otasi bu ahvolni kovʻirib dod soldi:

- Ey, farzandim, kovʻzimning nuri, jonu jahonim, ey Muhammad, bir lahzagina lutf aylab, bir ogʻibiz sovʻzingni aytib ket! Sovʻzla, Muhammad, sovʻzla, farzandim.

Ammo hech bir inson bu xitobga javob bermadi. Shunday deb, ota ham jon berdi.

Dunyoning bunday ishlaridan kuyib-yonmagin, ey sohibnazar solih. To Muhammad sovʻzladi, odam ham kuyib-yondi. Bu sovʻzlarni (oyatlarni) Odam ato ham, uning zurriyodi - avlodlari ham sovʻzladilar. Haqtaolo nomini juziyot (barcha) ham sovʻzladi. Sovʻzladi devu pari, inson, malak. Sovʻzladi togʻ, zamin, daryo, falak. Yuz minglab insonlar tani xok-tuproq boʻlishini bilib, sovʻzladilar. Bu sovʻzlarni (oyatlarni) aytgan yuz minglab insonlarning joni poklandi.

Yusuf Hamadoniy Va Uning Sovʻzlari

Yusuf Hamadoniy tariqat yovʻlidagi chashma, yovʻlchilarning kovʻirar kovʻzi edi. Pok siyna, dili (budunyo xavfu xatarlaridan) ogoh edi. U aytar ediki, dilni yuvish, poklash arshi aloning buyurgan ishlaridandir. Bu olamda nelar mavjud boʻlsa, yana kelgusida boʻladigan barcha narsalar, abadiy hayotdan bir zarra, hayot daryosidan bir qatradir. Kelgusi abadiy hayotda bu dunyodagi farzandlar ham, boylik, omad ham foyda bermaydi. Ey, salim (sogʻb-salomat, yetuk, oqil inson) bu vodiya yovʻl yurish oson emas, ey, laim (pastkash odam), jaholating (bilmasliging) sababli bu yudiyda yurishni oson deb ovʻylaysan. Agar bu yudiyda yuzta rayun yovʻl boʻlsa ham, diling qon boʻlsa, bu yudiyda bir manzil sari biroz yurishga ham qiynalasan. Bu jahonda har qanday yovʻlni bosib ovʻtish uchun birinchi qadamni (yani, qaysi yovʻlga kirayotganingni) ovʻylab bosish kerak. (Nazar bar qadam). Hech bir solik ovʻz yovʻlining oxirini kovʻrolmaydi, oxiriga yetishga darmoni, kuch-quvvati yetmaydi.

Mabodo bu yovʻlda bir it kabi doimo yugursang ham abadiyat qovʻngʻirogʻining bongini eshitmaysan. Bu yovʻdda yuzing (qora boʻlsa) yuvolmaysan, na tinchib turolasan. Bu yovʻlda mardliging ham, zoting - nasl-nasabing ham ish bermaydi. U yerda ishlarig mushkullashadi.

Lekin yurishda davom etaver, chunki tovʻxtab turishdan foyda yovʻiq. Bunda kovʻp sovʻzlama, kovʻp ovʻyla va xomush boʻl. Xomushlik - mardlikdir. Bu yerda inkorni va xiyonatni tark et. Sovʻzlashni tark etib, ishlashni ovʻrgan. Ozmi, kovʻpmi,

doimo ish qil. To farmoning - quvvating bor ekan, umring poyoniga yetmay turib, ishning poyoniga yet. Agar ishlashga darmoning yetmay qolsa, bekorchi (hech kimga keraksiz) boʻlib qolasan.

Koʻnglingga yoqmagan (boʻlmagʻn bur, noxush) ishlarni tark et. Ishingni qilsangham, qilmasangham oʻzingdurust (yaxshi) boʻli. Senga tanish va notanish ishlar bor. Tanish, yani yaxshi bilgan ishda odam quchli boʻladi.

Beniyoʻz, qanoatli odamni qoʻr, u xoh mutrib (quvontiruvchi sozanda), xohnavhagar (yigʻlab, yigʻlaguvchi) boʻlsin, birovlariga yalinmaydi, aksincha, boshkalarining unga ishi tushadi.

Istigʻno barqi (chaqmogʻi) u vodiyni yoritadi, bu chaqmoq taftidan yuz jahon ahlining holi yengillashadi. Bu yerda yuz jahonning tashvishi tuproqqa sovriladi. Bu vodiya jahonning oʻzi yoʻqolsa ham ahamiyatsizdir.

Hakim Ali Al-Itloq Munajjimga Yulduzlar Olami Ravshan Koʻringani

Dil koʻzi oʻtkir, nazarkarda bir hakim, munajjim bor edi. U oʻz oldiga sopol taxta-lavhani qoʻyib, unga naqshu nigor: sobitu sayyoralarga toʻla osmonni va zaminni chizib qoʻygan edi. Bu hakimga taxta naqshlarida yulduzlar va burjlar, ularning harakati va tabiati, botishi va balqib koʻtarilishi - uruji ravshan koʻrinur edi. Unga bu yulduzlarning avvalgi oʻrinlari, saodat keltiruvchi vaqtlari, odamlarning vafoti va tugʻilishiga tasiri bilinar edi. Hakim sitoralarning qachon naxs keltirishi va qachon baxt-saodatga yetkazishini hisoblab bilar edi.

Bazan hakim qor-yomgʻirda bu naqshu nigorlar oʻchib ketmasin deb, uyiga olib kirib qoʻyardi. Suvratda bu olamning naqshlari oʻzaro alohida edilar. Hakimning ilmi sababli unga shu lavhada samoviy mavjudotlar koʻrinardi. Agar ilmsiz kishi qarasa, bu oddiy sopol taxta edi.

Ey solik, senga shunday yashirin xazinalar ochilishi uchun ilm yor boʻlsin, agar senga ilm yor boʻlmasa, sitoralar oʻrniga uying burchagida yotgan gard-changni koʻrsan.

Agar ilm senga yor boʻlsa, barcha insonlar, erkak va ayollar, ikki olamda noʻgu nishoni boʻlmagan mavjudotlar sening qoshingga keladi.

Agar bu vodi yor boʻlida senga sabr-toqat yor boʻlmasa, hamma togʻlarni kezsang ham ilm qasrini topolmaysan.

Ahli Roz Piri Va Hotif Hikoyati

Ahli roz - sir ahliidan boʻlgan bir azizga bir ishi olami asror - sirlar olamidan gapirib ber, dedi. Pirga xotifdan bunday ovoz keldi:

- Koʻngillar zangini tozalovchi ey pir, sen ne tilasang, ijobat boʻladi, nimani soʻrsang olasan! Xohlasang paygʻambarlikni beray!

Pir aytdi:

- Umrin bino boʻlib koʻrdimki, anbiyo-paygʻambarlar kabi ulugʻ zotlarning boshiga doimo balo, tashvishlar yogʻiladi. Ular qaerda boʻlsalar birinchi boʻlib, ranju baloga uchraydilar. Nabiyning nasibasi qaygʻu, kulfat ekan, mard gʻariblar qachon umrlarida rohat koʻrar ekan, bilmadim.

Men boʻlsam izzat-hurmat koʻrishni ham, xorlik koʻrishni ham istamayman. Faqat oʻzligimdan qutulsam edi. Mextar (paygʻambarlar, azizlar) nasibasi dardu ranj ekan, ularga tole yulduzi ganj-xazina oʻrniga ranj, qaygʻu yetkazar ekan.

Nabiyar ishi sergʻavogʻ, mening bu ranju balolarga tobu toqatim yetmaydi.

Soʻngra pir olam asroridan aytib ber, deb soʻragan odamga dedi:

- Men jon kuydirib gapirganim bilan sen oʻzing uchun (oxiratda najot topishing uchun) foydali boʻlgan ishlarni qilmasang, mening soʻzlaganimdan foyda yoʻq. Lekin olam sirlaridan xabar topmasang, xavfu xatar dengiziga yiqil-sang, qahr-gʻazab nahangidan ogohboʻlmasang, qaysi suluk yoʻlga kirishni ham bilmaysan. Bu sirlardan ogoh boʻlishingga sendagi kibr va gʻurur-pindor monelik qiladi, bu ahvodda xavf-xatar dengizidan qaysi soxilta chiqib olish yoʻlini ham bilmaysan.

Oyogʻi Asalga Botib Qolgan Pashsha Hikoyati

Daryo tarafdin kelgan pashsha bir chekkada asal toʻla kosani koʻrib qoddi. U zavqlanib, jon-dili bilan asalga oʻzini urdi. Bunday lazzatli taomni shoh ham, gado ham yemagan deb, pashsha asalni yeyaverdi. Pashsha asalni oʻrtasidan yegan edi, toʻyib qolib, chetga chiqmoqchi edi, oyogʻi ogʻirlashdi. Chiqishga harakat qilgan sari battar ahvoli ogʻirlashar edi.

Biz ham bazan ochkoʻzlik kilib, chuqurga, chohga tushib qolamiz. Baqirib-chaqirsak, bizni egamning qahri oʻldiradi. Agar haddimizni bilmasak, bizni asalning zahri oʻldiradi.

Agar birovga bir jav - arpa bersak, ikkita qilib qaytarishni istaymiz. Shirin boʻy - hidni mol, dunyo ichidan emas, mol-dunyoning tashqarisidan izlaylik. Bu vodiya inson bir nafas ham gʻamdan forigʻ boʻlmaydi. Bu vodiya mard oʻzidan oʻzgaga suyanmaydi. Ey, dunyo moliga oshufta, mahliyo boʻlgan odam, bular orasida sening qoʻl-oyogʻing asalga botganday, holing ogʻirlashadi. Bas, bu yozada - chovʻlda ogʻir yuklaringni kamaytir. Jonu dilingni mol-dunyo zangi - tashvishlaridan ozod qil. Agar mol-dunyoga sajda qilsang mushrik boʻlasan, mushriklarday eng gʻofil bandalardan boʻlasan. Faq yoʻlga joningni soch va dilingni bagʻishla. Ana shunda Istigʻno vodiysiga yetib, har qanday muhtoj-likdan qutulasan.

Itboqar Qizga Ishqi Tushgan Shayx Hikoyati

Xirqa kiygan va nomdor bir shayx it boquvchi sohibjamol qizni koʻrib, oshiqu beqaror boʻldi. Shu dilbar ishqida holi zabunlashdi. Dili daryo mavjiday qonga toʻldi. Shayx u goʻzalning jamolini koʻrish umidida kechasi yor koʻchidasidagi itlar orasiga qoʻshildi.

Kizning onasi bu sirdan ogoh boʻldi. Shayxni oʻz huzuriga chaqirib, dedi:

- Ey shayx, diling gumroh boʻldi. Agar bo-shingda shu havas boʻlsa, menga itboqar boʻlib xizmat qilasan. Bir yildan soʻng seni mehmon qilib, qizimni nikohlab beraman.

Shayxning u qizga ishq sira pasaymadi, xirqasini tashlab, itboqarlik choponini kiydi va bu ishga bel bogʻiladi. Itlarni boqib, bozorga olib bordi. Bu ishda va qiz ishqida necha yillar oʻtganini bilmay qoldi.

Shayx bilan hamnafas bir soʻhfiy doʻsti bor edi. Oʻsha soʻhfiy shayxga tana-dashnom berib, dedi:

- Sen uch yil itboqarlik qilding, mardlarning mardi boʻdding. Endi bu ishni bas qilsang boʻlardi.

Shayx dedi:

- Ey gʻofil, qissadarozlik qilma (koʻp gapirma), bu qissa pardasi ortida ne sir-asror borligini faqat Haq taolo biladi. Bu

ishlarning hammasi sening ham boshingga tushib qolishi mumkin, shunda tanalaring o'ziningga qaytadi. Itlar mening qo'limdan sening qo'lingga o'tadi. Bu ishq haqida dilimdagi dardlarni aytсам, gap qo'npayatsi. Dilim qonga to'lganini aytсам yetarli. Behuda gaplardan ko'ra, sirlar daryosidan bir marta ichsangiz, mening dardlarimdan ogohbo'lasiz...

Hikoyat

Shayxning muridi bu hikoyani eshitib, dedi:

- Shayxning so'zlarida nozik manolar (nuqtalar) bor, bu haqqa uzoq gapirish mumkin. Agar sizlar bu zamonda yuzingizni yuvsangiz (pokiza bo'lsangiz), shu orada men bir kecha nozik manolarni aytaman.

Munojot

Ey, Alloh-yi zul-jalol, bizga yaxshi nematlarindan ato qil, karaming dengizi - kaloming buloqlaridan ichir, ilm-marifat sharobidan bizni sarxush qil, qulog'imizga haqiqat sadolarini eshittir. Duolarimiz ham Sendan, ularning ijobati ham Sendan. Iymonimiz kuch-qudrati, mahobati ham Sendan. Ey, parvardigorimiz, kengliklar sultoni, xato gaplar aytgan bo'lsak, o'zing to'g'ri. Orzu, havaslarni do'bst tutganimiz uchun Sening yo'blingdan adashsak, bizni to'g'ri yo'lga sol, xom, chala fikrlarimizni pishiq, puxta qil. Bizni Burhoni Muhaqqiq (Quron) nuridan bahramand et. Nozik, teran manolarga boy kaloming bilan istasang, najosatni mushk, atrga aylantirasan, istasang, mastlarni hushyor qilib, nozik manolarni tushunguvchi qilasan.

Qirq Ikkinchi Maqola

Beshinchi Manzil - Tavhid Vodiysi Bayonida

Shundan so'ng Tavhid vodiysi keladi, bu tajrid (rivojlanish) va tafarrud (yolg'izlanish) manzildir. Bu chovbi-biyobonda barcha sirlar bir yoqadan bosh chiqarib, yuzlarini ravshan ko'rsatadi.

Hayotda ko'p narsalarni ko'rsang ham, oz narsani ko'rsang ham Tavhid yo'lida barchasi bir narsa ekanini ko'rsasan. Yaratuvchi bir bo'lgach, olamlar ham bir, ularning ichidagi narsalar ham hamisha birdir. Olamda bir narsa bo'lmay, ko'p narsalar bo'lsa ham senga faqat bir narsa nasib etadi (bu - yo'lqidir). Agar azal va abad o'rtasida har qancha yo'l yursang (har qancha yashasang) ham hadni - chegarani va adadni bilmaysan. Azal ham, abad ham jovidon, mangu bor, ular orasidagi narsalardan qachonlardir hech narsa qolmaydi. Hech narsa emas deganimiz hamma narsalardir va hamma narsalar deganimiz hech narsa emasdir. Azaliy mavjud zotdan boshqa hamma narsalar hech narsa emasdir.

Luqmon Saraxsiy Hikoyati

Luqmon Saraxsiy dedi:

- Ey Iloh, men qarigan, sarson va yo'lini yo'qotgan odamman. Taomilga ko'ra, qarigan qulni xursand qiladilar. Yani uning qo'liga ozodlik xatini berib, qo'yi yuboradilar. Ey Podshohim, sening qulligingda sochim qorday oqardi, bandalikda qachongacha g'am chekaman, meni xursand et, qarib qoddim, ozodlik xatimni berib, erkinlik bag'ishla.

Hotifdan ovoz keldiki:

- Ey haram xoslarining xosi, kimki qullikdan qutulmoqchi bo'lsa, uning aqli va yumush - vazifalari yo'qolishi kerak. Bu ikkisini tark etib, so'ngra yo'lqa, qadam qo'iy.

Luqmon Saraxsiy dedi:

- Allohim, men mudom Seni istayman, aql va yumushlarim, orzularim butqul yo'qolsin, vassalom. So'ngra u aql va orzu-istaklardan butkul qutuldi -junun ichra raqsga tushar, o'zini bilmadi. Shunda u der edi: B«Bilmadim, endi men kimman, endi qul emasman, lekin nimaman? Menda qullik yo'qoldi, lekin ozodlik ham qolmadi, didda bir zarra bo'lsa ham gam yoki shodlik qolmadi. Sifatsiz bo'ddim, lekin sifatsiz emasman, orif bo'ldim, ammo marifatim yo'q. Men - Senmi yoki Sen - Menmi - bilmadim. Senda mahv bo'ldim (erib yo'qoldim) va mening B«menligim yo'qoldi.

Bir MaShuqning Suvga Tushib Ketgani Hikoyati

Bir mashuq to'rsatdan daryoga tushib ketdi, oshig'bi uni qutqarish uchun darhol o'zini suvga otdi. Ular ikkalasi bir-biriga yetishgach, mashuq oshiqdan so'radi: B«Ey bexabar, men bu oqar daryoga tushib ketdim, sen nega o'zingni suvga otding? Oshiqdedi: B«Men o'zimni sendan ayri bilmaganim uchun seni daryoda ko'rib, o'zimni tashladim. Ko'p yillar o'tdikim sen mensan va men senman - ikkalamiz bir kishimiz. Sen mensan yoki men sendurman - qachongacha ikkilik fikridasan. Ikkimiz bir odammiz. Agar mudom sen men bo'lsang va men sen bo'lsam, ikki tan bir tan bo'lamiz, vassalom. Toki ikkilik bor ekan, sheriklik (shirk) nishonasi bor bo'ladi. Ikkilik yo'qolib, birlik vujudga kelsa - tavhid paydo bo'ladi. Sen unda yo'qolib ket - tavhid shudir.

Sulton Mahmud Va Ayozi Lashkar Nazardan O'rtkazilayotgan Kunda

Dedilarkim, saodatli xursandchilik bir kunda sulton Mahmud o'z lashkarlarini safga tortib nazardan o'rtkazmoqchi bo'ldi. Keng dalada adadsiz fil va otliqlar, piyoda sipohilar saflandi, shoh otga minib lashkarni ko'zdan kechirdi. Ayozi bilan Hasan unga hamroh edilar. Gov'yo olam jang fillari va nayza ko'rtargan sipohlarga to'lganday edi. Dunyo bunday haybatli lashkarni ko'rmagan edi. Mahmud xursand bo'lib, Ayozi qarang dedi:

- Ey o'g'bil, qo'rdingmi, bularning hammasi meniki, ammo bularning hammasi seniki, sen esa mening sultonimsan. Ammo Ayozi bu so'zga etibor qilmadi, qanday bo'lsa, shunday holatda turaverdi. Shohga o'z paytida tashakkur demadi, gov'yo sultonning so'zlari unga taalluqli emasday edi.

Shunda Hasaning jahli chiqib, Ayozi qarang dedi:

- Ey Gov'bulom, shohsenga bu qadar ehtirom ko'rsatmoqda. Sen esa hech narsa eshitmaganday jim turibsan, bu hurmatsizlik axir. Sen yerga egilib tazim qilish va minnatdorchilik bildirish kerak. Sen hurmatni bilmayapsan, shoh oldida o'zingni munosib tutmayapsan.

Alqissa, Ayozi Hasaning bu so'zlarini eshitgach, dedi:

- Bunga ikki sabab bor. Birinchisi shuki, yo'l-yo'riqni bilmadan podshoh oldida tazim va xizmat qilgan kishi yoki xor bo'lib, uning oldida tuproqqa bosh qo'yishi kerak yoki uning oldida zor-zor iltijo qilib so'z aytishi lozim. Shohdan ko'p

bov ʻlish yoxud unga teng bov ʻlish - johillikdir. Men kim bov ʻlibmanki, bu dargohga bosh ursam, ov ʻzimni unga teng deb bilsam? Men uning bandasiman, meni bandam deb siylagan bov ʻlsa, bu uning himmati. Men kimmanki, farmon berayin, farmon - uning farmonidir. Gv ʻolib shoh har kungiday, bugun ham ov ʻz bandasi Ayoza marhamat qiddi. Ikki olam uning nomiga xutba-duo ov ʻqisalar ham, bilmadim, unga arziri mukofot bov ʻlarmikin? Men bu namoyishu kov ʻrgazma maydonida qaerda ham qov ʻrinardim, men hech kimman, nega paydo bov ʻlayin? Unga xizmat qilish, oldiga kelishga menda jurat qani, kim bov ʻlibmanki, u bilan barobar tursam?

Hasan Ayoza bu sov ʻzlarni eshitgach dedi:

- Ofarin senga, ey haqov ʻy Ayoza! Insof bilan aytganda bu zamonda shohning har qanday inomiga loyiqsan.

Keyin Hasan dediki:

- Ikkinchi sababni ham gapir.

Ayoza dedi:

- Bunisini sening oldingda aytish nojoiz. Agar podsho bilan men birga bov ʻlsak, bu sov ʻzni aytarman, chunki bu ikki mahramga taalluqlidir. Sen bunga mahram emassan, senga qanday qilib aytaman, axir sen sulton emassan-ku.

Shundan keyin shoh Hasanni lashkar tomon job ʻnatdi. Shoh va Ayoza ikkalasidan boshqa kishi yov ʻq edi, xilvat hosil bov ʻldiki, unda B«biz va B«men qolmagandi (begona yov ʻq edi). Hasan bu orada begona soch tolasiday edi, lekin bu soch tolasini olib tashlandi. Mahmud dedi:

- Ikkalamiz xilvatdamiz, sirringni ayt, ov ʻshal aytmoqchi bov ʻlgan xos sov ʻzingni menga ayt.

Ayoza dedi:

- Shoh lutf kamoli-la har kachon men misinga karar ekan, bu qarashning porlashi nurida vujudim bus-butun yov ʻqolib, erib ketadi. Shohning oftobi shulasi ziyosidan shu dam poklanib nurga aylanaman. Menda vujud degan narsa, nom qolmaydi, shu ahvolda qanday qilib sajda qilayin? Agar sen ov ʻsha damda oldingda meni qov ʻrib tursang-da, biroq u men emas, balki sensan. Sen bir emas, agar yuz lutf kov ʻrsatsang ham, buni sen gov ʻyo ov ʻzingga qilasan, chunki men - men emasman, senman. Oftob shulasida yov ʻqolgan soya qachon va qanday qilib xizmat qilishi mumkin? Sening bu Ayozing sening, qov ʻyingda bir soyaday gap, u Sening yuzing oftobida yov ʻqolpi Banda ov ʻzligi va ov ʻzidan foniy bov ʻlgach, demak, undan nishon qolmaydi, sen uni nima qilsang qil, chunki u endi yov ʻqdadir.

Qirq Uchinchi Maqola

Oltinchi - Hayrat Vodiysi Bayonida

Shundan keyin oldinda Hayrat vodiysi boshlanadi. Bunda dard va hasrat seni chulgv ʻab oladi. Bu yerda har nafas bir tigv ʻday sanchiladi, har damda yuz pushaymonlik yuz beradi. Oh, dard, ov ʻrtanish bor bunda, kecha va kunduz borday, ammo na kecha bor, na kunduz. Har kimning sochlari tubidan hech bir tiyigv ʻbsiz qon sizib chiqib, yerga tomadi. Bunda solik gv ʻamu anduh olovi ichida qoladi, dard ichra tahayyurda ov ʻrtanadi. Solik qanday qilib manzilga yegishni ov ʻylab hayronu parishon buladi, tahayyur ichra yov ʻlini yov ʻqotadi. Hayrat yov ʻlida mahvu mot bov ʻlib, ov ʻzini yov ʻqotadi, ov ʻzining borligini ham, koinot-ni - dunyoni ham unutadi. Kimnikim joniga tavid^aqam ura, butun borliq mahv bov ʻlib, ov ʻzi ham yov ʻqoladi. Agar unga: B«Bormisan yo yov ʻqmisan, olamda mashhurmisan yo tubandamisan - kimsan, ov ʻrtalikdamisan yoki barchadan tashqaridamisan, dengizdami, sohildamisan, ayonmisan yoki berkinganmisan, har ikkisi bov ʻlsang, yo sen u emassan, yo u sen emas-ku? deb sov ʻrasalar, u bunday javob beradi:

- Aslida men hech narsani sezmayman (bilmaman), buni ham, uni ham bilmayman. Oshiqman, ammo kimga oshiqligim bilmayman, musulmon ham, kofir ham emasman, bas kimman? Ammo ishqimdan ogoh emasman, kov ʻnglim ishq bilan tov ʻlgan, ayni vaqtda u bov ʻm-bov ʻsh ham.

Bir Gv ʻulomning Shoh Qiziga Oshiq Bov ʻlgani

Bir Husrav (shahanshoh) bov ʻlib, ofoq (ufqlar), kov ʻp mamlakatlar uning farmoni ostida edi. Uning qasri-ayvonida bir moh - qizi bulib, husn-jamolda parilarning rashkini keltirardi. U qiz dilbarlikda bahorni va sarv hamda gulni eslatardi. Uning dardida yuz dil majruh, nozik badanidagi har bir mov ʻy ruhga ov ʻq bov ʻlib sanchilardi. Uni kov ʻrganlar jannat - firdavsga kirgandek bov ʻlardi, ajmo qoshlarining qavsi-kamonidan tir boron-ov ʻqlar yogv ʻdirib, signalarga dogv ʻb solardi. Qoshlari husniga sanoxon edi. Nargisday xumor kov ʻzlari mijgonlari ov ʻqiga uchragan hushyorlar ham mast bov ʻlib yiqilardi.

Bu oy yuzli uzrovash, xurshid chehra gov ʻzallikda sipehr-falak mohiday edi. Dur va yoqut lablari jonga qut-mador, bundan ruhul-quddus farishtalar ham mabhut-hayratda edilar. Xanda qilib jilmayganida lablarining obi hayoti tashna mardlar jonining zakoti edi. Yanogv ʻdidagi kulgichining chuqurini kov ʻrgan odam sarnigun bov ʻlib, choonga qular edi. Bu mohchehraning tuzogv ʻhiga sayd bov ʻlib ilingan odam bearqon bogv ʻblanib, choonga tushar edi.

Shahanshoh xizmatida ham bir oy yuzli gv ʻulom (navkar, soqchi) bov ʻlib, uning jamolini kov ʻrganlar quyosh va oyniing zavolini kov ʻrganday, olamni gv ʻhavgv ʻhoga tov ʻldirar edilar. Bu xurshid yuzli (navkar) davrasida kov ʻcha-kov ʻyga chiqqanida odamlar nazarida quyosh ham xira tortganday bov ʻlardi.

Bir kuni taqirdan bov ʻlib, shoh qizi ana shu oy yuzli gv ʻulomni qov ʻrib qoldi va qov ʻnglida bir oh tortdi. Dili beqaror bov ʻlib, qonga tov ʻldi, boshidan aqlu hushi uchdi. Ul yigitning ishqida qizning aql-hushi ketib, ishq zov ʻrligidan shirin jonida achchiqlik va shov ʻrlik paydo bov ʻldi.

Qiz andisha, ibo bilan ov ʻzini qov ʻlga olishga shuncha urinsa ham ishq va firoq otashida joni kuyib - yonaverdi.

Ado qilmish qizni bu ishq va firoq, Jon bov ʻldi asiri dardu, dil pur - ishtiyoc.

Shoh qizining ikki gov ʻzal kanizagi bov ʻlib, ikkalasi sozanda va xonanda - mutriba edi, ashula aytsalar, xush ovozlari oliy martabada edi. Saroy bulbullari bov ʻlgan barcha sozandalar bu ikki mutribaning Dovudiy lahni gov ʻzal ovoziga jonfizoy edilar. Jonu tanida qarori qolmagan oy yuzli qiz nomu nang (uyat, andisha)ni yigv ʻbishtirib, mana shu kanizaklariga mushkul hol-ahvolini bayon qildi. Jonon gar ishqini yaqinlariga oshkor qilmasa, joni tanini tark etish ehtimoli bor edi. Oy yuzli dedi:

- Agar gv ʻulom yigitga ishqimni aytmasam, ado tamom bov ʻblaman. Dabdaba, hashamatimda ziyon kov ʻrsam ham, ov ʻshal gv ʻulom yigitga yetishmasam holim ogv ʻirlashadi. Agar holimni siz yaqinlarimga aytmasam, dilim qarori yov ʻqolib, halokatga uchrayman. Sabr haqida yuzlab kitoblar ov ʻqiganim bekor bov ʻlib, endi besabru beqaror bov ʻldim. Shunday bir chora-tadbir topinglarki, u yigitni yashirin qoshimga keltiring-lar, toki men u shov ʻx sarvning vaslidan bahra olay. Lekin yigit bu yerga qanday

kelganini o'zi bilmasin. Agar shu maqsudim hosil bo'lsa, jonimning kori bitar, dilim ti-lagi - komiga yetar edi.

Xush ovoqli kanizaklar shoh qizining bu so'zlarini eshitdilar va:

- Ey, bekamiz, dilingni xush qil, biz bu ishni uddalaymiz, bu kecha u yigitni qoshingga keltiramiz, dedilar va bir ajoyib ish qildilar. Kechasi go'zal kanizaklardan biri go'bulom yigitning hujrasiga borib, unga sharob jomini tutib, soz chalib, ashula aytib, ko'nglini oldi. Yana va yana may tutib, yigitni payvasta mehmon qiddi. Go'bulom yigit mast bo'lib, aql-hushini yo'qotganida, boshqa kanizaklar keldilar va siymbar, ikki olamdan bexabar go'bulom yigitni ko'rtarib, yashirin yo'llar bilan shoh qizining

huzuriga yetkazdilar.

Yarim kechada yarim mast yigit biroz o'ziga kelib, ko'zini ochganida o'zini jannatmonand qasr bog'ida bir chodir mehmonxonada, zarrin taxt ustida, shoh qizi - oy yuzli yori bilan yonma-yon o'zgirganini ko'rdi.

Mushk-anbar hidi o'z shamli chodirni yoritir, ud novda-lari yonib, atrofga xushbo'yi taratar edi. Yigit bu yerda samoviy sanamlarni ko'rib, jonu tani aqlu joni bilan vidolashdi. Uning nazarida barcha eshiklar o'rtasida shoh qizi sham nuriga chulganib, xurshid turardi. Bu o'rtada hamma shod va murodiga yetgan go'bulom yigit qiz chehrasiga boqib, hushini yo'qotgan edi. Qalbi ishq bilan limmo-lim, tili lol edi. Bu yerda jon ham, aql ham bu olamda ekanligini tushunmay, hayronlikda qolgandi. Ko'z oldida dildor ruxsori, qulog'ida musiqori - sozandaning xush ohanglari. Dimog'ida mushk-anbarning xushbo'yi, og'zida dildor labining otashi o'zi edi. Shu holatda shoh qizi go'bulom yigitga may to'la qadahni paydar-pay uzatar, yigit uni ichib, gazagi uchun qizning shirin labidan bo'ssa olar edi.

Yigit ko'zlarini gul yuzda, qiz esa seviklisiga yetishganidan sevinib yig'alar, bularning ahvolini ko'rganlar hayron edilar. Qiz goh uyalib yerga qarar, goh yigitga nigoh tashlab yig'alar edi. Ko'z yoshlari sel bo'lib okar edi. Goh shakar labidan bo'ssa berar, goh bu bo'ssadan jigari tuz sepilar edi.

Goh sarkash, o'zjar zulfi kabi holi parishon, goh ishq dardi uni sehr-jodu qilib, hushidan ayirgan edi. Go'bulom, navkar yigit may tasiridan va qizning dilnavozligi, mehribonligidan mast bo'lib, gohhushini yo'qotar, shohyana hushiga kelar edi.

Visol va may tasirida yigit mastu behush bo'lib, o'rtir-ganicha, Mashriqdan subh kelganini, tong otganini ham bilmay qoldi.

Tong otib, shabboda (gullar atrini sochganida, yigit qaerda o'rtirganini ham unutib uxlab qoldi).

Kanizaklar baxtiyor yigitni hech kimga bildirmay yana o'z joyiga, hujrasiga olib borib qo'ydilar. Bir muncha vaqt o'tgach, yigit o'ziga kelib, kechasi ko'rganlarini eslab, ne voqea bo'lganini tushunmay, hayron bo'lib qoldi. Kechasi ko'rganlari rostdan bo'lganmi yo tushida ko'rdimi, bilolmay, jigari xunga to'lib, so'ng boshiga yetdi. Yigit toqatsizlanib, o'zini qo'yarga joy topolmay, tanidagi libosini yirtib, tepa sochi tikka bo'lib, alamidan boshiga tuproq socha boshladi. Tiroz shami (turkistonlik) bu yigit qissasini ko'rganlar-ga aytar ediki, bu qissani yana aytishga kuchim yetmaydi.

Men visol quvonchidan so'ng hijron, firoq dardiga chiday olmay, mastu xarob bo'lganimni ko'rdim. Hech kimsa hatto tushida ham bunday ayanchli ahvolga tushmasa edi. Men boshimdan o'tgan bu voqeani o'ngimda ko'rdimmi, tushimda ko'rdimmi, bilolmay hayronman. O'sha ko'rganlarim men uchun go'baroyib sir bo'lib qoldi, bu sirni hech kimga aytolmayman. Faqat shuni menga aytadilarki, o'shanday bir oy yuzli bor va o'shanday bir bog' bor, deb eshitganmiz, lekin o'zimiz ko'rmaganmiz.

Yigit aytar ediki, u voqeaning hammasini o'zim ko'rdimmi, boshqa birov ko'rdimi, bunday voqeani mastlikda ko'rdimmi va yo hushyorlikda birovdan eshitdimmi, bilolmay, darmondaman va muztarman. Men ko'rganlarimni hamma odamlar eshitmagan.

Oqillar aytar edilarki, yigit bu voqeani tushida ko'rgan, so'ng o'ngimda ko'rdimmi, yo tushimda ko'rdimmi, deb devona va shoh'rida bo'lib qolgan.

Yigit aytar edi:

- Men bu voqeani xayolimda ko'rdimmi, tushimdami, uyg'boqlikdami, ogoh emasman. Jahonda shunday ajabtovur voqealar bo'lar ekanki, ular oshkorami, nihon-yashirinmi, bilish qiyin. Bu haqda aytolmayman, lekin aytmadan ham turo olmayman. Bu voqeani shu orada ko'rdimmi va yo narigi dunyodami. Jonim qaysi zamonga borib, qaytib kelgan? Men o'sha (baxtli) zamonimdan zarracha nishona topmadim.

Men u zamonda haq kamolidan bir sohibjamolni ko'rgan edim, bu zamonda hech kimsa u holdan nishona ko'rsatmadi. Uning oftobmonand chehrasiday go'zal yuzning zarrasini ham topolmadim. Vallohi olam bis-savob (bunday sirni Alloh bilguvchidir)- O'sha voqeani avval ko'rganim haqida keyinchalik nima deyishni ham bilmay qoddim. Men u baxtiyorlikni qaysi olamda ko'rdim ekan, har ikki olam orasida sarson-sargar-donliqqaman.

Devonaning Olam Haqidagi Savoli

Bir devona aziz marddan so'radi:

- Bu olam va bu hasratxona haqida so'zlab ber.

Aziz javob berdi:

- Bu olam nomlari ko'p, dong'bi ham baland, uyatli, nomusli ishlari ham bor. Nihollari ham turli ranglarda meva beradi. Agar bir kishi barcha nihollarning mevalarini ezib, sharbatini chiqarsa, bir xil rangdagi mumga aylanadi. Agar kim bu sharbatni ichsa, har bir mo'yi mast bo'lib, boshqa hech narsani bilmay qoladi. Bu odam uchun endi turli-tuman ranglarning farqi qolmaydi. Unga hamma narsa bir bo'ladi. Chunki bu yerda hamma bir holatda bo'ladi, turlicha emas. U erda men ham, sen ham bir vaqtda (qabrdan) turamiz.

Qizining Qabri Ustida Yig'blayotgan Ona Hikoyati

Bir ayol qiz farzandining qabri ustida yig'blab o'tirardi. Shu payt bir yo'lchi shu tara'fga qarab, yig'blayotgan ayolni ko'rdi va dedi:

- Ey ona, bu yig'blashing Haq taolaga xush kelmaydi, sen mard erkaklardan saboq ol va mardona bo'l. Yo'qolgan during endi juda uzoqda, inson qayg'u-kulfatga sabr qilishi kerak. Sabrsizlik yaxshi emas. Agar bu holning nimaligini, yani, tabiiy hol ekanligini bilganingda bu qizni yo'qotganingda yig'blamasdan, topganingda yig'blashing kerak edi.

Qiyomat Kuni Haqida

Bu qissa qaygʻbʻuli, kechayu kunduz qabr oldida motamzada bobʻolib obʻtirish ahvolni yanada mushkul qiladi. Ona aytdi:

- Robʻzgbʻ horimningduridan ayrildim, uningqaerga borishi malum emas. Shu sirdan ogoh emasligimdan hayronman va giryonman.

Ayolning bu sobʻzlaridan gumgashta yobʻqolgan farzandining bobʻii-hidini olgani sezilardi. Qiziga qobʻshilib, obʻzi ham gum bobʻlgan - yobʻqolganday edi.

Men (Attor) bu Hayrat vodiysidan bobʻiy ololmadim, hasratim oldida qon va obʻlim ham menga xushbobʻiy tuyulardi. Bu Hayrat vodiysida dil tiyra va boradigan manzil ham noravshan edi.

Odam kobʻp yigʻblasa aql-hushidan ham ayriladi, lekin kibru havo - pindor eshigi yopiladi.

Bu joyda inson boshidan hushi uchadi, obʻzligini (manmanli-gini) ham yobʻqotadi. Agar inson bu vodiya haq yobʻlini topib olsa, borliq olamning asl manosini ham topadi.

Sobʻfiy Va Yobʻqolgan Kalid Hikoyati

Bir sobʻfiy yobʻlda borayotgan edi, bir odam kalidimni yobʻqotdim, uni kim topib oldi, deb gapirayotganini eshitib qoldi. U odam aytar ediki, uyimning eshigi berk va men kobʻchada, tuproqustida qoldim. Agar eshigim doim yopiq qolsa, men gbʻham-gbʻhussada qolaman. Bu ahvolda kasal bobʻolib qolishdan qobʻhrqaman. Eshigim shu maydonda, lekin u ochilmaydi.

Sobʻfiy aytdiki:

- Har holda sening manziling va eshiging bor ekan. Eshik yopiq bobʻlsa-da, sen shu yerda obʻtiraversang, bir kun u ochiladi. Sening ishing oson ekan, mening holim dushvor, bu hayotda hayratli ishlardan dilu jonim kuyadi. Menga na oyogʻbʻim, na boshim ish berayapti. Hanuzgacha na kalidim, na eshigim bor.

Koshki bu sobʻfiy shoshilmasa, sabr qilsa, yopiq yoki ochiq eshikni ham topar edi. Bazi odamlarga xayoldan boshqa nasiba yobʻq. Odamzod obʻzi nima holda ekanligini bilmaydi. Har kim u qilaman, bu qilaman, deb gapiradi-yu, hech narsa qilmaydi. Yoki avval kilgan yaxshi ishlarini hozir qilmaydi. Har kishi Hayrat vodiysini topsa, u joyda har nafasda yuz jahon qaygʻbʻu, hasratni topadi.

Foyda topaman degan odam bu vodiya hayratu sargashta-likni topadi. Bu yerda yobʻqolgan narsaning payidan tushib izlasangiz, uni sira topolmaysiz.

Men bu yobʻqlik sirini bilmayman, koshki bu sirni bilsam, hayron qolmas edim. Bu vodiya mardlar hayotdan shikoyat qilmaydilar, balki boriga shukr qiladilar. Hayrat vodiysida goh kufr iymon bobʻolib qobʻhrinadi, goh iymon kufr bobʻolib kobʻhrinadi.

Shayx Nasrobodiy Hikoyati

Shayx Nasrobodiy bir dardga yobʻliqdi. U qirq marta hajni bajo qilgan, barcha mardlar ichida mard edi. Endi sochi oqargan, tani zaiflashgan vaqtida gbʻhalati qiliq chiqardi. (Hind jobʻhgilari - yogalari kabi) yalangʻboch, faqat kichik ishtonda, bobʻyniga zunnor bogʻblab, kaftini ochib, gado holiga tushdi. Dili Allohvandga tobe, jismiga obʻt tutashgan edi.

Shayx ne sirlarni bilishini davo va lof qilib, gabrlar otashgohi atrofida aylanib, uni tavof qilardi.

Shayxni bu ahvolda kobʻrib (qaygʻbʻurgan) bir odam bunday dedi:

- Ey, buzurgi nomdor (mashhur alloma), umr oxirida bu ne koru sharmisorlik? Kobʻp marta haj qilgan, kobʻplarga rahnamo, sarvar bobʻlgan odam hosil yigʻbʻish vaqtida kofir bobʻolib yuribsiz. Ahli dil nazarida bu ishingiz aqli xomlik va badnomlikdir. Qaysi shayx siz kabi bu yobʻlga kiribdi, oxiratdagi otashgoh nimaligini unutingizmi? Shayx javob berdi:

- Ahvolim ogʻbir, kobʻnglimdagi otash azobidan vujudim - jismim xonayu devorlari yiqilgan. Shu otash tufayli men obʻz xirmonimni ham, nangu(uyat, hayo) nomimni ham unutanman. Obʻzim qilgan ishlarning qaysi yaxshi, qaysi xiyla ekanligini bilmay qoldim.

Jonimni qiynagan shu otash tufayli bir zamon nomimni ham, sharmu hayoni ham yobʻqotdim. Kabadan ham bezor bobʻldim va shu holga giriftor bobʻldim. Alloh, sening hayratli ishlaring kobʻp. Shu joy atrofida aylanib, sen bergan hasratlaringni unutmogʻchiman...

Yosh Muridning Tushida Obʻz Pirini Kobʻrgani Hikoyati

Dili oftobday charaqlovchi bir yosh murid bir kechasi tushida obʻz pirini kobʻrdi va unga bunday dedi:

- Dunyoda bobʻlayotgan ishlardan hayratdaman va dilim qon bobʻolib obʻtiribman. Sen aytgan obʻsha joyda ishlar qanday ekan? Sen safarga ketganingdan sobʻng firoqingda dil shamini yondiruvchi kechalar uzaydi. Sen ketgach, bu yerdagi ishlarga hayratlanib, jonu dilim yonmoqda. Bu joyda sirli ishlar kobʻpligidan hayratdaman. Ey ustoz, u yokda ishlaring qanday, shu haqda gapirib ber!

Pir aytdi:

- Bu yerda ham (gbʻhalati ishlardan) hayron va mast bobʻolib qoldim. Qobʻlim, kaftim dandon tishga aylanib, muguz bobʻolib qolgan. Biz bu yerda zindon va choh qaridamiz. Bu joyda biz sizlardan ham hayronroqdirmiz. Bu yerdagi azob-uqubatlar shu qadar hayratliki, men chekayotgan azob-uqubatlarning bir zarrasini dunyodagi yuzdan ziyod togʻblar ham kobʻtarolmaydi.

Qirq Tobʻrtinchi Maqola

Yettinchi Manzil. Faqr Va Fano Vodiysining Bayonida

Hayrat vodiysidan keyin Faqr va fano vodiysiga yetiladi. Endi shu haqda sobʻz aytish ravodir.

Inson xuddi shu vodiya yetganida xotiri dunyo ishlaridan faromush, gung, soqov, kar va behush bobʻolib qoladi.

U vodiya yuz ming soyani bir quyosh yobʻq qilganday, insonga soya tashlovchi fel-atvor, illatlar ham yobʻqoladi. Bu borliqdengizida fikr-obʻylarning mavjlanadi, dengizda naqshlar yobʻqolsa, faqr va fano dengizida bu naqshlar (yaxshi fazilatlar) doimiy qoladi. Faqr va fano dengizida har ikki olamning naqshi bor. Har qancha gapirgan bilan bu dunyo savdolari tugamaydi. Faqr fano olamida bunday savdolar yobʻq bobʻolib, dil taskin topib, osuda, tinch bobʻolib qoladi. Chunki bu yerda yobʻqoladigan hech narsa yobʻq. Aksincha, avval yobʻqolgan narsalar bu yerda yana beriladi. Avval kobʻrinmagan sirli narsalar bu yerda ravshan kobʻhrinadi. Bu yerga puxta, pishgan, yetuk soliklar va mardlarning mardlari keladilar. Tulkilar, ayyorlar, dard maydonidan ketib qolganlar bu yerda yobʻq.

Insonning birinchi qadami xato boʻlsa, uning keyingi qadamlaridan ham foyda yoʻl boʻladi. Bu yerga kelganlarning barchasi xato qadam qoʻyishdan avvalroq manmanligini yoʻl qotib, gum boʻlganlardir. Bular avvalgi, kelgan joyiga qaytishni oʻylab, chodirlarini (uy-joylarini) oʻtga tashlab, ikki olamni bir tuproq deb bilganlar. Bular (etishganlar) ikki olamda turli suvratlar yakson boʻlib, bir sifatga kelishini bilganyaar.

Bahri kull - olam dengiziga bir palid narsa tushsa u yoʻl qoladi, saxovat, qoʻl ochiqlik (bazi) esa yoʻl qolmay qoladi. Agar pokdil odam bu dengizga tushsa, uning vujudi yoʻl qoladiyu, ruhi yoʻl qolmaydi. Bunday pokdil inson bu dengizda mavjlanib, zavqlanadi, zebolanadi. Pokdil odamga dunyoda bor boʻlsa ham, yoʻl qoʻl boʻlsa ham bari bir. Uning aqlu xayolida dunyo ishlari boʻlmaydi.

MaShuq Tusi

Bir kecha mashuq Tusi bir muridi bilan sirli suhbat qurib, dedi:

- Har doim yonib oʻrtanib yur. Agar ishq olovida batamom oʻrtansang, bir tola sochday nozik, zaif boʻlsan. Sening shaxsing sochday zaifu zor boʻlsa, oʻtshanda u yor zulfidan joy oladi. Kimki uning koʻyida soch tolasiday boʻlsa, shubhasiz uning sochida bir tola sochga aylanadi. Agar sen yoʻl ni biladigan va koʻl oʻtkir odam boʻlsang, sochning sochga ulanganini koʻl bil va hayratlangin. Kimki oʻrtadan koʻl tarilsa (qetsa), demak u yoʻl qoladi (foni boʻladi), agar u fanodan ham fano boʻlsa (fanodan oʻtib ketsa), demak baqo maqomiga yetadi. Agar senda ostin-ustun boʻlgan bunday koʻl boʻlsa, sirot koʻl prigi va uning ostidagi yondiruvchi doʻl ax olovidan oʻtib ol. Olov yogʻ va chiroqdan qarvna qanotiday tutun chiqarsa, gʻam yema. Agar bul olovga yogʻ tegsa, (u yonib) yogʻ vli vujudni ham mahv etib, ruhga oʻtib ketadi. Agarchi quydiruvchi olov tomonga yoʻl boshlasa-da, ammo oʻl zligini Quron qolipiga aylantiradi (yani inson vujudi Quron manolari uchun munosib joyga aylanadi). Agar sen oʻlshal Oliy dargohga yetishmoqchi boʻlsang, avval oʻl zingni oʻl zligingdan chiqar (ozod qil), soʻl ngra adam - yoʻl qlik sari yoʻl lga kir. Yoʻl klikdan tikilgan toʻl ni kiyib ol, fano toʻl dirlilgan kosani simir. Narsadan xaloslik xirqasini egningga ol, (abadiylik) libosini ustingga tashla. Yoʻl qlik oyogʻ vni yoʻl qlolish uzangisiga qoʻl y, yoʻl qlik olamiga hech narsasiz boʻl lib ot sur. Barham topish kamarini bogʻ lla, arzimasliklardan oʻl zingga belbogʻ l qil. Koʻl zlaringni yum (yoʻl qot) va yana tez ochgil, keyin koʻl zlaringga yoʻl qlik surmasini qoʻl y. Kam boʻl lgin (faqirlik qil) va yana faqrqa intil, bir nafas kamlikdan or etma, bu kam boʻl lishda gʻam chekma. Shu holda osuda boʻl lib yoʻl l bos, toki kamlik (yoʻl qlik) olamiga yetgaysan. Agar senda bu olamdan kilday asar qolsa, demak, bu olamdan kilcha xabardor emassan.

Agar senda oʻl zlikdan qilcha asar qolsa, yomonliging yetgi dengizni toʻl ddirishga yetadi.

Parvonalar Va Sham Hikoyati

Bir kecha parvonalar yigʻ ilishib, shamni koʻl rish ishtiyo-qida bahslashdilar, shamga yetishmoqchi boʻl dilar. Hammalari maslahatlashib, bitta parvonani matlub - sham huzuriga yuborishga ahd qildilar, toki u sham qanaqaligini koʻl rib, qaytib kelib bizga xabar bersin, dedilar. Shu maqsadda bir parvonani qasr tomonga yubordilar, u uzoqdan qasrga yaqqapashib, bino ichida sham nurlarini koʻl rdi va qaytib kelib, sham haqida hikoya qila boshladi, oʻl zi tushungancha shamni tarif-tavsif etdi. Parvonalar ichida bir ziyrak donosi bor edi, u parvona hikoyasidan qoniqmadi. Dedi: B«Sen shamdan ogoh emassan. Boshqa parvona qasr tomon uchib, eshikdan ichkariga kirdi va shamga yaqinlashib, nurni his etdi, qanot qoqib, sham nuri-la oʻl ynadi, sham nurlariga koʻl mildi -magʻ l lub boʻl ddi. Keyin hamrohlari yoniga qaytib kelib, bir qadar sirlarni bayon etdi - sham visolidan soʻl z ladi. Ammo ziyrak paryuna aytdi:

- Ey aziz, aytganlaring uning nishoni emas, sening gaplaring bilan oldingi parvona aytgan gaplar orasida farq yoʻl q.

Shunda sham ishqida mastu behud boshqa parvona yoʻl lga tushdi. U uchib borib, raq etib, gir-gir aylanib, toʻl g v lri shamning ustiga oʻl tirdi. Uning qoʻl l-oyogʻ v i, badani olov bilan birlashib ketdi - oʻl zini yoʻl qotdi va Unga qoʻl hshilib bir rangga kirdi. Olov uni boshdan-oyoq qamrab olib yondirdi, butun vujudi olovday qizil rangga kirdi.

Buni koʻl rib turgan ziyrak parvona dedi:

- Mana bu parvo-naning ishi haqiqiy ishdur. U Haqqa yetdi, endi u oʻl zidan xabardor emas.

Toki jismu jonni unutmasang, baridan kechmasang, Jonondan xabar topolmaysan. Kimki qilcha oʻl zidan nishona qoldirsa, yuz dalil koʻl rsatmasin, u Ulugʻ v l Dargohdan ogoh emas, Jonon visoliga mahram boʻl l olmaydi. Barcha borliqdan kechsang, bu Dargohga sigʻ l hasan.

Uxlayotgan MaShuqini Koʻl rgan Oshiq Hikoyati

Bir oshiq mashuqasini sogʻ v inib, oshuftalikdan beqaror boʻl lib, uni koʻl rishga bordi. Borib qarasa, mashuqasi tinchgina uxlab yotgan ekan. Buni koʻl rgan oshiqning ohu figʻ v oni chiqib, koʻl ngli buzilib, sevgilisiga ginaxonlik qilib, ruqa (xat) yozib, uning yostigʻ v i ostiga qoʻl yib ketdi.

Bir vaqt mashuqasi uygʻ v onib, oshiq qoldirgan xatni koʻl rdi va oʻl qib, dili qonga toʻl ddi. Maktubda bunday soʻl zlar yozilgan edi:

- Ki, ey xomush, agar kumush sirgʻ v aga xaridor boʻl lsang, uygʻ v on (seningtillo soʻl zingni eshitmoqchi edim), mard zohid tunda uxlolmaydi. Haq taolaga banda boʻl lsang, tong otgunicha bandalik farzini ado qil. Agar xasta boʻl lsang (darding boʻl lsa) uxlamas eding. Uxlab yotgan mashuqa oshigʻ v ini faqat tushida koʻl rdi. Mard inson kunduzini bod-paymo boʻl lib, (elday tez oʻl tkazib) kechasi toʻl lin oydek nur sochadi. Nur sochmaydigan oy asl oy emas. Oshiq koʻl zi ham oy kabidir. Agar bu yangligʻ v oy ishqdan lof ura, yolgʻ v ondir.

Agar mashuqa oshigʻ v i bilan soʻl zlashmasa, oʻl zi bilan oʻl zi soʻl zlashadimi? Agar bu soʻl zlardan jahling chiqsa, noahillar kabi (arazlab), rohatlanib uxlayver.

Oshiq Posbon Hikoyati

Bir posbon - soqchi yigit bor edi, bir goʻl zalga oshiqu zor edi. Kechayu kunduz uyqusiz va beqaror edi. Uyqusiz oshiqning hamdami boʻl lgan doʻl sti unga hayrixoxlik bilan dedi:

- Ey uyqusiz doʻl stim, kechasi biroz uhla. Oshiq posbon aytdiki:

- Posbon kechasini yor ishq bilan oʻl tkazadi. Soqchi ikkidan birini: yo uyquni, yo oshiqlikni tanlashi kerak. Bazilar uyquni oʻl zig a loyiq deb biladi: Mard posbon esa oshiqlikni tanlaydi. Soqchilikda uxlab qolgan qancha sarbozlar boshidan ayrildi. Agar

men ozgina uxlab qolsam, el-yurt (omma) notinch va zaif boʻlib qoladi.

Har kecha ishq meni imtihon qiladi. Ishq posbonga ham posbonlik qiladi. Goh kelib, meni qamchilaydi. Goh yuzimni gʻam bilan qora qiladi. Agar uyqusiz va hur oshiq bir dam uxlab qolsa, oʻsha zamon ishq undan uzoqlashadi. Butun kecha xalq osoyishini yoʻtqotadi, agar posbon uxlab qolsa, xalq ohu figʻon qiladi.

Oshiq posbonning doʻsti aytdiki:

- Ey ishq otashida kuygan va toblangan yigit, butun kecha bir lahza koʻngilida uyqu boʻlmadi.

Oshiqsoqchi dedi:

- Posbon uxlashi yaxshi emas. Oshiqning yuzi koʻngil yoshidan boshqa suv bilan yuvilmaydi. Agar soqchi uyqusiz boʻlsa, boshqa oshiqning koʻngili yoshli boʻlmaydi.

Aslida uyqu tashqaridan kelmaydi. Uyqu ichkaridan kelsa (koʻngil uxlab qolsa) suv tashqaridan keladi. Oshikdik posbon bilan doʻstdir. U tufayli posbonning koʻngil yoshi daryodan boʻlsa, uyqu lashkari bu joydan qochadi.

Posbon oshiqlikdan yaxshilik topadi, uyqusizlikdan hayot magʻzini topadi. Ey mard yigit, agar jobʻyanda (baxt izlovchi) boʻlsang, oʻylab koʻr, koʻp soʻzlovchi (gʻoyanda) boʻlsang, uxlaganing yaxshi.

Ey oshiq, dil koʻngilida posbon boʻlib, dilingni turli oʻngʻilardan ehtiyot qilib, saqla. Agar dil uyiga oʻngʻilardan tushsa, yoʻlingni yoʻtqotib qoʻyasan. Diling gavharini oʻngʻilardan saqla.

Agar sen shunday sifatli posbon boʻlsang, diling marifat chirogʻidan ravshanlashadi. Mard insonlar hayotning qonli daryosidan marifat yordamida sogʻin-omon chiqadi. Agar dardli insonlar, uyqusizlar koʻngilpaysa, dil bedor, hushyor boʻladi. Kam uxlasang, diling ishkda vafodor boʻladi.

Agar koʻp gapiraversa, javonmardlik daryoga chovʻkib, yoʻtqoladi. Chovʻkkanlarning esa faryodi ham yetib kelmaydi. Oshiq abadiyat yoʻlida boshlovchilardir. Muhabbatdan mast boʻlganlarning hammasi uyqudirlar. Oshiq ayollar ham mardlarning mardidir. Ular ishq mayidan yetarlicha ichganlar.

Ishq zavqini topganlarning koʻngil ravshan, ular har ikki olamning kalitini topganlar. Oshiq ayol mard erkak kabi ulugʻ insondir. Agar erkak oshiq boʻlsa, u teran, chuqur daryodir.

Abbosa Va Uning Ishq Haqida Aytganlari

Abbosa bir oshiq yigitga bu soʻzlarni aytdi:

- Ey mard ishq, agar senda ishqdardidan bir zarra boʻlsa ham, shu dard seni toblaydi, chiniqtiradi. Ishqda ayol bilan erkak bir uzvni tashkil etadi. (Yani, har ikkisi bir azodek). Agar ishq dardi ayolda boʻlsa, u bu sohada erkak bilan tengdir. Ayol sening odam farzandi ekaningni koʻrmaydimi, erkaklarning mardini Maryam tuqqanligini eshitmaydimi?

Agar zarur, kerakli narsalarni bilmasang, ishlaringga hargiz yoʻl ochilmaydi (kushoda boʻlmaydi). Agar mulk (marifat, fazilat) qoʻlingga kirsang, uninghosiliga ham ega boʻlasan. Yaxshi hosil kelsa, diling boy boʻlsin. Bu (marifat) qanday mulkligini tushunib ol va bu davlatga shukr qil. Bu olamda zarra yaxshilik topsang din, iymoningdan. topasan.

Abul-Hasan Nuriyning Javobi

Bir pokdin va sofdil odam shayx Abul-Hasan Nuriydan:

- «Biz Haq taolo visoliga (jamoliga) yetishgunimizcha qanday yoʻllarni bosib oʻtiramiz? - deb soʻradi.

Abul-Hasan Nuriy bunday javob berdi:

- Sen aytgan manzil shunchalar uzoqki, oldinda nor - olovli va nurli manzil bor, bular oʻrtasida yetti daryo uchraydi. Har bir daryoning oraligʻi juda uzoq, juda ham uzoq. Ana oʻsha yetti daryodan oʻtganimizdan soʻng qirgʻboqʻiga yetib boʻlmay-digan bir ulugʻ dengiz keladi va undagi bir bahaybat nahang bir damda yetti daryoning suvini ichib qoʻyadi. Biz yashaydigan ikki olam (dunyo va oxirat) oʻsha nahangga oʻxshashdir, u vaqgi kelsa har ikki olamdagi barcha xalqni bir nafasda yutib yuboradi. Bu nahangning boshi ham, dumi ham bizga koʻrinmaydi. Mana shu ikki olamni pisand qilmaydigan, boshi va oxiri koʻrinmaydigan nahang Istigʻno dengizida suzadi.

Qirq Beshinchi Maqola

Qushlarning Simurgʻni IZLASH YOʻLIDA HORIB, HOLSIZLANGANI

Soʻnggi yudiyga yetish oldidan qushlar sarnigun va jigaxun boʻlib, holdan toydilar. Barchalari bildilarki, bu kamonni tortish juda mushkuddir. Yoʻl boshida juda koʻp, son-sanoqsiz boʻlgan qushlardan bu manzilga yetib kelgunlaricha, ozgina va majolsiz bir gala qoldi, bular ham yoʻldagi hayratlardan beqaror boʻlib, tanlarida majoli qolmadi. Bu qushlar balandlik va pastliklardan necha yillab yoʻl yurdilar. Uzun umrlarini shu tanlagan yoʻlga sarfladilar. Bu yoʻlda ular shu qadar koʻp talofatlar koʻrdilarki, buni sharhlash oson emas.

Sen ham, ey ikki olam yoʻlchisi, bosib oʻtgan yoʻllaringga gohi-gohida qayirilib qara, bu yoʻlning naqadar azob-uqubatlilik ekanligini oʻyl.

Bu yerga yetib kelguncha qushlar qanchalar qon yutdilar. Oxirul-amr, yoʻl oxiriga juda katta sipoh-qoʻshin boʻlgan qushlarning har mingdan birlari yetib keldilar.

Yoʻlda bazilari daryoga gʻarq boʻldilar. Bazilari yoʻlni yoʻtqotdilar. Bazilari togʻ chovʻqqilariga chiqolmay, pastda qolib ketdilar. Bazilarini gazandalar chaqib oʻldirdi. Bazilarini oftob urdi. Jazirama issiqdan bazilarning qanot-quyruqlari kuydi. Bazilariga yoʻlbars va sherlar hujum kiddi. Bazilar qoʻrquvdan oʻldi. Bazilari dushmanlar qoʻliga tushib qoldi. Bazilari suvsiz chovʻlda tashnalikdan xarob boʻldi. Bazilari dona - rizq (shirin taom) orzusida tuzoqqa tushib qoldi. Yana bazilari hushi ogʻib, devona boʻlib qoldi. Yana bazilari yoʻl mashaqqatlari, azoblariga chidol-may, uzr-mazur aytib, qolib ketdilar.

Qushlarning bazilari yoʻldagi ajoyibotlarga, tomoshalarga va koʻngilxushliklarga qiziqib qolib ketdilar.

Oqibatda bir olam qushlardan juda ozchiligi (mingdan biri) bu manzilga yetib keldilar. Xullas, bu yergacha yetib kelgan oʻttiz qush (Simurgʻ) qanot-quyruq toʻzgan, dili shikasta, tani majruh boʻlib qolgan edi. Ana shu oʻttiz qush koʻngil oldida akl-idrok va marifatda alo, vasfi va sifat-lari benihoya boʻlgan, chehrasi oftobday nur sochib turgan bir ulugʻ zot paydo boʻldi.

Bu zot istigʻno nuri bilan shu qadar yorugʻ nur sochar ediki, u ming oftob nuriga teng edi. Bu nurlar yuz jahonni kuydir-gudek

edi. Qushlar bu zotning nurli jamolidan hayratga tushdilar va tiz chov'bkib, boshlarini egdilar. Ular ul zotga arzi-hollarini izhor qildilar:

- Ey oftob talat, ulug'v' zot, darigv' boki, biz yov'bl boshida juda kov'bp edik. Yov'bl mashaqqatlari, azob-uqubatlardan holsizlanib, xarob holga tushdik. Bu manzilda (sening nazaringda) yuz jahon bir tuproq zarrasicha ekan, biz bu dargohda barchamiz bedil, chala sov'byilgan qushlardek, na tirik, na ov'flik bov'blib, bor-yov'bkdigimiz ham nomalum bov'blib qoldi. Oliy dargohdagi oftob jamol, ulug'v' zotning izzatli xizmatchisi (chovushi)l qushlarga qarab bunday dedi:

- Ey siz, Hayrat vodiysidan bu yergacha arang yetib kelgan, bolu paringiz va jonu taningiz kuygan aftodahol qushlar, sizlar qaysi shahardan, qaysi ov'bkadan va qaysi dengizlardan ov'btib keldingiz, sizlarning nomingiz nima, nechun oromingiz yov'bpqoldi? Bechorahol qushlar bunday javob berdilar:

- Biz bedil va beqaror, sarson-sargashta, rahm-shafqatga muhtoj qushlar Simurgv'v' ismli olijanob qushni bizga podshoh bov'blsin, deb sov'brashga kelganmiz. Biz avval juda kov'bpchilik edik, odil podshohni topish umidida uzoq va mashaqqatli yov'blilarni bosib ov'btidik.

- Podshohimiz bizga lutf-marhamat kov'brgizib, shoyad tilagimizga rozi bov'blsa, biz ov'bzimizni baxtli hisoblar edik. Shu payt oliy zotning farishtasi qushlarga qarab, bunday dedi:

- Ki, ey bechora, sargashtalar, qiynalغان, qon va tuproqqa belangan ogv'bushtalar, aytishingizcha, yuz minglab sipohdan kichik bir tov'bdada bu yergacha yetib kelibsizlar. Gov'byo son-sanoqsiz chumolilar ov'bziga podshoh izlab, yelib-yugurganday bov'blibdi. Lekin afsuski, siz izlayotgan podshoh bu yerda emas.

Bu sov'bzilarni eshitib, ov'btiz qush xafa bov'blib, umidsizlikka tushdilar, gov'byo abadiy uyquga ketgan murda holiga tushdilar. Barchalari oliy zotdan iltimos qildilarki:

- Endi bizning qaytish yov'blarimizda ham omon qolishimiz uchun bir havoriy-rahnamo, yov'blboshchi topib bering. Chunki bizning oramizda bunday yov'blboshchi yov'bpq, - dedilar.

Majnun Boshqalarning Maqtovidan Laylining Dashnomini Yaxshi Kov'brgani Hikoyati

Majnun aytar edi: kov'bpchilik meni maqtab, ofarin aytadilar. Lekin men hech kimdan maqtoy eshishni xohlamayman. Menga boshqalarning maqtovidan kov'bra Laylining koyishi, dashnom berishi yoqadi.

Boshqalarning yuz maqtovidan Laylining bir dashnomi xush yoqadi, uning bir ginaxonligi men uchun ikki olam mulkidan ham alodir. Senga maqsudimni aytsam, ey aziz, boshqalar meni izzat-ikrom qilib, siylashidan kov'bra, Layli meni xor qilganini yaxshi kov'braman. Chunki izzatparastlikni (maqtoyni, boshqalar hurmat qilishini) yaxshi kov'brish bir barq, yashin-chaqinga ov'bxshaydi, u barcha odamlarning dilidagi kamtarinlik ildizini quritadi.

Izzatparastlik jonimizni yuz bora kuydiradi. Shunday ekan, inson goh izzat kov'brsa, goh xorlik kov'brsa, bunga qaygv'burishdan foyda yov'bpq.

Izzat topmay joni quygan bir guruh odamlar aytdilarki: B«Bizning jonimizga ov'bt tutashgan, lekin (ajabki), parvona otashdan nafratlanmaydi, aksincha, u sham otashidan huzur topadi. Yor vasliga yetishmasak, biz kuyib-yonamiz. Biz ishq dargohiga yetishmasak ham, bu yov'bdada yetishganlarning oyogv'bi tekkan tuproqni ov'bpib tavof qilsak arziydi.

Parrandalarning Parvona Bilan Bahs-Munozarasi

Hayot rov'bzgoridagi jumla parrandalar parvona qissasidan xabar topdilar. Parrandalar aytdilarki, sham visolini orzu qilish, bu yov'bdada ov'bzni qiynash jaholatdandir.

Parrandalarning bu sov'bzilari paryunani mastu xarob qiddi va u parrandalarga bunday javob qildi:

- Men sham ishqida mudom bedilman, agar uning vasliga yetsam tamom bov'blishimni bilaman. Ishq barchani mard qiladi, ishq boshdan-oyoq dard-hasrat daryosiga gv'barq qiladi. Garchi istigv'v'no (hech kimdan hech narsa tilamaslik, oriyat, andozadan tashqari, maqtoyli bov'blsa ham, Xojib (yuzini yashirgan) lutfi-karami bizning yuzimizni yorugv'v' qiladi. Ishqqa har lahza Alloh jamolidan yuz parda ochiladi.

Agar jahonni hijobsiz, pardasiz kov'brsak, holimiz baxtga payvasta bov'blib, nur ustiga nur yogv'v'biladi. Yor jamoliga yakinlik-ka-qurbatga yetishganlar u dargohning haybati va izzatidan nishona qov'bradilar.

Ov'bsha joyda hammalarining oldiga (qismatlari haqida) ruqa-xat, yozuv qov'byiladi:

- Bu xatni barchangiz oxirigv'v'acha ov'bpqinglar, - degan farmonni eshitadilar. Bu yozuvda barchalarining hayogi, bosib ov'btgan yov'bli bayon qilingan bov'bladi. Ularning holi chekkan mashaqqatlaridan malum bov'bladi.

Yusufning Ogv'balari Misrga Borgani Haqida

Yusufning husniga rashk qilib, yulduzlar ham isiriqday kuyar edilar, shunday yigitni ogv'balari arzimas tanga, chaqaga sotib yubordilar, Misr azizi Yusufni savdogarlardan qimmat bahoga sotib oldi va arzon sov'bradilar, deb sevindi.

Savdogarlar Yusufni ogv'balaridan sotib olganlarida ulardan shu haqda tilxat olgan edilar. Bu xatga ov'bn ogv'basi imzo chekkan edi. Savdogarlar keyinchalik zarur bov'blsa Yusuf-ning ogv'balarini guvohlikka chaqirishlari mumkin edi.

Misr azizi Yusufni sotib olganida ov'bsha tilxatni ham olgan va bu purqadr qimmatbaho hujjat Yusufning qov'bliga tushgan edi. Yillar ov'btib, Yusuf podshoh bov'blib qoldi. Bir vaqt - Kanonda qattiq qahatchilik bov'blganida, Yusufning ogv'balari don, gv'balla, non izlab, Misrga keldilar.

Yusuf ogv'balari kelganini bilib, ularni ov'bz huzuriga chaqirdi. Ogv'balari keldilar, lekin Misr podshohi Yusuf ekanligini bilmas edilar. Uning yuzini kov'brganda ham tanimadilar.

Ogv'balari shoh huzuriga don, gv'balla olar ekanmiz deb, sevinib keltsilar. Yusuf ogv'balarini izzat-ikrom bilan kutib oldi (mehmon qildi). Ogv'balari qahatchilikdan jon asrash uchun chora izlab kelganlarini aytdilar.(Yusuf ularni mehmon qildi.)

Sov'bnng ularga:

- Ey insonlar, mening qov'blimda ibroniycha yozilgan bir xat bor, butun dunyodan kelganlar bu xatni ov'bpqiy olmadilar. Ehtimol, sizlarga bu xat tanish chiqar. Agar shu xatni ov'bpqiyolsangiz, sizga don ham, non ham beriladi,- dedi.

Ogv'balari bu sov'bzilarga xursand bov'blib:

- Ey shahriyor, bizga tezroqu xatni qov'brsating, - dedilar. Yusuf ogv'balariga ov'bzilari yozgan tilxatni berdi.

Ular xatga kov'bzilari tushgach, ov'bz qissalarini ov'bpqib, xijolatga tushib, kov'bnngillari buzilib, adoi tamom bov'bdilar.

Bu xatdan ogv'balarning vujudlari larzaga keldi. Ular ne hodisa yuz berganini tushunmay, ogv'bir ahvolga tushib, kov'bz oldilari

qorongʻ bilashdi.

Barchalari afsuslanib, gʻam-qaygʻ tuga botdilar. Ular endi choʻhdagi Yusuf holiga tushdilar.

Yusuf ulardan

- Nechun, bu xatni oʻtqib, xomush boʻlib qoldingiz, xatni koʻrib, goʻyo behush boʻlib qoldingiz? B” deb soʻbradi.

Ogʻbalari unga:

- Ey podshoh, bu xatni oʻtqitgandan koʻbra, bizni kaltaklab, gardanimizga urganing yaxshiroq edi! - dedilar.

Kampir Va Ibn Sino Hikoyati

Bir kampir Abu Ali ibn Sino oldiga borib, unga qimmatli sovgʻa berib, buni mendan tuhfa sifatida qabul qil, dedi. Ibn Sino tuhfanı olmay, men Allohdan oʻzgan hech narsa olmaslikka ahd qilganman, dedi. Kampir darhol javob berib, dedi:

- Ey Abu Ali, ahval (koʻziga narsalar ikkita boʻlib koʻrinadigan odam) kishilarday birni ikki koʻrish odati senda qachon paydo boʻldi? Agar sen darvesh koʻzi bilan qarasang, bu yerda gʻayr (Haqdan oʻzga) yoʻtq, zotan bilsang, Kaba bilan dayr (nasroniyar ibodatxonasi) orasida farq -ziddiyat yoʻtq. Sen bu yoʻtlda qatıy ahd qilib, ishq olovida toblanib, erib hal boʻtgan mardlardan emassan, shu bois ahvallarday koʻzingga gʻayr koʻrinaveradi.

Aslida solik mard dil chegarasi haddiga yetsa, Haq yoʻtldan yurib, shu manzilga yetib kelsa, Haqdan oshkora soʻt eshitadi va vujudi ham shu manzilda mustahkam turib qoladi. Shunda darvesh bir lahza boʻtlsa-da Haqdan oʻzganı qoʻt maydi va jahonda undan oʻzganı tanımaydi-bılmaydi. Shunda darvesh ham Unda, ham Undan, ham U bilan birga boʻtldı. Va ham aynı vaqtda bu uch hoddan tashqarida boʻtla oladi. Kimki Vahdat daryosida yoʻtqolmasa, u har qancha odam shaklida boʻtlsa-da, ammo komıllikka erishgan shaxs boʻtloımaydi.

Hunarmand, komılnı yoxud nuqsonu aybli kishılardanmı, kimki boʻtlsa, gʻayb olamı qoʻtynıda unıng quyoshi bor. Bir kun kelib ul quyosh, oʻtsha odamni oʻtzi bilan qoʻtshıb oladi. Kimki oʻtzi quyoshıga yetıshsa, anıq bılgılnı, u yomon-yaxshıdan qutuladı. Tokı sen bordırsan, yaxshı-yomon bu yerda sen bılan bırgadı, sen Haqqa yoʻtqolsang, yaxshı-yomon savdosi ham yoʻtqoladı.

Ammo agar sen oʻtzi vujudıngda turaversang, bu uzun yoʻtlda yaxshı-yomonni koʻtverasan. Narsa-moddalar bılan koʻtınadıgan boʻtısang, oʻtzi vujudıngga gırıftor boʻtlib turaversan. Koshkı endı xuddı avvalgıday (jannatda yaratılgan Odam Atoday) pok boʻtısang, yanı borlıqdan qutulgan boʻtısang. Yomon sıfatlardan butkul pok boʻtıl. Shundan keyın kaftdagı yel va tuproqday boʻtıl (Yanı yengıl va pokıza boʻtılın, chunkı inson aslı tuproqdan yaratılgan va ruh - yel bılan tırılın). Jısmıngda qanchalıq najas-palıdlıklar, nopoklıklar borlıgıne qaerdan bılasan? İlon va chayonlar jısmıng pardası ichra sen bılan bırgadırlar, ular uxlaganlar, jım turıbdılar. Agar sen ularga qılcha ıjizat bersang, har bıri yuz ajdarho-day bosh koʻtıtadı. Har bıri uchun ılon toʻtla bı jadannam bor, tokı sen bu jahannamni boʻtshatmasang, nafs ılonıning ıshı davom etaveradı. Agar sen bulardan pokpanıb chıqsang, tuproqqa toza tuproqday qoʻtshılasan. Ammo tuproq ostıdagı ılon-chayonlar qıyomat kunıgacha seni chaqıb turadılar.

Ey Attor, bu majozıy soʻtızlardan tavhıdga va sırlar olamıga yetıb kel. Agar solık mard bu manzil-martabaga yetsa, manzil va solık bırlashıb yoʻtldan koʻtıtıladılar, chunkı ular endı Uning soyasıda yoʻtqoladılar, endı U paydo boʻtldı. Solık endı soqov boʻtlib qoladı, chunkı U gapıradı. Juzv (qısm) yurıb Kull (butun)ga qoʻtshılıb, butun boʻtldı, aksıncha Kull juzvga aylanmadi. Bu shunday bı shakl - suratkı, unıng na azolari bor, na joni, unı sıfatlab - tarıflash mushkul. Toʻtıt unsur toʻtıt unsurlıkdan chıqadı, yuz mıng olamı zarralar harakatga kelıb, qoʻtshılıb uygʻunlashıb ketadı. Bu ajoyıbotlar sırrıning maktabıda yuz mıng aql ojızu nochorıdır. Aql bu yerda eshıkda mungʻayıb qoladı, u goʻyo onadan koʻtıtı kar tugʻılınan goʻtdakday boʻtlib qoladı. Kimkı bu sırdan bı zarra angılagan - topgan boʻtlsa, u ikkı olam mulkıdan yuz oʻtıradı. Bunday odam dunyoda bı soch tolasıday boʻtlsa-da, agar u Haqqa erıshsa, qadr topadı. Agar u Kull boʻtılmasa-da, ammo etıborlıdır, vujud boʻtıldımı yoki vujudi yoʻtqoladı -bu oʻtsha odamdır - komıl shaxsdır.

Shahzodaga Oshiq Boʻtgan Darvesh Hikoyati

Bı podshohning oy yuzlı, xurshıdvash, Yusuf kabi zebo oʻtgv̄lonı bor edı. Hech bı inson zotıda bunday nodır husnu jamol, ızzatu hashamat yoʻtqedi. Barcha fuqarolarga u sevimlı, dılbandı edı. Allohıvand bergan bu husnu jamolga barcha el oshıqu bandı edı.

Shahzoda otlanıb, oftobday tovlanıb, koʻtchaga chıqsa, shahar aylansa, kechası osmonga oy chıqıb, hamma yoqni yorit-gandek edı. Uning husnu jamolını har qancha tarıf qılınan bılan unıng bı soch tolasını vash qılınan boʻtılmas edı. Agar timqora sochi orolansa olamni qorongʻ bılık bosıb, yuz mıng dıl choʻhga qulagandek, Taroz shamıga boshını urgan parvonalardek kuyar edılar. Agar shoir bu Yusufjamolning husnını ellık yıl vash etsa ham sharhlashga ojız edı. Shahzoda nargıs koʻtızlarını bı lahza yumsa, jumla olam betoqatlıkdan yonıb, oʻtıtıtan edı. Agag^shakarday shırın bı xanda, tabassum qılsa, bahor kelıb, yuz mıng gul ochılğanday boʻtıldı. Ogʻtzi shunday kichık, bılnımas edıki, yoʻtq deb oʻtılash mumkın edı. Agar shahzoda el orasıda yuzıdan pardanı koʻtıtarsa, unıng har moʻtıy yuz odamning bagʻtırını qon qıladı. Bu oʻtgv̄lon fıtnaı jonı jahon edı. Men unı qancha vash etsam, kamlık qıladı. Vafımgı nisbatan bu shahzoda-ning fazılaları koʻtıtıdır.

Agar oʻtgv̄lon otlanıb, qasr tashqarısıga chıqsa mıng dılga raxna solar, unıng yoʻtılını har lahza mınglab oshıqları zor-ıntızor poylar edılar.

Bı hushını yoʻtqotgan, oʻtızdan bexabar darvesh, gado bor edı. U shahzodaga oshıq boʻtlib, boshıdan hushı uchgan, koʻtzi mashuqıdan boshqanı koʻtıtmas edı. Gado mashuq ıshqıdan orqa va oldındagını koʻtıtmas, 'jonıdan ham qoʻtılını yuvgan (voz kechgan) edı. Ishq gʻamıning tuxmı-urugʻtı unıb, oʻtısıb, gullab-yashnab, joni va dılını bosıb qolınan edı.

Darvesh gado kechayı kunduz shahzodanıng yoʻtılıga koʻtız tikıb oʻtıtardı. Koʻtızga jumlaı jahon xalqı koʻtıtınmas, dıydai gıryon (yıgv̄tılar) va oʻtız gʻamıdan hech kımga soʻtız aytmas edı. Tanı ıshq otashıda yonar, na taom yer, na uxlar edı. Dunyoda hech inson bunday dardu gʻamıga uchramagandı.

Darvesh kecha va kunduz koʻtızlarıdan goh zarrın, goh kumush nuqraday yosh toʻtkıb, yor yoʻtıldı muntazır oʻtıtır, koʻtnglı yarımta edı.

Darvesh goh-gohıda shahzodanı uzoqdan koʻtıtıb qolar, ana shunda sabru toqatı yoʻtqolar edı. Ul oy yuzlı uzoqda paydo boʻtlsa, bozoru maydon gʻavgoga toʻtılar edı. Jahonda yuz bora janjal-toʻtıtolon (rustaxez) boʻtlib, koʻtıtılık xalq bu yerdan qochar edı.

Sıpoı-lashkari shahzoda yaqın kelıshıga bı farsangı qolınanıda bong urıb, xalqını xabardor qıladı. Bong tovushını eshıtınan gado

shu zahoti tiz chov'kib, boshini yerga qov'byar edi. (Shahzoda boshiga oyogv'hini qov'byishini orzu qilardi.)

Darvesh shahzodani kov'brmay qolsa, gv'hashlikdan qon yigv'blar, vujudidan hushi tashqariga uchib ketardi. Uning vujudi yuz ming kov'bzga aylanib, mashuqini kov'brishga zorlanib turardi. Uning kov'bzlari abri navbahor (ilk bahor bulutiday) yosh tov'bkar, kov'bz yoshlari gov'byo Nilga aylanguday edi. Goh majolsiz oh chekar, goh vujudi yongandan kov'bz yoshi qurib qolar edi. Yarim sov'byilganday, yarim ov'bluk, yarim jon edi.

Darvesh ov'blar holatga yetganida shahzoda kelib qolar va u mashuqi ortidan soyaday ergashar, quyosh atrofida yer aylanayotganday edi.

Bir kuni shahzoda o'tlanib, sipohi bilan kelib qoldi. Darvesh gado uni kov'brib, bir nara tortdi va hushidan ketdi. Hushiga kelganida bor vujudi yonar edi. Necha bor joni ov'brtanib, hushidan ketib, hushiga kelib turdi. Jonim yonmoqda, sabru tokatim qolmadi, der edi. Sargashta mard shu sov'bzlarini aytib, dardi kuchli ekanidan boshini toshlarga urar edi. Shahzoda yana bir bora kelganida darvesh gado uni kov'brib, yana hushidan ketdi. Hushiga kelganida kov'bzidan qonli yoshlari oqar edi. Shahzodaning chovushi (navkar, begi) gadoning bu holidan ogoh bov'blidi va podshoh huzuriga borib, qonli voqeani aytib berdi:

- Ey shahriyor, bir darvesh rind shahzoda ishqida beqaror bov'blibli.

Bu xabardan podshoh gv'fazablanib, jahl ustida dedi:

- Tez boringlar, ov'bsha nobakorni oyoq-qov'blini bogv'blab, boshi egik holda keltiringlar!

Podshohxayli (beklari) shu zamon otlandilar va gadoning atrofini halqa qilib, qurshab oldilar va oyoq-qov'blini kishanlab, osib ov'blidirish uchun dor ostiga keltirdilar. Kishan-lardan badani qonab ketgan edi. Xaloyiqdarveshningdardu qaygv'busidan ogoh emas edi, shu tufayli bu yerda unga birorta shafotxoh ham yov'bq edi.

Podshohning bir vaziri bor edi, u ham darveshning ohu hasratidan xabarsiz edi. Shu vazirdan darvesh ov'blim oldidan dor ostida bir marta ibodat qilib, sajdaga bosh qov'byishga muhlat berishini sov'bradi. Gv'fazabnok vazir mayli deb ruxsat berdi.

Darvesh ov'bz yuzini tuproq yuziga qov'byib, ibodat boshlar ekan, sajda qilgani holda Haq taologa munojot qildi:

- Ey ilohim, bu begunoh bandangni podshohim ov'blimga hukm qildi. Sendan tilagim shuki, ov'blimasimdan avval bir marta shahzodaning gov'bzal jamolini kov'brsam, shundan sov'bnng yuz ming jonim bov'blsa ham berishga roziman. Podshohim sensan, ey ilohim, bandalaring hojatini berguvchi (hojatxoh) ov'bzingsan, oshiq ham ov'bzing, ishq uchun jon olguvchi ham ov'bzing. Sening bandangning, agar oshiqligim kofirlik bov'blsa, mayli menga jazo bera qol. Sen yuz minglab hojatmandlarning hojatini ravo kilasan, shular qatori men bandangning hojatini ham ravo qil, maqsudimga yetkiz.

Ishq yov'blida zulm kov'brgan (mazlum) darvesh shu tariqa Allohi taolodan hojatini tiladi va kov'bz oldi qorongv'bilashdi.

Shu yerda pinhon - yashirinib turgan vazir bu sov'bzlarini eshitib, gadoning dilidagi dardini tushundi va faqirga hamdard bov'blidi. Podshoh qoshiga bordi va yigv'blab turib, gadoning Haq taologa qilgan munojotini unga aytib berdi. Sajda holatida darvesh hojatini sov'braganini aytdi.

Podshoh aftodadil bechora darveshning dardini tushundi, bu hol unga xush keldi va gunohkorni afv etdi. Shahzodani xoli joyga chaqirib, darveshning dardu holini tushuntirdi: «Darvesh sening oyogv'bingga bosh qov'byishni orzu qilar ekan, sen hoziroq dor ostiga bor va gadoning kov'bnnglini ol, sargashta bemorning dardiga davo qil, yaxshi sov'bzlar aytib, uni mustamand qil, sen bedilga u dil beribdi, qahringni totgan odamga lutf qil, zahringni totgan odamga rohat bagv'bishla (dov'bstlik qil). Diling raxshini (tulporini) gulshan tomon bur, sov'bnng huzurimga qaytib kel.

Yusufjamol shahzoda otasining farmoniga itoat qilib, darvesh gadoning oldiga, dor ostiga borib, uning yoniga ov'btirib, uni visolidan bahramand qildi. Bu otashin xurshid yuzli yigit, bu ichi gavharlarga tov'bliq daryo bir qatra suvi bilan ov'blukni tiriltirishga, bemorning boshini ov'bz tizzasiga olib, yupatishga chogv'blandi.

Shahzoda dor ostiga borganida qiyomat qov'bzgv'balgandek bov'blidi. U darvesh gadoni halokat yoqasida kov'brdi, sarnigun-egik boshi tuproqyuzida edi. Uning qonli kov'bz yoshlaridan gov'byo tuproqda gullar ochilganday edi. Olamdagi barcha qaygv'bu-hasratlarning hosili gov'byo shu yerda edi. Darveshning bu ahvolini kov'brgan shahzoda ham ov'bzini yov'bqotdi, qonli tuproq ustiga yiqildi. Uning kov'bz yoshlari qonli tuproqni hov'bl qildi.

Shahzoda sipoh kov'bzni oldida yigv'blashdan uyalib, yashirin yigv'blab, oh tortmoqchi edi. Lekin shu vaqt beixtiyor kov'bzidan yoshi ravon bov'blib, yuz ming dardining dalasi hosil berdi.

Har kim ishqiga sodiq bov'blsa oxiri mashuqi uning boshiga keladi. Ey inson (F. Attor), agar senga ishqda sodiqlik nasib etsa, mashuqing sening ham qoshingga keladi. Oxiri xurshidsiymo shahzoda gadoning boshini tizzasiga olib, lutf kov'brgizib, xush keluvchi, yoqimli sov'bzlar aytdi. Gado shahzodaning ovozi eshitib, uning yuziga uzoqboqdi. Ishaqda barcha yov'blarning tuprogv'bi bir bov'blidi-yu, shahzodaning yuzini kov'brish bir bov'blidi.

Yonib turgan ov'btini daryo suviga tashlasalar, daryo uchun buning tasiri kam bov'bladi. Shu tobda darvesh otash bov'blidi-yu, daryoga (shahzodaga) yaqin kelib, unga dedi:

- Ey shahriyor, jonim ogv'bzimga keldi, men sening qov'blingda ov'blishni orzu qilgan edim, maqsudimga yetdim.

Shu sov'bzlarini aytib, darvesh jon taslim qildi, gov'byo u bu olamga sira kelmagandek edi. Bir nara tartib, xursandlik bilan mashuqiga jon baxshida qildi.

Dilbarning visoliga yetgan odam unga jonini berish neligini biladi. Haq visoliga yetishgan odam mutloq foniy bov'blib, ov'bzligini yov'bqotadi.

Soliklar dardi ishq daryosiga shov'bnngv'bib, fano bov'blish - yov'bqolish nimaligini yaxshi biladilar. Ey sen, vujuding yov'bqlik bilan (jonsiz loy bilan) birga bino bov'blgan, lazzat-rohating alam-gv'bam bilan aralash qilib qorilgan, zeru zabar bov'blib, yov'bqolish muddati kelgunicha ov'bz vujuding - ruhingdan xabar top. Kutilmagan barq - yashin chaqinidan ov'blsang qov'bling ochiq ketadi.

Fano bov'blguningcha kov'bzingdan abadiy olamni tov'bsib turgan pardani olib tashla. Yov'bq bov'bluvchiga ipakli kiyimlar ne hojat? Agar sen bu kimyoni (foniylukni) qov'blga kiritishni istasang bir nafas boriy taoloning nazariga tushishga intil. Manman-lik fikrini xayolingdan chiqar. Avvalo aql-hushli, andishali bov'bl. Oxirgi damlaringda darveshday bov'bl, kamoli zavqqan behushday bov'bl.

Menda menlik ham, gv'bayrlik ham qolmasin. Aqlu hushim kamligidan sharr va xayrni - yaxshilik va yomonlikni ajratolmayman. Bir bora ov'bzimdan voz kecholsam edi, buning uchun bechoralikdan boshqa chora yov'bq.

Faqr fano oftobi menga nur sochsa edi, har ikki olam men uchun baribir bov'blib qolardi. Yov'bqlik oftobining shulasini kov'brolsam, suvga qov'bshilgan suvday bov'blolsam edi. Bazan izlaganimni topaman, bazan topganimni yov'bqotaman. Mahv bov'blay, gum bov'blay, hech ham bor bov'blib qolmay. Soya bov'blay, zarracha bu dunyoga pechakday ov'bralashib qolmay.

Qatra, tomchi kabi sirlar bahri-dengizida yovƒq bovƒlib ketay. Bu zamonda haqiqat olamidani biror qatra topmadim. Har kimsaning ovƒlishi hali fano emas, bu olam tashvish-laridan qutulsam menga shu bas. Kimlardir bu olamda oydan oyga (yildan yilga) ovƒtib yashashni istaydi, bu olamdan yovƒqo-lishni hech kim istamaydi. Jumla odamlarga behushlik kerak, hushi joyida bovƒlsa ular (mol-dunyoni) kam va kovƒƒp deb, talashib yuradilar.

Sovƒfiyning Musht Yegani Hikoyati

Bir sovƒfiy bemaqsad yovƒl yurib borardi. Bir toshbagvƒir odam uning orqasidan borib bir musht urdi. Sovƒfiy kovƒnglida alam bilan boshini pastga egdi va haligi odamni B«Seni Alloh ursin deb qargvƒadi. Sovƒfiyga jabr etgan odamning ovƒlganiga ovƒttiz yil ovƒtgan bovƒlsa ham, ammo sovƒfiy hamon uni qargvƒardi. Bir darvesh sovƒfiyga qarab dedi:
- Ey sovƒfiylik davosini qiladigan odam, seni urgan kishi allaqachon ovƒlib ketgan, u seni eshitolmaydi, gapirolmaydi ham. Ovƒni qargvƒashdan uyalmaysanmi, sen toki bunaqa ovƒzing haqingda dam urar ekansan, Allohga hamdam bovƒlolmaysan. Bir soch tolasiday ovƒzligingdan namuna qolsa ham Unga mahram bovƒlol-maysan. Bir tola sochday orada (vujuding) qoladigan bovƒlsa, yuz olamcha masofa miqdorida Undan uzoqsan. Kimki ovƒzidan bexabar bovƒlsa va ovƒzligidan asari qolmasa, jamoat orasida bovƒlsa ham, u Haqdan xabardordir. Agar sen bu manzilga yetmoqchi bovƒlsang, bir soch tolasiday sendan asar qolsa ham, bu yerga yetishing mushkul. Bor-budingni olovga tashlab yondir, kovƒhlyak-ishtoningni ham yondir. Hech narsang qolmagach, yalangvƒhoch bovƒlib ovƒzingni ovƒtga tashla. Hech narsam qolmasa, kafanligim nima bovƒladi, deb qaygvƒhurma. Hamma narsang, vujuding kuyib kul bovƒlgach, sen xalos bovƒlasan, musaffo ruhdai yengil xilqatga aylanasan. Ey yovƒl kishisi, agar Iso etagiga ilingan ignaday senda mol qolsa xam bilgilki, yovƒlingda yuz yovƒlto vƒsar qoladi. Agar kishi Iso kabi yukini kovƒchaga olib chiqqanda ham, igna uning yovƒlini tovƒsishi mumkin. Ul dargohga yovƒl olganda, bu dunyo vujud pardasi bovƒlar ekan, demak mol-mulk, ot-ulov, martaba - mansab bunda keraksizdir. Neki qovƒlingda bor birin-ketin bahridan ovƒt, keyin ovƒzing bilan ovƒzing xilvatda ovƒtirib suhbat qur va Alloh yodida bovƒl. Ovƒzingdan qutulib, ichki olaming - xotiring jam bovƒlgach, sen yaxshi-yomon tushunchalaridan qutulasan (tashqari chiqasan). Yaxshi-yomon tushunchasidan qutulsang, oshiq bovƒlasan, demak, ishq fanosiga loyiq bovƒlasan.

Kitob Sifati Haqida

Ey Attor, olamga har damda yuz ming sirlar mushku anbar hidini taratding. Jahon ufqlari sendan atrga tovƒldi, xushbovƒy bovƒddi, jahon oshiq-lari sening shering tufayli gvƒbulgvƒbula va hayajondadirlar. Gohida mutlaq ishqdan dam urding, gohida oshiq-lar navosining pardasini chertding. Sening shering oshiq-larga boylik - quvvat bovƒldi, ularga hamishalix ziynat berdi. B«Mantiqut-tayr yoxud B«Maqomoti Tuyur asari oxirita yetdi, sen uchun Kuyoshdan nur olib voyaga yetgan farzandday bovƒldi. Bu asar xayronlik yovƒlinint maqomotidir yoki sargardonlik deyunidir.

Ey ovƒquvchim, dardli dil bilan bu devonga kir (kitobni varaqla), jondan kechib bu ayvonga qadam qovƒy. Jon kovƒrinmay qolgan ana shunday maydonda, balki maydon ham kovƒrinmay qolgan (vaqtda), agar dard bilan unga kirmasang, unda bir gardgvƒhubor ham senga yuz kovƒrsatmaydi. Kovƒnglingda agar dard qovƒzolib, maqsad sari intilsang, agar qadam tashlamoqchi bovƒlsang - maqsad sari qadam qovƒy. Noumidlik - baxtsizlik oziqang bovƒlmay turib, hayron qalbing qayta tirilarmidi? Sen dard hosil qil, chunki darmonu davoying shu darddir. Ikki olamda jonning dorisi ham shu dardtir. Ey yovƒlovchi, mening kitobimga shoirlik va kibru havo bilan boqma. Daftaringa ishq dardi yuzasidan qara, shunda yuzdan bir dardimga ishonching ortar balki. Bu yovƒlga kirganlarga dard yuzasidan boqqan kishigina bizni tushunadi, hamdard bovƒladi, ishqdavlatiga erishadi. Zohidlik va soddalikdan voz kech, boshiga ish tushgan odamda dard bovƒlsin, dard unga chin yovƒlni kovƒrsatadi. Kimdakim ishq dardi bovƒlsa, u darmon istaydi. Chunki darmon istagan kishida jon qolmaydi. Mard solik tashna, och va uyqusiz bovƒladi, shunday tashna bovƒladiki, ovƒzini govƒyo hech qachon suvga yetolmaganday sezadi, chunki u Haq diydori tashnasidir. Kimki bu sovƒzlarni anglamasa, demak, dard berguvchini anglamabdi, oshiqlikdan ham qilchalik xabardor emas. Kimki buni ovƒqisa, tariqatga bovƒhyinsunadi, Haq yovƒliga kovƒngil qovƒyib, ishini shunga quradi. Buni anglab topgan odam baxtiyordir. Surat ahli mening sovƒzimga shaydo, ammo mano ahli mening sirlarimning egasidirlar. Bu kitob ayyomning ziynati bezagidir, xoslar ham, avom ham undan nasiba oladi. Agar kovƒngli muzday qotgan odam ham bu kitob bilan tanishsa, olov bovƒlib, pardani yorib chiqadi. Mening nazmim shunday bir ajib xosiyatga egaki, u har lahzada yana kovƒproq nasiba bagvƒbushlaydi. Agar sen qayta-qayta ovƒqisang, borgan sari qovƒproq yoqib qoladi. Noz tovƒshagida tovƒrda ovƒtirgan bu uy kelin-chagi yuzidan pardalar asta-sekinlik bilan, birin-ketin ochiladi. Qiyomatgacha mendai behudu telbalarcha qovƒhoz ustiga qalam surgan odam yovƒq. Haqiqat dengizidan dur olib odamlarga sochuvchiman, sovƒz men bilan tugadi, nishonaslmana shu kitob. Agar ovƒzimni ovƒzim maqgashga tushsam, birov buni qabul qilolmaydi. Lekin insofi bor odam mening qadrimni biladi, zero mening tovƒlin oyimning nuri yashirin emas. Ovƒz ahvolimni bir qadar pardali qilib aytdim, aslida sovƒzim-ning ovƒzi holimni bayon etib turibdi. Halq etiboriga havola qilganlarim - xalqning boshiga toj bovƒlsa, buni qilmasam qiyomatgacha armonda qolardim. Ushbu manolar sirrini xalq tilida bitdim, uni qiyomat qunigacha esdalik bovƒladigan qilib yozdim, shuning ovƒzi yetarlidir. Agar bu tovƒqiz falak uqalanib tushsa ham, ammo mening asarim kam bovƒlmaydi, ziyon kovƒrmaydi. Bu kitob kimga yovƒl kovƒrsatsa, u odam kovƒzi oldidan pardalarni ketkazadi. Bu kitobni ovƒqiganlar muallifni duo qilsinlar.

Bu bovƒstondan gul olib, elga sochdim, ey dovƒstlar, yaxshilik bilan meni yodga oling. Har bir shoir udumga binoan ovƒzi xoxlagan tartibda sovƒz jilvasini berib, ovƒtib ketdi. Nima qilay, men ham ovƒtganlar misoli jon qushini uxlaganlarga jilvalantirdim. Agar sen uzoq umr uxlagan bovƒlsang ham, bu sovƒzdan byr nafas diling bezor bovƒblajak. Shubhasiz, shunda bilamanki, maqsadimga erishaman va gvƒhamu anduhim unugiladi. Ovƒzimni bir chirogvƒhday yondirib, jahonni shamday ravshan qiddim. Toki jannat shami yorugvƒhlik sochsin deb tutunlarim-dan dimogvƒhim charogvƒh tokchasiday qoraydi. Kundovƒzi ovqat yemadim, tunlari uyquq qochdi, qalbim yonishidan jigaramda suv qolmadi. Kovƒnglinga dedimki, ey vaysaqi, buncha gapira-san, jim turib asror izlagin. Kovƒnglim dediki, ovƒt-olov ichra gvƒharqman, ayb etma, agar sovƒz sovƒzlamasam, yonib ketaman. Jonimning dengizi yuz xilda tovƒlkinlanadi. Shunday holatda bir dam jim turishim mumkinmi?

Bu bilan biror kishiga maqtanmoqchi emasman, shunisi borki, bu bilan ovƒzimni ovƒzim mashgvƒbul etaman. Uning dardidan dilim xoli bovƒlmasa xam, ammo Unga loyiq mard bovƒlolmadim, men ul mard emasman deb necha bor aytdim-ku! Agar shunday desam, faxru gvƒhururga berilgan, manmanlik qilgan bovƒlaman. Bularning bari behuda afsonadir, odamlar ishi manmanlik-la qorilgan. Bu behudalar bilan mashgvƒbul bovƒlgan kovƒngildan nima ham chiqardi. Yuz marta jon tarkini qilib, bu behudalardan tavba qilish kerak. Jon uchun qachongacha jafu chekish lozim, yaxshisi jonni bagvƒbushlab, jim bovƒlmoqdir.

Podsho Bilan Vazirning Ov Hgvtli Hikoyati

Dunyoni egallagan bir qudratli podshoh bor edi. Yetti iqlim mamlakatlari farmoni ostida edi. Iskandarday jahongirlikda mashhur bob Hlib, lak-lak lashkari bor edi. Uning saroyi shavkati oyga yetar, oy esa bu podshohhuzurida yuzini tuproqqa qov Hygandaydi. Bu podshohning bir dono vaziri bob Hlib, olijanoblik va tadbirkorlikda nom chiqargandi. Bu vazirning esa bir barno, xushsurat ov Hgvtli bor edi. Uning husnu jamoli olam ahlini lol qoldirgan edi. Husnu kamol bilan birga bagv Hoyat dilkash, xushsuxan va dilfirib edi. Agar u kunduz kuni kov Hchaga chiqsa, odamlar orasida gv Havgo qov Htarilar, qiyomat bob Hlardi, shu bois kov Hproq kechasi shahar aylanardi. Uning yuzi quyoshidan bahra olishga odamlar mushtoq edilar, lekin visoliga yetishishning ilojini topolmasdilar. Bu gov Hzal ov Hgvtlonning husnini sharhlashdan qalam ojiz, har qancha tarif-tavsif qilsam ham, faqat bir zarra madhini qilgan-dayman.

Alqissa, ov Hshal podshoh shu barno yigit husnu jamolidan mastu behud, oshiqi beqaror edi. Shoh agarchi qudratli bob Hlsa-da, ammo ishq gv Hamida hiloday aftoda edi. Vazir ov Hgvtliga shu darajada oshiq bob Hldiki, ov Hzini unutardi, aqlu hushidan ajralganday edi. Agar ov Hgvtlon bir lahza oldidan ketsa, shohning kov Hngli buzulib, qonli yoshlar oqizardi. Na dilida qarori, na firoqda sabri qolgandi. Doimo, kecha-qunduz birga bob Hlgisi kelardi. Shoh yigitning yuziga boqib tov Hyumas, qov Hzlaridan nur emganday rohatlanardi. Yigitni yonidan siljitmaslikka intilar, ota-onasi oldiga ham yuborgisi yov Hqedi. Yigit ota-onasini kov Hrgisi kelsa ham, shohning qahridan qov Hrqib, bormas edi. Lekin bu orada boshqa qissa chiqib qoldi.

Saroy yaqinidagi bir xonadonda bir gov Hzal qiz bor edi. Jamolidan quyosh andesha qilardi. Vazirning ov Hgvtli shu qizni qov Hrib, unga oshiq bob Hlib qoldi. Bir kecha ikkalasi kelishib, xilvatda birga bob Hldilar. Shoh bundan bexabar edi, qazodan shoh shu kecha mast edi. U yarim kecha uygv Honib, qov Hlida dashna xonasidan chiqdi. Yigitni izlashga tushdi, ammo uni topmadi. Oqibatda yigit va qiz ov Htirgan joyga yetib keldi. Ov Hglon va qizning bir-biri bilan muhabbat ogv Hushida suhbatlashib ov Htirganlarini kov Hrdi. Shoh bu ahvolni kov Hrib, rashk ov Hti qalbini ov Hrtadi. Sulton mast edi, ov Hz mashuqini boshqa bilan ov Htirganini qov Hrib, gv Hazabga keldi:

- Qanday qilib menday jahongir sultonni qov Hyib, boshqa bilan bob Hladi, mening mashuqim ov Hzgalar bilan suhbat quradi, bu ablahlik, mendan qov Hrgan lutfu marhamatni hech kimdan kov Hrmagan, mukofoti shu bob Hldimi, dov Hstlikka vafo qani, men xazinalar kalidini uning qov Hliga berib qov Hyganman, hamma ulugv Hlarni unga tazimda bob Hlishga buyurgan, ov Hzimga hamdard, sirdosh deb hisoblagan bob Hlsam, kelib-kelib bir gadoyning qizi bilan xilvatda ov Htirsas, qanday chidayman bunga. Hoziroq buning jazosini beraman, deya darhol vazir ov Hgvtlini bandi zindon qilishga buyurdi. Uning qumushday muloyim va toza badanini tuproqqa beladi, kaltaklatib majruhetti. Keyin dorga osib, odamlarga ibrat qilib qov Hrsatishga buyurdi. Dedi:

- Avval uning terisini shilib olinglar, keyin boshini quyiga qilib dorga osinglar. Toki bundan keyin podshohga yaqin bob Hlgan kishi begonalarga qaramaydigan bob Hlsin.

Ul ov Hgvtlonni sudrab, xoru zor etib, gunohkorlar jazolana-digan joyga olib chiqdilar. Shu payt vazir ov Hgvtlonning ahvolidan xabardor bob Hlib, ohu nola chekib dedi:

- Ey otasining jonu jigari, bu qanday shum taqdir bob Hldi, qanday balo seni yov Hldan urdi? Nega podshoh sening dushmaningga aylandi?

Ov Hnta xizmatkor qul ov Hgvtlonni dorga osib, shoh amrini bajarishga tayyorgarlik qov Hrdilar. Vazir qullar oldiga kelib, ularni gapga oldi va har biriga bir qimmatbaho dur berib, dedi:

- Podsho bu kecha mast holdadir, agar u hushyor bob Hlsa, qilgan ishidan pushaymon bob Hlib, betoqatlik dardida yonishi aniq. Shoh bu farmonni bajarganlarni ham omon qoldirmaydi.

Qullar dedilar:

- Shoh kelib dorda hech kim yov Hqligini kov Hrsa, dafatan bizning boshimizni oladi va tanamizni dorga osadi.

Shunda vazir ov Hlimga hukm etilgan bir jinoyatchini keltirib, terisini shildirdi va tanasini boshini tubanga qilib dorga ostirdi, uning qonidan atrof qizil rangga bob Hyaldi. Ov Hgvtlini bir joyga yashirib qov Hydi va oqibati nima bob Hlishini kuta boshladi. Ertasiga podshoh mastligi tarqalib hushyor bob Hldi, ammo gv Hazabi hali bosilmagan edi. U qullarni chaqirib, farmon ijrosini sov Hradi. Hammalari:

- Bu nobakor yigitni qattiq jazoladik, jasadi terisiz suffa ustida dorda osilgan turibdi deb javob berdilar. Shoh bu sov Hzlarni eshitib, xursand bob Hldi. Xizmatkor qullarninghar biriga tov Hn kiyirdi. Har birining xizmat darajasini kov Htarib qov Hydi. Yana dediki:

- Bu itning tanasi dorda uzoq osilib tursin, xor bob Hlsin, toki bu nobakor palidning ishidan zamona ahli ibrat olsinlar.

Shahar ahli bu qissani eshitib, shoh qahridan norozi bob Hldilar. Kov Hp odamlar dor ostiga kelib nazar solardilar, biroq jasad kimmiki ekanini taniyolmasdilar. Qonga belangan qip-qizil gov Hshtni kov Hrdilar va rahmlari kelib qov Hz yoshi qilardilar. Shahar ahli ul mohning motamini tutardi, barchaning qalbida dardu alam va labida ohu nadomat bor edi,

Shoh bob Hlsa, bir necha kun ov Htgach, dildorini sogv Hina boshla-di, ov Hz qilmishidan pushaymon bob Hldi. Gv Hazabi kamayib, ishq zov Hrayaverdi, sherdil shohni ishq chumoliday zaif holga keltirdi. Shavkatli shoh endi taxtda emas, xilvatda nola qilib ov Htirardi. Alamdan ichar, xayoliga yorini keltirar, hajru ayriliq yuragini ezardi. Oqibat toqati toq bob Hlib, ohu vovaylo chekishdan tinmasdi. Firoq dardi ichra joni qynalar, mushtoqlikda ov Hrtanardi. Pushaymonu afsuslar chekar, ov Hzini har tomonga tashlab, yoqa yirtar, kov Hzidan yosh ov Hrniga qon oqizardi. Ish shu darajaga borib yetdiki, taom yeyish, sharbat ichishni ham kanda qildi, tunlari uxlamadi.

Yashirin ravishda dorning ostiga borib, ul ov Hgvtlon holiga yigv Hlar, ishlari, husnu jamoli, sov Hzlarini bir-bir yod etardi.

Murdaning qonlarini yuzlariga surtardi. Butun kecha dor ostida zor-zor yigv Hlab, tong otganda qasrga qaytardi. Shu zaydda qirq kecha-kunduz ov Htdi, podshoh ramaqjionday ozib, vujudi qilday ozib ketgan edi. Oxiri ov Hgvtlon yodida kasal bob Hlib yotib qoldi. Hech kim ogv Htiz ochib shohga sov Hz qotishga jurat qilmasdi. Qirq kecha-kunduz azoblardan keyin bir kecha ov Hgvtlonni tushida kov Hrdi: ov Hgvtlonning oyday yuzi kov Hz yoshiga belangan, oyoq uchidan boshigacha qonga chov Hmgan edi.

Shoh dedi:

- Ey jonga jon bagv Hishlovchi latif inson, nima sababdan qonga gv Harqbob Hlding?

Ov Hgvtlon dedi:

- Sening oshnoliging tufayli shunday holga tushdim, bevafoqlik qilib, shu ahvolga solddag. Men gunohsizni terimni shilding, shu vafodor kishining ishimi, ey podshoh?! Dov Hst ov Hz dov Hstiga shuni ravo kov Hradimi? Hech bir kofir bunday ishni qilmaydi. Endi sendan yuz ov Hgirdim, qiyomatda sening jazong muqarrar. Atsolat va ajrim kuni kelganda Parvardigor sendan mening

qasdinni olajak.

Shoh ov Hgvlonidan bu javobni eshitgach, kov Hngli gv Hash bob Hlib, uyqudan uygv Hondi va sapchib ov Hrnidan turdi. Qalbida gv Halayon qov Hgzv Hoidi, mushkul ustiga mushkuli ortardi. Devonalariday ov Hznini yov Hqotdi, gv Ham daryosiga shov Hngv Hidi, dod solib yigv Hlay boshladi. Der edi: B«Ey samarasiz, sabil qolgan jonu dilim, na jon qoldi qov Hdda, na dil. Bu ov Hgvlon (ruhi) meni izlab kelibdir, demak, meni zor-zor qiynab ov Hddirishga kelibdir. Men kabi ov Hznini ov Hzi rasvo qilgan kim bor, kim ov Hz qov Hli bilan bunday ishni qilibdir, axir? Ov Hz mashuqini ov Hldirgan men kabi odam qoniga belansa arziydi. Bir boqsang-chi, ey ov Hgvlon, qaerdasan, oshnolikni butkul unutma. Men yomonlik qildim, ammo sen yomonlik qilma, zero bu yomonliklarni men ov Hzimga qildim. Men seni deb hayron va gv Hambodaman, seni deb tuprogv Hing ustida boshimga tuproq sochmoqdaman. Ey mening jonim, seni qaerdan izlayin, hayronu sargardon oshigv Hingga rahm qilgin. Agar men bevafojan jafu kov Hrgan bob Hlsang-da, lekin sen vafodorsan, menga jafu qilma. Men bexabar sening qoningni tov Hkdim, endi sen mening jonim qonini tov Hkayapsan. Mast edim, shu bois bu xato sodir bob Hldi, balki qazo hukmi-da men tufayli amalga oshdi.

Agar sen mendan oldin tov Hsatdan ketgan bob Hlsang ham, sensiz men dunyoda tirik qolishim gumon. Sensiz bir nafas ov Hzimni bilmayman, umrim ham oxir bob Hlmoqda, bilsang. Men ov Hlimdan va tanani tark etishdan qov Hrqmayman. Agar jonim abadiy uzr sov Hrasa ham bu uzrni sov Hrab ado qilolmaydi. Koshki birov bob Hgv Hzimga tigv H urib kessaydi. Ov Hshanda balki kov Hnglimdan bu pushaymonlik dardi ketarmidi? Xoliqo, jonim bu hasratda kuydi, boshdan-oyogv Him hasrat ov Htida ov Hrtandi. Endi menda firoqqa toqat qolmadi. Qachongacha jonim yor yodida kuyadi? Ey odil Alloh, jonimni olib meni bu darddan xalos et, boshqa majolim qolmadi.

Shunday hasrat chekaverib, shoh oxir jim bob Hldi. Jimjitlikda hushidan ketib yiqildi. Oxir-oqibat inoyat mujdasi yetib keldi, shikoyatu zorliklardan keyin shukrlar yetib keldi. Podshohning dardi haddan oshgan vaqtda, vazir ov Hsha yerda edi. U ov Hgvlonni yuvintirib, ozoda kiyintirib, keyin shahanshohhuzuriga job Hnatdi. Podshohul oyni kov Hrgach, shunday holga tushdiki, uni tasvirlab berish qiyin. Shohtuproqqa, ov Hgv Hlon esa uning oyogv Higa yiqildi. Bu ajoyib uchrashuvni hech kim kov Hrmagan edi. Bundan keyin nima desam betasidir, aytmaganim yaxshi. Shohhijron dardidan qutulgach, ikkalasi xos ayvonga qarab yov Hl oldilar. Bundan keyingi voqealarni birov kov Hrmadi, zero bu yerda ayolga ov Hrin yov Hq.1 Har kim har narsa sov Hzlashi mumkin, u esa albatta boshqalarga hikoyat qiladi. Gov Hyo kov Hzi kov Hr bu holni kov Hrganday, kar quloq eshitganday qabilidagi gap. Men kimmaniki, bu voqeaningsharhini qilsam, agar buni sharh etsam, xatini jon bilan bitardim. U yerda bob Hlmay, buni qanday izohlay, undan kov Hra ogv Hzimni yumib yurganim maqul. Agar oldingilardan (salaflardan) ijozat bob Hlsaydi, ular menga sharh etishni buyurgan bob Hlardilar. Bu zamon ozgina sov Hz aytdim, xolos, aslida ish - amalga ov Htayin, sov Hzni tugatdim, vassalom.

Qushlarning Simurgv Hni Izlab Kelib, Ov Httiz Qushni - Ov Hzlarini Kov Hrgani Hikoyati

Sov Hnggi manzilga yetganda, ov Httiztagina qolgan qushlar zor-intizor boqdilar.

Ammo ular izlab kelgan yov Hlboshchi kov Hrinmasdi, ular qaragan tomonda noyob va bepoyon naqsh kabi sirli bir yozuv-xat paydo bob Hddi. Bu yozuv-xat butun borliqni egallab olganday edi.

Qushlarning juda ogv Hbir ahvolda benihoya mashaqqatlarga, talafotlarga uchrab, holdan toygan bob Hlsalar ham, bu sirli xatga umid va shodlik bilan boqdilar.

Lekin ov Hzlari hali bilmas edilarki, ularni sevintirgan bu narsa, yanada cheksiz mashaqqatdan iborat edi. Ular gov Hyo Yusuf bir noyob narsa topaman deb, yugurib borib, chohga qulab ketganiday edi. Yusuf u chohda alam, qaygv Hbu va tashnaliqdan azob chekkan bob Hlsa-da, lekin oxiri podshoh bob Hlgan edi. Bu ziyoratchilar esa ham chohga tushgan, ham gado, ham och-yalangv Hoch qolgan edilar. Agar Yusufni ogv Hhalari bir necha tanga-chaqaga sotgan bob Hlsalar, bularni hech kim tekinga ham olmas edig

Bu holni anglab, bular uyat va hayajondan vujudlari erib, tov Htiyoga aylangandek bob Hldi. Hammalari yonib, kuyib, poklandilar va nurga aralashib ketdilar.

Bular shu tariqa oliy hazratning nuriga yetishdilar. Fanodan sov Hng baqoga ov Htilganida yangi jon qanday bob Hlishi shu vaqtgacha bular uchun sir bob Hlib kelgan edi. Ular shu vaqtgacha bu holning nimaligini bilmas edilar. Bular shu yov Hl bilan avvallari qilgan va qilmagan gunohlaridan siynalari poklanib, oftob jamolga yaqinlashdilar.

Qushlarning kov Hz oldida bepoyon oina - kov Hzgu paydo bob Hldi. Shu kov Hzguga qarab, ular ov Hzlarini Simurgv H - ov Httiz qush holatada kov Hrdilar.

Bu holatdan ular yanada hayratga tushib, nimalar bob Hlayotganini tushunmay qoldilar. Ular qayta-qayta kov Hzguga qarab, faqat ov Hzlarini - ov Httiz qushni - si murgv Hni kov Hrar edilar. Ular goh kov Hzguga, goh ov Hzlariga qarab, Simurgv H ov Hzlari ekaniga hayratda edilar. Ular har ikki tomonda2 faqat ov Hzlarini kov Hrar edilar. Har ikki tomonda birorta kov Hrp yo birorta kam emas edi. Barchalari hayrat ummoniga gv Haraq bob Hlib, fikrsizlikdan tafakkur tomonga ov Htsalar-da, bu ne hol ekanligini anglashga ojiz edilar.

Shu asnoda ular oliy zotdan tilsiz yov Hsinda B«biz va B«sen sov Hzlarining manosini, bu azim sirni ochish (kashf etish)ni sov Hradilar. Oliy zot ham tilsiz yov Hsinda javob berdiki, B«Mana shu oina (kov Hzgu) oliy zotdir, sizlardan har biringiz kov Hzguga qarab, ov Hzingizni kov Hrasiz, bu kov Hzguda sizlarga joningiz badanli va badaningiz jonli bob Hlib kov Hrinadi. Sizlar izlab kelgan Simurgv H shu kov Hzguda kov Hrganin-gizdir. Sizlar qirqtami, elliktami, oltmishtami, baribir kov Hzguda boringiz kov Hrinadi. Buyuk sir pardasi faqat siz kov Hra oladigan darajada ochiladi. Kov Hrp narsalar boshingizdan kechsa ham, ov Hzingiz kov Hrasiz va ov Hzingizni kov Hrasiz. Ov Hzingiz qanday bob Hlsangiz, shunday kov Hrinasiz.

Kov Hrpchilik kov Hrgan bilan bir odam kov Hrganining farqi bor. Chumolining kov Hzi bilan Surayyoni kov Hrib bob Hlmaydi. Chumolining nazari sandonni, filning nazari dandonni (ov Hz tishini) kov Hra oladi. Har kimning bilgani va kov Hrgani u bilganicha va kov Hrganicha emasdir. Asl hodisalar mohiyati odam gapirganicha va eshitganicha emasdir.

Sizlar bosib ov Htgan vodiylarni hamma ham bosib ov Htolmay-di. Sizlar qilgan ishlarni har kim ham qilolmaydi.

Sizlar kov Hzguda ov Httiz qush - Simurgv Hni kov Hrib, hayron qoddingiz. Bedil, besabr va bejon bob Hlib qoldingiz. Biz sizlarga qov Hrsatgan ov Hggiz qush haqiqat qushlarining gavharidir. Onangiz quchogv Hida ov Hzingizni kov Hrganday, bizning bagv Hrimizda yuz turli izzat va nozni topasiz.

Oliy zot elchisi shu sov Hzlarni aytib, quyosh nuri tushganda soya yov Hqolganiday, gv Hoyib bob Hldi.

Mening sov Hzlarim ham qushlarning yov Hliday uzayib ketdi. Lekin bu sov Hzlar bilan ham buyuk sirning ildiziga yetib bob Hlmaydi. Shuning uchun sov Hzimni muxtasar qilay. Endi qushlar uchun yov Hl ham, yov Hl kov Hrsatuvchi, rahnamo ham

qolmadi.

Iskandar Va Arastu Hikoyati

Iskandar din yovʻlida jon bergach, Arastu xitob qilib dedi:

- Toki tirik eding pandu nasihat qilarding, ammo bu kungi ovʻliming xalq uchun oxirgi pand - ibratdir.

Ey kovʻngil, hayot girdobidan va buning orqasidan keladigan ovʻlimdan ibrat ol, gvʻaflatdan bedor boʻvl. Men (Attor) qushlar tili, nutqini bir boshdan senga soʻvlzladim, ey bexabar, buni anglagil! Oshiqlar orasida qushlar govʻyo eshikdirlar, ular qafas (dunyo)dan ajaldan oldin parvoz qilib chiqadilar. Hammasi uchun boshqacha sharhu bayon bor, chunki qushlarning tili ovʻzgzacha tildir. Bu qushlarning barchasining tilini bilgan odamgina Simurgʻb oldiga iksir (hikmat javhari)ni keltira oladi. Yunonlar hikmati - falsafasi ichida sen ruhoniylardir davlati - marifatini taniy olarmisan? Yunonlar hikmatidan batamom qutulmasang, din hikmatida, mard boʻvlolmaysan. Kimki ishq yovʻlida yunon falsafasi - aqliy bilimga tayansa, u din qoidasi - devonida ishqdan ogoh emasdir. Bu yerda Haq marifati yovʻlida B«qufrning B«k harfini B«falsafaning B«f harfidan yaxshiroq kovʻbraman. Zero agar bu kufr yana parda boʻvlsa, sen buni anglab kufrdan saklanasan. Ammo agar ul jadal (dialektika) ilmi yovʻbtoʻvʻsarlik kila boshlasa, kovʻbproq ogoh - oqil odamlarni yovʻbdan uradi. Agar yunon hikmatiga dil bogʻvʻlagan boʻvlsang, Umari Foruq kabi yonib, dinni himoya qilolmaysan. Din shami yunon hikmatini yondirib yubordi, shu bois din shamini bu ilm (yunon falsafasi) bilan ovʻbchirolmaysan. Ey, din odami, Yasrib hikmati (Muhammad rasululloh dini) ovʻbzga ilmlar yovʻbini toʻvʻsdi, endi dini islom yovʻlida Yunoniston ilmi ustiga tuproq sep. l

Ey Attor, qachongacha gap sotasani, axir sen bu mushkil ishning mard emassan, undan kovʻbra ovʻbz vujudingdan pok boʻvlib, butkul tashqari chiq, tuproq uzra tuproqday toʻvʻkil, kovʻbzga kovʻbrinma! Toki sen bor ekansan, har bir xasga poymol-san, agar yovʻbqolsang - fano boʻvlsang odamlar boshiga toj boʻvlsan. Sen fano boʻvlgin, toki barcha yovʻblovchi qushlar Ulugʻvʻ Dargohga yetib ol, deb yovʻbl boʻvʻshatsinlar. Sening aytganlaring har kimga yovʻbl kovʻbʻrsatsin. Shu soʻvʻzlar senga ham rahnamo, pir boʻvlsin. Yovʻvʻlga kirgan qushlar nazarida hech kim boʻvʻlmasam-da, biroqular ishi, ahvolini soʻvʻyladim, shu basdirki, ushbu karvon orqasidagi changdan menga ham gvʻbubor yetsa, men ham shu dard ahliga bir qism boʻvlib qovʻbʻshilsam.

Yoshi Ulugʻvʻ Pir Va Sovʻbfy Hikoyati

Yoshi ulugʻvʻ bir soʻvʻbfyga haq yovʻlida yashovchi mard insonlar haqida ancha soʻvʻzlarni aytib berdi:

- Yaxshi soʻvʻzlarni aytguvchi til yoqimlidir, bunday soʻvʻzlarni odamlar doimo bir-birlariga aytib yuradilar. Bu soʻvʻzlarni baxtiyor odamlar eshitgan boʻvlsalar ham, men bu qissani jonu dilim bilan sizlarga aytib beraman.

Men hayotda Haq taolo yetkizganlariga shukr kilishdan boshqa boyligim yovʻbq, lekin shukr boyligi bazilarning zaharli soʻvʻzlaridan ming bor yaxshiroqdir.

Kamina jumla devonalarning devonasiman, bu soʻvʻzlarim aklga begonadir. Men nelarni bilamanu, nelarni gapiraman, ajabo, yovʻbqolgan qanday narsalarni izlayman, ajabo?!

Molu davlatni tark etganlar haqida, hamoqat va gvʻaflat ilmlaridan dars berganlar haqida soʻvʻzlayman.

Bazilar menga:

- Ey yovʻbini yovʻbqotgan odam, qilgan gunohlaring uchun uzr soʻvʻbra, - desalar, balki bu soʻvʻzlarini rost deb bilmayman, balki, rost deb, yuz yilgacha uzr soʻvʻbrayman.

Hayot yovʻblimda bazi damlarda ishim may ichish boʻvlsa ham, men shariyat mayini ichganman. Meni doimo shu yovʻblda desalar toʻvʻgvʻbri aytadilar. Hali ham shariyat yuragimda dard, ham bagʻvʻbrim sargashta.

Shu ham anikki, hujjatsiz, hosilsiz (mevasiz) sherlar aytish jaholatda yashayotganlarning ishidir. Jahonda bir dilkash mahram dovʻst topmagan boʻvlsam-da, dilimdagi dardu hasratlarimni sherim bilan baham kovʻbrganman.

Agar, sen (ey, ovʻbquvchim), sirlarga qiziquvchi va mano-larni ochuvchi boʻvlsang, diling qonga toʻvʻlib va qon toʻvʻkib, sirli jumboqlarni topuvchi boʻvlsang, men dilingdagi shak-shubha, gumonlarning boshini kesib, B«qon toʻvʻkaman va B«qon toʻvʻkuvchi (ovʻbtkir) soʻvʻzlar aytaman. Mening teran, chuqur mano-lar dengizimdan suv ichmoqchi boʻvlsang, B«qon hidi keluvchi soʻvʻzlarimni tingla.

Bidat zahridan kasal boʻvlgan odam bu yuksak soʻvʻzlarni shifobaxsh dori taryok deb bilsin. Garchi Attorman va taryokli dorilar berurman, aslida dilim tok novdasiday quruqshab qolgan. Xalq orasida benamak (tuzsiz soʻvʻzlar aytuvchi) bexabarlar (bilimsiz, johillar) bor. Ovʻbshalar tufayli men jigaram qonini ichaman. Garchi suframda qattiq non boʻvlsa ham, kovʻbzim yoshlaridan yangi B«shovʻbvalarni ichaman.

Dilim sufrasini bazan yigʻvʻbishtirib qovʻbysam-da, gohi-gohida hazrat Jabrail mehmonga kelib turadi. Ruhul-quddus meni ovʻbziga B«hamkosa qiladi (Marifat mayini beradi).

Qachongacha, har qanday mudbirlar-badbaxtlar bilan non-tuzni baham kovʻbrib yuraman? Har doim noxush (yani, aqlsiz, hushsiz) odamlar bilan non yeyishni xohlamayman. Ozgina non va nonxurush boʻvlsa, menga kifoya. Gvʻbinoul-qalb, kovʻbngil ohanglarim men uchun jonafzo, haqiqat - men uchun kanzi loyafnodur.

Boy, badavlat odamlarning har qancha - xazinasi boʻvlsa-da, mendan harjihatdan past, tuban odamlardir. Izid-taologa shuqlar boʻvlsinki, menga har qanday nosoz, aybli nematlarni bermaydi. Dilimdagi dardlarni har kim bilan baham kovʻbrmayman, har qanday boʻvʻlmagʻvʻbur ishlar uchun Allohvandimning nomini tilga olmayman. Hech bir zolim bilan taom yemayman. Taxallusim (Attor)ni har qanday kitobga qovʻbmayman.

Olimning mehnati mamduh-maqtovlidir, jismim quvva-ti ruh quvvatidandir, shu menga kifoya. Ovʻbz yukimni ovʻbzim kovʻbtaraman, ovʻbz nonimni ovʻbzim topib yeiman. Xalqning (boʻvʻlmagʻvʻbur) ishlaridan ozodman, yuz balo ichida yashasam ham shodman. Badxoh, yomon niyatli odamlardan forigʻvʻbman. Bazan nomimni yomonga chiqarsalar ham, yaxshiga chiqarsalar ham sabr qilaman. Men ovʻbz dardlarim bilan darmondaman. Barcha ufqlarga qovʻblim (aqlim) yetadi. Gohida dardlarimni hech kim tinglamasa ham, dunyoning ishlaridan hayron qolsam ham mayli. Eng muhimi, jismim va jonim yovʻbldadir, kelgusida jismim jonimga yetishadi deb umid qilaman. Qismatim shu dardlarda va darigʻvʻbolardadir, boshqa joyda emas.

Yovʻblchining Ovʻblimi Oldidan Aytgan Sovʻbzlar

Yovʻblchilardan (haq yovʻblchisi, solikdan) jon chiqar vaqtida dovʻbstlari:

- Nechuk holdasan? - deb soʻvʻbradilar. Haq yovʻblchisi javob berdi:

- Umrim yovʻblida oxirat ozigʻvʻbini gvʻbamlamadim, meva ham, bargham bermadim. Xijolatli felim sababli qovʻblimda faqat loy

va tuproq qoldi. Oxirida topganim gov ʻrimga qov ʻyiladigan bir gv ʻisht bob ʻldi. Tov ʻplab yiqqan kiyim-kechaklarimdan shu janda va kafanligim qoldi.

Avvalo meni qov ʻz yoshlarim bilan yuvinglar. Oxirimda boshim tagiga bir gv ʻisht qov ʻyinglar. Kafanim kov ʻz yoshlarimga ogv ʻushta, peshanamga yozilganini kov ʻrmoqqaman. Pok tanimni kafanim yopib tursa, tezroq tuproqqa qov ʻshilaman. Kichik bir chuqurda (gov ʻrda) yotganimda boshimga tuproqdan ov ʻzga yogv ʻin yogv ʻmaydi. Afsus, bir dona (urugv ʻ) emasmanki, tuproqdan unib, ov ʻsib yashasam. Soya quyosh visolini orzu qiladi, lekin bu savdo juda qiyin, amrimaholdir. Bu ishning qiyinligi soyaga oshkor-malum bob ʻlsa-da, u shu mushkul ishni sira xayolidan chiqarib tashlol-maydi. Mening ham ahvolim oftob yorugv ʻini orzu qilgan soyaga ov ʻxshaydi. Men bu mushkul ishni xayolimdan chiqarolmayman.

Inson ov ʻlganidan sov ʻng yolgv ʻiz qoladi, daryo suviga gv ʻarq bob ʻlsa ham labi quruqshab, bir tomchi suvni tomizadigan odam topolmaydi.

Menga endi hech kim hamroz va hamdam bob ʻlolmaydi, endi hech kim hamdard va mahram bob ʻlolmaydi. Menda endi hech bir himmat va xirs kabi mayllar ham qolmaydi. Endi ruhim halovatida zulmat-gv ʻbshlik bob ʻlmaydi. Endi dilimni hech kim ranjitmaydi, men ham hech kimning dilini ranjitmayman.

Endi men sulton dasturxonidan luqmani havas qilmayman. Eshik ogasiga ham shoh dargohiga kiriting deb, yalinib-yolvormayman. Endi dilimda xalqdan uzoqlashib, yolgv ʻizlanib qolishdan tashvish bob ʻlmaydi. Mening ahvolimda hamma narsa ostin-ustin bob ʻlgan.

Pir shunday deb, ov ʻz hol-ahvolidan xabar berdi.

Pokdin Yigit Va Uning Sov ʻzlari

Bir pokdin yigitdan bunday sov ʻzlarni eshitdim:

- Kamina ov ʻttiz yoshga tov ʻldim, shu yillarda goh yaxshi, goh yomon kunlarni kov ʻrdim. Ismoil kabi gv ʻam chekmadim.

Axir, Haq amri bilan otasi uning boshini olmoqchi edi. Shu yoshdagi har bir yigit umrida bir lahza bob ʻlsa-da, ov ʻzini Ismoilday his etsa edi. Axir inson Ismoil kabi tabiati bob ʻlsa ekan.

Allohning roziligi uchun nima ish qilsam ekan, deb kecha va kunduz zor-intizor shamdek yonaman. Goh abri navbahor, yani ilk bahor yomgv ʻiriday kov ʻz yoshi tov ʻkaman.

Ey birodar, sen shamning yorugv ʻini yaxshi kov ʻrasanu, uning boshi otashda ekanini kov ʻrmaysan. Menga tashqaridan qarab turgan odam ham oxirat yov ʻlini ov ʻylab, dilim yonib-kuyayotga-nini bilmaydi.

Gohida ov ʻzimni chavgonning gov ʻyi - tov ʻpiday his etaman, boshim qaerda, oyogv ʻim qaerdaligini bilmay, sarsonman. Ov ʻz vujudimdan (oxirat, iqbolim uchun) hech foyda kov ʻrmadim. Vujudim foyda topgandir, lekin men topmadim.

Ey darigv ʻo, (Haq yov ʻlida) biror dov ʻst-yorim yov ʻq. Behuda, befoyda, bekorchi ishlar bilan umrimni zoe qilmoqdaman.

Yaxshi, xayrli ishlarga quvvatim yetmasligini bilaman. Lekin buni bilganimdan foyda yov ʻq. Shu vaqtlarda, bu zamonda men kabi ojiz va bechora yov ʻq, Haqdan ov ʻzga men uchun chora qiluvchi gv ʻamxora yov ʻq.

Mansur Hallojning Kuli Hikoyati

Hallojni qatl etib, gulxanda kuydirdilar va u ishqda omadi kelgani uchun bir hovuch kulga aylandi. Hagto uning kuli ham tilga kirib, B«Anal-Haq dedi. Bu bilan kul ham oshqlik martabasiga yetdi.

Shayxning kulidan shunday sado chiqqan vaqtida, bu sov ʻzni aytgan zot qani, u ov ʻlsa ham ov ʻzining sov ʻzini rost deb bilmogda, deb ajablandilar.

Kuldan bunday sado chiqqanini bu yerda yigv ʻilganlarning hammasi eshitdi. Uning sov ʻzini eshitib, bu holni ov ʻz kov ʻxaari bilan kov ʻrdilar. Hamma odamlar avval Hallojga:

- Bu sov ʻzlaring afsonadan boshqa gap emas, borar joying vayronadan boshqa joy emas, - degan edilar. Lekin kov ʻrdilarki, asl aynimas ekan, asl mustagv ʻni hech kimga ehtiyojsiz va pok ekan. U zot-ning bir qismi (kuli) qolgan bob ʻlsa ham, qolmagan bob ʻlsa ham, u sov ʻzidan qaytmas ekan. Asl quyosh abadiy sov ʻnmas ekan. U aytdiki: na zarra, na soyaman.

Qushlarning Fanodan Sov ʻng Baqo Holiga Yetishgani Hikoyati

Fano holatida qushlar uzoq vaqtlarini hushsiz, gov ʻyo yov ʻqlikda ov ʻtkazdilar. Ular bu holatda yuz ming qarn1, ehtimol undan avval ham, keyin ham yana shuncha zamonlarni ov ʻtkazdilar.

Qushlarninguzoqzamonlar bexudlikda, yov ʻkdikda qolgan-lari behuda ketmadi. Ularning niyozmandligi, Haq taologa yolvorishlari yaxshi hosil berdi. Vaqti-soati yetib, barchalari yana hushlariga keldilar. Fanodan sov ʻng ular baqo holatiga, abadiy hayotga yetishdilar.

Fano va baqo haqida hargiz odamlar na eski gapni, na yangi gapni aytoladilar. Bu haqda sen ne desang ham ov ʻzing bil-gancha gapirasan va bu gaplaring haqiqatdan juda uzoq bob ʻladi. Bu holning vasfu xabarini juda uzoq sharhlash mumkin. Lekin ashob-sahobalarimiz bu yov ʻlning misolini (fanodan sov ʻng baqoga yetishuvni) sharhlab berganlar. Ular baqo qaysi joyda ekanligi haqida yangi kitob yozishlari kerak edi.

Fanodan sov ʻng baqo asrorini bilganlar ham buni aytol-maydilar. To ov ʻzing vujuding va yo ruhing bilan yov ʻqlikdan abadiylikka, baqo manziliga qadam qov ʻymaguningcha, u manzil neligini bilmaysan. U manzilga bormaguningcha, sen uchun fano ham yov ʻq, baqo ham yov ʻq. Bu yov ʻlning avvalini va oxirini bil-maganing uchun senga bu haqda gapirish foydasizdir. Yov ʻklikdan bor bob ʻlish qandayligini inson hali bir tomchi nutfa holida ekan, u Allohning qudrati bilan parvarish qililib, yuz bora izzatlanib va nozlanib, oqil va korsoz -ishlaringni sozlovchi tomonidan vujudga keltirilding. Sov ʻng u vujud voqifi asror (Alloh)ga xush kelsa, unga kerakli marifatni ham beradi.

Otashda yonib, mahv etilgan bir hovuch kul ham qov ʻli ochiq zot tomonidan izzat-hurmat kov ʻradi. Uni yana yov ʻl tuprogv ʻiga qov ʻshadi. U allaqancha vaqt yov ʻl tuprogv ʻida foniy bob ʻlib yotadi. Bu orada yov ʻl unga yuz turli sirlarni aytadi. Bu sirlarni yov ʻl goh u bilan, goh usiz aytadi.

Shundan sov ʻng Haqtaolo uni (osmonga uchirib) baqo holiga musharraf qiladi. (U yomgv ʻir bilan yerga tushib, gul yo boshqa ov ʻsimlik bob ʻlib unib chiqadi). Uzoq vaqtlar xorlikda yotgani unga izzat keltiradi.

Sen bu sov ʻzlardan nimani tushunding, sen ov ʻzing avval qaysi holatda eding? Allohning qudrati bilan sen izzat va aql topding. Agar, sening joningni eng oliy shoh rad etsa, sen elga shoh bob ʻlsang ham baqo manziliga yetolmaysan.

Fano holi manosining tagiga yetmagan odam haqiqiy baqoni kov ʻrolmaydi. Avval ruhing kov ʻp zamonlar xorlikda bob ʻlsagina,

bir zamon kelib, noming boqiy boʻlib, abadiy izzat-hurmat topasan.

Borliqqa yetishish uchun yoʻl boʻlishing kerak, oʻzizingni doimo bor deb oʻnyilasang, bor boʻlib qolmayсан, abadiy yoʻl boʻlasan. Xor-zorlik va fano-yoʻl boʻlikni koʻrmaganlar boqiylik izzat-hurmatiga hech qachon yetisholmaydilar.

Bir Javonmard Tushida Shibliyni Koʻrgani

Shayx Shibliy bu Xarob dunyodan ketganidan soʻng bir javonmard uni tushida koʻrdi va undan:

- Ey nekbaxt, Haq taolo seni qanday kutib oldi? - deb soʻbradi.

Shibliy dedi:

- Men haq dargohida hisob berishda shunchalik qiynalmoqdamanki, bunday oʻjizligimni, zayf va navmidligimni dushmanim ham koʻrmasin, deyman. Yaxshiki, dunyodagi hayotimda gohi paytlarda bechora boʻlib qolgandim, xuddi shu holim uchun Allohyim menga bir marta rahmat nazari bilan qaraydi deb, umid qildim. Xoliqo, bechoraligim uchun rahm qil, dedim, - sen oʻjiz, bechora, choʻbloqchumoliga ham rahmdilsan. Men ham shunday bechoraman-ki, oʻziming qaerdan kelganimni, qayoqqa borishimni va kimligimni ham bilmayman.

Bekase, bedavlate, behosile, Benavoe, beqarore, bedile, yani, bechoraman, davlatsizman, ilmsizman, navosiz, karorsiz, dilsizman. Umrim jigarxunlik bilan oʻtdi, hech kimga bahra yetkazmadim. Ne ish qilsam, barchasiga tovon toʻlayman. Jonim ogʻoʻzim kelganida dinu dunyoyimni boy berdim. Menda na suvrat va na mano qoddi. Ikki oʻrtada sarson va hayronman.

Sargardon va muztar, na kofir, na musulmonman.

Tor eshikdan oʻtolmay, tang ahvolga giriftorman. Yuzim pindor (takabburlik) devoriga urildi.

Faqat bechoraligim uchun bu eshik menga ochildi, zarracha aftodaligim yoʻlimda rahnamo boʻldi. Axar har banda dunyoda hayotda yoʻl oʻzibdi (toat, ibodat, xayrli ishlarni) jamgʻarmasa, bu yokda oh chekib, koʻz yosh toʻkishdan foyda yoʻl ekan. Bu yoqqa kelmay turib, dunyo hayotida oh chekish, yigʻlash kerak ekan. Inson hayotligida chekilgan ohtar bor gunohlarni yoqib, yoʻl qotar, toʻkilgan koʻz yoshlari hisob daftariga gunoh deb bitilgan siyohlarni yuvib yuborar ekan.

Hayotda daryo koʻz yoshi oqizganlarga bu yoqda goʻzal hurlar manzili nasib etar ekan. Agar kimki hayotligida diydasi xunbor - qonli koʻz yosh toʻkmasa, bu yokda Haq taolo mening bu odam bilan ishim yoʻl deb, yuz oʻgirar ekan.

Pir Va Ruh Qushi Hikoyati

Shogirdlariga ustozlik qiluvchi pir (bir kecha tushida) juda koʻp ruxdarni koʻrdi. Hayotda naqdinalarini (molu davlatini) yaxshi ishlarga sarf qilgan odamlarning ruhlari u olamda boshqa ruhlarga amir, podshoh ekanligini bildi. Pir u qavmdan (ruhlardan) naqdaringizni qanday ishlarga sarf qilgan edingiz, deb soʻbradi. Ruhoniyat ahlidan bir mard inson bunday javob berdi:

- Ey piri roh, bu goʻzal joyga hayotda dardmand boʻlib, oh chekkanlar kelgan. Aslida dili pok odamlar dunyoda dardu hasrat bilan yashaydi, otashin oh-faryod va qaynoq koʻz yoshlarini toʻkadi. Faqat bir-ikki marta dard chekkan bilan maqsad hosil bermaydi.

Bu soʻzlarni tinglab, pir oʻziga dedi:

- Yo Rab, menga ham ashk va ohni yoriy, doʻst va madadkor qil. Agar dard cheksam, koʻz yosh toʻkmasam hosilsiz qolaman. U dunyoda oh va koʻz yoshlardan xushboʻylik (ravohe) taralar ekan. U joyda shu matoh qimmatbaho ekan. Yo Rab, jonu dilimdan aytgan dardi qaygʻuli soʻzlarimni qilishni nasib ayla.

Bu dunyo chohida, zindonda bandi kabi yashayman, jismim gunohlarga oluda - aralashmi, bilmadim, lekin dilim mehnat bilan horib-charchagan. Garchi olis yoʻlga yaxshi va yomon ishlarim aralashgan holda chiqdim, iloho, oʻzining meni afv etib, bu zindon va chohdan chiqargaysan.

Abu SaId Mehna Va Mast Kishi

Haq yoʻlining mardlaridan boʻlmish Abu Sayid Mehna bir kuni xonaqoh bogʻida shogirdlari bilan suhbatlashib oʻtirgan edi, nogahon bir mast kishi kelib, uni behayo va nosazo soʻzlar bilan soʻbka boshladi. Mast odam goh gʻazabnok, gohida beqaror, oshiftahol koʻz yosh toʻkar edi. Yana nosoz soʻzlarining pardasini sozlar, yana yigʻlab, badmastlik qilardi. Shayx Abu SaId bu badmastni koʻrib, shafqat-muruvvat yuzasidan uning yoniga keldi va dedi:

- Ey mast, bu tabarruk joyda nechun gʻavgho, toʻpolon qilasan, nima gaping boʻlsa, mana menga aytaver.

Mast odam shayxga qarab dedi:

- Sening doʻsting Haq taolo bor. Lekin sening haq yoʻliga boshlaguvchi dastgiring, ustozing yoʻl. Sen oʻziningni mard va boshqalarga Mir deb, oʻz atrofingga odamlarni yigʻlasan. Yaqinda mening qulim bilan birga yoʻldan oʻtarding. Chumoli ham oʻz qavmiga boshliq va amir boʻladi. Sen ham chumoli kabisan, oʻziningni amir chogʻlaysan. Meni shogirding qatorida ham koʻrmasan. Bu sening ustozing yoʻl qiligandir.

Mast odamning bu soʻzlari shayx Abu SaIdga qattiq tasir qildi. U ham koʻz yosh toʻkib, mastning oyogʻiga yiqilib, dedi: - Senda oʻzining barcha kamchiliklarimni, yomonliklarimni koʻrdim va oʻzimni tuzatdim. Binobarin, sen menga ustozdirsan.

Bir Azizning Haq-Taologa Munojoti

Bir aziz Allohga munojot qilib, dedi:

- Ey zuljalol, fardo (tong-la qiyomatda) hashr dashtida (mahsharda) mendan B«Ey orqada qolgan, umring yoʻldan bu yerga nima olib kelding?» deb soʻbrasang, aytamanki, B«Ey iloh, zindonda yotganlar ozodlikka chiqsa, u joydan nima olib kelishi mumkin? Zindonda baxtsizlikka gʻharq edim, qoʻl-oyogʻim bogʻliq, hayronlikda edim. Sening dargohingta u yoqdan bir kaft tuproq olib keldim. Chohing va zindoning bandisi edim. Hech kimga sotmagan koʻzim, sening fazlingdan toʻkilgan libosim bor. Pokligimga ham gard-gʻubor aralashgan, musulmonligim ham tuproqqa qorilgan.

Avval boshdan tanam loyu tuproqdan edi. Qilgan ishlarimdan bazilari xob (yaxshi), bazilari xunuk, nodurust edi. Ey yagona Alloh, meni ofarida qilishni (yaratishni) ravo koʻribsan, endi marzaning (doʻst va jannat chegarasining) qaysi tarafiga chaqirsang, oʻshanga sazovorman.

Nizomulmulkning Jonchiqar Vaqtidagi Holi Hikoyati

32 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

Ob'lim to'v'ishagida yotgan Nizomulmulk bunday dedi:

- Allohim, umrim yelday ob'itib, sening dargohingga bormoqqaman. Yo Xoliq, yo Rabbim, bu dunyoda nelarni ko'rgan bo'lsam, shularni aytaman. Hayotda barcha yangi narsalarga xaridor bo'ldim, ob'ishalarga do'v'ist-yor bo'ldim. Seni tanib, senga xaridor (talabgor) bo'ldim va hech qachon sening nomingni sotmadim. Umrimizning oxirgi damlarida bizni ob'izingga xaridor (talabgor) qilgin, nodob'istlar orasida bizni ob'izingga do'v'ist-yor qilgin. Oxirgi nafasimizda ham bizni ob'izingga do'v'ist qilgin. Sob'ingti nafasda ham sendan ob'izga do'v'istni xohlamaylik. Ob'isha vaqtda (jonim chiqqanida) pokdil do'v'istlarim gov'irimga tuproq tashlasin. Ob'isha soatda ob'izing meni qov'illab, holimni durust qilgin. Ob'isha lahzada ham fazling etagini tutib, yig'v'iblayman.

Sulaymon Va Chov'bloq Chumoli Hikoyati

Chun Sulaymon bir qancha riyozatlar chekib kamolga yetganida (paygv'ibambarlik nasib etganida) uning oyogv'ibi ostida o'jiz holda qolgan chumoliga bunday dedi:

- Ey mening oyogv'ib ostimda qolgan, qon va tuproqqa aralashgan jonivor, qanday qilib bu holga tushding?

Chov'bloq chumoli shu vaqt unga bunday javob berdi:

- Gv'ibisht va tuproq orasida tor gov'irga tiqilganman. Hayotimdagi barcha pok umidlarim kesilgan. Ey pok zot, tuproq ostida qolganim mayli edi, lekin eng yomoni, bu gv'ibisht yuzimga koinotni to'v'isib qov'ibydi. Agar mening holimni tushungan bo'v'islang, fazling bilan men tomonga qarab, yuzimni ochib qov'ibyg'in. Yuzimdan to'v'isiqni olib tashlaki, barcha tomonlar ko'v'irinib tursin.

Ey, shoh, men (Attor) gunohlarim, ayblariyam ko'v'ibp bo'v'ilib, yuzingga qarayolmasam-da, meni ochiq yuzli qilgin. Axir sen eng karamli, karimi mutlaqsan. Yaxshi va yomon ishlarim bo'v'isla-da, dargohingga ochiq yuz bilan boray.

Abu Sa'Id Mehnaning Hammomga Kirgani Hikoyati

Shayx Abu Sa'Id ibn Abul-Xayr Mehnaviy bir kuni hammomga kirdi.

U bilan birga kuch-quvvatga to'v'iblgan, ammo marifati kam, xom yigit hammomga kirgan edi. Yigit badanini namoyish etib, shov'ibxlik qilib, shayxga maqtandi:

- Ey pok zot, javonmardlik qanaqa bo'v'iblishini menga aytib ber.

Abu Sa'Id aytdiki:

- Javonmardlar shov'ibx joyini yashiradi, xalq ko'v'ibziga ko'v'ibrsatmaydi.

Bu javobdan haligi yigit xijolat chekib, ob'izingning nodonligiga iqror bo'v'ilib, shayxning oyogv'ibiga yiqildi. Yigitning istigv'ibfor aytib, tavba qilgani shayxga maqul keldi va uni duo qildi:

Xoliqo, parvardigoro, munamo,

Podshoho, korsozo, muqramo.

Yo Rab, Olam xalqi orasida javonmardlar sening fazling daryosidan maysalarga sochilgan shabnamlar kabi (pokiza)dir. Sen ob'iz zotingda qoyimi mutlaqsan, sening sifatlarining javonmardlarda xam topilmaydi. Barchamiz ham umrimizda qov'ibp shov'ibxlik, sharm-xayoga zid ishlar qilamiz. Iloho, bizni shunday ishlardan ob'izing asra.

Kitob Xotimasi

Izid-taologa behad, behisob hamdu sanolar, sipos-maqtovlar aytamiz va shukronamizni oshkor etamiz. Jonimiz senga hamdu sano bo'v'istonida, ko'v'ibnglimiz sening buyuk sifat-laringdan mastu hayratda. Dil senga shakarday shirin ovo'v'izli to'v'ibti kabi madhu sanolar aytadi.

Dil sening ishqing bilan mast bulbulday xushnayu. Lekin senga munosib madhu sano ayto'v'lmay o'jiz va hasratdan benavo.

Sob'ingra Allohning jondob'isti, mujtabo'l rasuliga durudlar-salomlar aytamiz. Allohning nematlarini adadsiz, son-sanoqsiz yod etamiz. Alloh sevimli do'v'ibsti - rasuliga doimo qalblarni yondiruvchi sob'ibz2 va dard bergandir. Rasulullohga doimo durud aytish - dardimizga malham, jonimizga davodir.

Iloho, sening ishlaringga barcha jonlar lolu hayrondir. Rasuling ham sening diydoringga tashnayu giryondir. Iloho, Sen unga lutfu marhamat bilan qara, u Seying jamolingni ko'v'ibrishga musharraf bo'v'iblsin.

Dil Sening qudratingdan hayratlanganida farida, yolgv'ibiz qoladi, goh hamd aytib, goh dard chekadi. Haq taolo madadi bilan lutf-marhamat eshiklari ochiladi. Alloh tavfiqi bilan bu asarimni besh yuzu sakson uchinchi yilda3, muborak ro'v'ibzai-ramazon.oyining seshanba kuni, choshgoh vaqtida yozib tugatdim. Bu ishni yozgan vaqtlarimda Haq taolo kaminaga osoyish, safo va zavq, vaqtixushlik baxsh etdi. B«Rasuli Zuljalol sob'ibzlari bu asarni bitkazish tarixi bo'v'ibldi.

Bu asarda Attor mardlar, azizlar haqida suxanlar, sob'ibzlar aytdi. Ey ob'ibquvchim, sen ham ob'isha mardlar, azizlarni yaxshilik bilan esla.

Alloho, Sening tavfiqing bilan bu asarni tugatishga muvaffaq bo'v'ibldim, vallohi alam bis-savob (Bu ishning savobini Alloh bilguv'ichidir).

Izoh Va Sharhlar

Namrud buyrugv'ibi bilan hazrat Ibrohimning gulxanga otilishi, Alloh farmoni bilan gulxan gulshanga aylanishi voqeasiga ishora. (B«Quroni karimdan.)

Hazrat Muso qavmlari bilan Misrdan qochayotganida Alloh farmoni bilan dengiz vaqtincha ikkiga bo'v'iblinib, yov'ibl ochilishiga ishora. (B«Quroni karimdan.)

Firavn Namrud Allohga qarshi urush ochganida, Alloh-ning bir nimjon pashshasi uning miyasiga kirib, azoblaydi. Firavn boshiga gurzi bilan urishni buyuradi. (B«Quroni karimdan.)

Makka mushrikleri quvlab kelayotganida Muhammad s.a.v bilan hazrat Abubakr gv'iborga yashirinadilar. Shu payt Alloh farmoni bilan bir ob'ibrgumchak gv'ibor ogv'ibzini ob'ibz to'v'ibri bilan berkitadi. Mushriklar qaytib ketadilar. (B«Quroni karim, Ankabut surasi.)

Sulaymon paygv'ibambar lashkari bilan borayotganida chumolilarni bosib ketmaslik uchun to'v'ibxtashi va chumolilar rahbari bilan suhbatda uning akdiga qoyil qolishiga ishora. (B«Quroni karim, Nahl surasi.)

Hazrat Iso a.s. vafot etgach, samoga ko'v'ibtarilayotganida kafanidagi bir to'v'ibgv'ibnogv'ibich uning parvozigaga to'v'ibsqinlik qiladi.

(Quron, Injil va Hadisdan).

Quyoshning qizarib botishiga ishora.

Najmiddin Kubro nazar qilgan itning aziz boʻlganiga ishora boʻlsa kerak - tarj.

Bagʻbdod xalifalari - abbosiylarga ishora (Mansur, Xorun ar-Rashid, al-Mamun va b.)

Muso a.s. firavn sehrgarlari bilan bahslashgan vaqtida uning asosi ajdahoga aylanib, sehrgarlarning ilonlarini magʻblubiyatga uchratadi. (B«Tavrot va B«Qurondan.)

Nuh paygʻbambar duosi bilan Alloh toʻbʻfon yuborganida osmondan, yerdan va hatto tandirdan suv yopirilib kelganiga ishora. (B«Qisas ul-anbiyodan.)

Solih paygʻbambarning moʻbʻbʻhjjizalaridan, Togʻbu tosh ichidan tuya chiqib, bir vaqtda teva tugʻbhib, sut bergan. (B«Quroni karim.)

B«Naba (B«Xabar) surasida Yer, Osmon, togʻblar, Quyosh, Oy, Kecha, Kunduz sifatleri aytvdganiga ishora. (B«Quroni karim.)

B«Havo... hech narsa ustidan turmaydi - bu soʻbzlar moddiy olam, Yer yuzidagi hayot oʻbʻtkinchi, omonat degan manolarni bildiradi.

Odamlar esa koʻbʻtrinmasdirlar - olam kattaligi shu qadar cheksiz va Alloh shu qadar ulugʻb, qudratliki, bularga nisbatan odamlar shu qadar oʻjizki, ularni yovʻbq desa ham boʻblaveradi.

Rim shoiri Lukretsiy Kar ham B«Narsalar tabiati asarida olam ulugʻbvorligi oldida odamlar, urishayotgan jangchilar koʻbʻtrinmasdir, deydi.

B«... Ammo u sening nishoning emas, odamlar akli shu qadar cheklangan-ki, Allohning buyukligini bilsa ham, bu bilimi shu qadar kamki, goʻbʻyo Ul zotdan zarra nishona topmagan bilan tengdir. Hatto, falak shuncha koʻbzlar -yulduzlari boʻblsa ham Allohning ulugʻbvorligini koʻbʻrishdan oʻjizdir. Yulduzlardan behad kichik boʻblgan inson esa Allohning naqadar ulugʻbligini tasavvur ham qilolmaydi. Bu soʻbzlarini Fariduddin Attor ilohiy ilhom holatida aytgan.

B«... aqldan emas. Fariduddin Attor fikricha, Haqtaoloni va ruhiy olamdagi goʻbzallik va buyuklikni akl bilan anglab boʻblmaydi, uni dil bilan, musaffo qalb bilan anglash mumkin.

Paygʻbambarlarga, shaksiz, ilohiy olam sirlari-dan ayrimlarini anglab, kelajakni bashorat qilish zakovati, qobiliyati berilgan, lekin barchasini (kullni) Allohdan oʻbzga hech kim bilmaydi.

B«Lodan boshqa hech narsa topmadi... Inson toʻbʻlib-toshgan hayot daryosining ustida B«mavjlangani bilan maqtanadi, lekin hayotning asl durru javohirlari mavjda emas, daryo tubidadir.

Lablaringni bogʻbla... Yaratuvchining olamlarni, hayotni qanday yaratganligini bilishga inson aqli oʻjizdir, yaxshisi - inson oʻbzini turli illatlardan poklab, Yaratganga shukronalar aytib yashashi kerak.

Inson ilohiy sirlar olamidani tashqaridadir. Agar, ichkarida boʻblsa, bu olamda axmoqona, gunoh ishlar bilan, vayrongarchilik bilan, jabr-zulm qilish bilan oʻbzini doʻbzaxga tayyorlamas edi. Shu sababli, sofdil insonlar bu dunyoda mashaqqatda yashaydilar.

Fariduddin Attorning sirli soʻbzlaridan: Hatto Shayton ham kibru havosini tashlab, Allohning qudrati bilan, paygʻbambarning davatiga quloq solib, oxiri musulmon boʻblishi mumkindir, lekin inson oʻbzi gunoh ishlarni koʻbʻpaytirib, oʻbz aybini shaytonga toʻbʻnkamoqda. Bu soʻbz shariat peshvolari nazarida kufrday koʻbʻrinadi. Aslida Shayton lanatlangan boʻblsa ham, Allohdan oʻbzgaga sajda qilmaganini Ibn Arabiy, Jaloliddin Rumiy kabi avliyolar toʻbʻgbʻri deb hisoblaydilar. Buni anglashga koʻbʻpchilikning aqli yetmaydi va bu haqda hammaga gapirib boʻblmaydi.

Muhammad rasululloh s.a.v. oʻbʻtmishdan va kelajakdan xabardor edi, manosida.

Muhammad rasululloh s.a.v. ga meroj kechasi toʻbʻrtinchi osmonda barcha paygʻbambarlarning tazim qilganlar (Qarang: Muhammad Gʻbʻazzoliy. Kimiyoi saodat.)

Meroj kechasi Muhammad s.a.v. narigi dunyo-oxiratga borib, doʻbzaxlar va jannatlar ahlining ahvolidan xabardor boʻblib qaytganiga ishora. Paygʻbambarni nat aytib ulugʻbflash adabiy anana boʻblib7'Su sohada ham Fariduddin Attor barcha mutafakkirlarga, valiylarga ham ustozdir. Alisher Navoiy ustoz Attorni behudaga nasf etmagan.

Hijrat boshlanishida Muhammad s.a.v. safdoshi Abubakr Siddiqbilan yashirin yovʻblga chiqqanlar. Mushriklar buni bilib qolib, bularni quvib yetayozganida ikkalasi gʻbʻorda yashiringan, Allohning qudrati bilan bir oʻbʻrgumchak toʻbʻr toʻbʻqib, gʻbʻorni yashirgan. Dushmanlar oʻbʻrgumchak toʻbʻrini koʻbʻrgach, bu yerga hech kim kirmagan, deb oʻbʻylab qaytib ketganlar. Bu yerda yana hazrat Abubakrning kam soʻbzlashi ham maqtalmoqda.

Quroni karim hazrati Usmon ibn Affon davrida kitob holiga keltirilgan va mukammal toʻbʻrt nusxadan boshqalari yovʻbqolgan.

Hazrat Ali ibn Abu Tolib tib ilmida ham mohir boʻblgan. Uning tibbiy maslahatlari hozirgacha saqlanib qolgan. (Qarang: Sarvar Ochil. Hazrat Ali - sher va ilm sarvari. Eron Islom respublikasi. B«Al-Allah; Minhoj. TehronbʻToshkent. 2004.)

Umrining oxirlarida Fariduddin Attordan paygʻbambarning sahobalaridan Hazrat Alidan boshqasini tan olmaydi, deb, shialikda ayblamoqchi boʻblganlar. Ammo, bu sahobalar haqidagi bu ajoyib soʻbzlar ayblovchilarning nohaqligini koʻbʻrsatadi.

Fariduddin. Attor qudratli podshohlarga yovʻbl koʻbʻrsatuvchi qush Hudhud timsolida paygʻbambarning yovʻblboshchiligini tasvirlaydi.

Solih paygʻbambardan kofir qavmlar moʻbʻbʻhjjiza koʻbʻrsat deb talab qilganlarida, u Alloh qudrati bilan togʻb ichidan urgʻbtochi tuyani chiqarganiga ishora. (Qarang. Rabgʻbʻuziy. Qisas ul-anbiyo, T. Yozuvchi, 1990 yil, 55-bet.)

Fariduddin Attor Simurgʻb timsolida oʻbʻttiz qushdan -oʻbʻttiz vaziri boʻblgan adolatli podshohning majoziy tasviri-ni beradi.

Bu timsolda goʻbzallikni, sanadni ulugʻblovchi Moniy talimotining tasiri ham borga oʻbʻxshaydi (tarj).

Bu yerda gul oʻbʻtkinchi, zohiriy, tashqi goʻbzallik timsoli. F. Attor zohiriy emas, manoga oshiqlikni yoqlaydi.

Mazkur hikoyatda ham Fariduddin Attor oʻbʻtkinchi, bebaqo va bevafo goʻbzallarga oshiqboʻblishni qoralaydi. Bu yerda soqol hajvi oʻbʻtkinchi goʻbzalning oshiqni masxara qilishini koʻbʻrsatadi.

Jannat ahlining jiggar yeyishi. Tasavvuf falsafasiga koʻbʻra, oshiq jannatni emas, Haq jamolini orzu qiladi. Jannatni orzu qiluvchilarning shu haqda qaygʻbʻurib, jiggar-bagʻbʻri ezilishiga ishora boʻblsa kerak.

Bu fikr ikki olamdan ham voz kechuvchi rindlar, xarobotiylar talimotiga aloqadorga oʻbʻxshaydi.

Hazrati Sulaymon va uzugi timsolida bu dunyodagi eng qimmatbaho javohir ham mangu hayot oldida arziyas ekanligi aytiladi.

Humoy, Humo qushi podshohlar, tojdorlarga mulku saltanat berishi ham bu olamda oliy baxt koʻbʻrinsa-da, Fariduddin Attor fikricha ahamiyatsiz va hatto azoblarga sababchi-dir - bu ham tasavvuf talimotining muhim gʻbʻoyalaridan biri.

Bu hikoyatda dunyo podshohining sevimli quliga munosabati barcha olamlar podshohi - Haq taoloning sevimli quliga

mehribonchiliklari oldida arzimasligi, hatto jabr-zulmdan xoli emasligi ochib beriladi.

Bu hikoyatda zarga, tilloga hirsu havas kufr va butparastlik ekanligi manolari ochiladi.

Mazkur hikoyatda olamdagi barcha mavjudotlar Oliy Ruhning soyasi, zarralari deb hisoblanuvchi panteizm falsafasi tasavvufga ham xosligini ko'rsatadi.

Tasavvufiy ishqdagi kufr manolari shariatda kufr sanalsa-da, tariqat va marifatda kufr emas, ilohiy ishq ahlining aql-xushdan ayrilishi deb tushuniladi. Shu sababli bo'lsa kerak, Ibn Sino dunyoviy ishqni illat, kasallik deb, ruhiy ishqni esa hayot javhari deb biladi. (Qarang: Ibn Sino. Ishq risolasi.)

Shayx Sanon qissasi - Fariduddin Attor va A.Navoiy asarlarining eng go'zal sahifalarini tashkil etadi. Mazkur qissada - vujudiy va ruhiy go'zallikning ilohiy, muqaddas ekanligi, oshiq uchun barcha din va mazhablarning farqi yo'qligi, ishqning xalqaro va dinlararo ahillik va do'bstlik sababchisi ekanligi tasvirlanadi.

Aql-hushdan ayrilib, dildan sevish -tasavvufda fazilat, tibbiyotda esa illat, kasallik hisoblanadi. Erkak odamning go'zal yigitni sevishi deganda tasavvuf tariqatida Allohning jamoliga oshiqlik tushuniladi. Shariatda bu kufr va illat, gunohi kabira. Tasavvufda go'zal yigit - odamzod emas, Haq taolo jamoli manosida keladi.

Bu hikoyatda buyuk saltanat bunyodkori, Hind elini musulmon qilish uchun 17 marta yurish qilgan sulton Mahmudning bir o'g'li kambag'ol oila bolasiga oliy himmati tasvirlangan. Nizomulmulkning B«Siyosatnoma asarida sulton Mahmud, goh zolim qaroqchilardan elni qutqaruvchi, goh turli unvon, martabalarini deb, nohaq ishlar qiluvchi sifatida tasvirlanadi. Aslida ham sulton Mahmud G«Baznaviy turli fazilatlariga ham, nuqsonlarga ham ega bo'lib, asosiy ishi - dini islomni keng yo'ngan qahramon - G«Boziydir. B«Mahmud va o'g'lini chol hikoyasida u olihimmat, insonpar-var, odil podshoh sifatida tasvirlangan.

Avliyolardan Habib Ajamiy karomatiga bag'vishlangan bu hikoyada aytilgan piri ulug'vish fikri shariatda oqlanmaydi. Qotil piri nazari tushsa ham qotildir, uni jazolash adolatlidir.

Bu hikoyat manolari juda murakkab. Butparast odamning ne sababdan okdanishi tushunarli emas. Bu ishdan hazrat Jabroil ham ajablangani tabiiydir. Lekin Alloh taolo barcha sirlarni bilguvchidir.

Bu hikoyatda vujud ham, ruh ham muqaddas, pok bo'lishi kerak, degan go'yo ilgari surilgan.

Shibliyning bu ishi ramziy bo'lib, mardlikni unutgan erkaklarga tanbeh uchundir. Keyingi hikoyat ham shu haqqadir.

Bu hikoyatlarda bazi odamlar o'z gunohlari uchun Iblisni ayblab, nohaq tuhmat qilishi qoralanadi.

Muhammad payg'ambar s.a.v. bir badavlat odam bilan gaplashib turganida kambag'ol - dinsiz savol so'vishi, rasululloh uni mensimay yuz o'girgani va Allohdan tanbeh eshitganiga ishora.

Aslida inson oxiratga borayotganida safar o'ziga - uning bu dunyoda qilgan toat, ibodati, yaxshi, savob ishlari bo'ladi.

Bu hikoyatda Haq taolo farmoniga asosan dunyo hayotitsa azob chekayotganlar yaxshi amal qiladi, davlatmand odamlar faqat maqtanish uchun ibodat qiladilar, degan mano yashiringan.

Qulning shohona to'vni yengiga yuzidagi changni artishi Alloh yetkizgan nematni mensimay, qadrsizlantirga-ni deb tushuniladi. Hazrati Muso bilan Firavn sehrgarlari bahs-munozara qilgan vaqtida sehrgarlar haq dinga o'rtib imon keltirishi Tavrotda ham, Quroni karimda ham keltirilgan. 139-betga. Bu go'yo (falak qo'vishirchoqboz, insonlar - qo'vishirchoq) Umar Xayyom va Pahlavon Mahmud ruboiylarida ham ravshan ifodalangan. Lekin Pahlavon Mahmudning javonmardlik, futuvvat tariqati chin insonlarni qo'vishirchoq bo'lmay, olamni yaxshilik tomonga o'zgartiruvchi, faol inson bo'lishga o'rgatadi.

Imom Ahmad Hanbal - ahli sunna val -jamoaga xos to'v ilg'vor mazhabdan birining asoschisi. U go'zal xulqli, o'g'li kamtarin bo'lib, imom al-Buxoriyga ham tazim qilib, hadislar yozgan qo'vlini o'vigan va uni turli ig'volardan himoya qilgan.

Bu voqeaning tarixiy asosi bor. Yuz yillar davom etgan salb urushlari vaqtida musulmon bahodirlari masihiylarga va ularning bahodirlari musulmon jangchilarga ibodat vaqtida jangni to'xtatib, imkoniyat berganlar. (Qarang: Usoma bin Munqiz. Ibrat kitobi. Arabchadan Ismatullo Abdullaev tarjimasini.)

Bu voqea ham haqiqatda bo'lgan, shu haqda Tavrotda va Quroni karimda yetarli so'vlar bor. Yusufning o'vbalari oxiri xorlanadilar.

Devona bu so'vlarini alam ustida aytgan. Aslida Arsh egasi - Alloh o'v bandalarini siylashda bu yerda maqtalغان amid - lashkarboshiga nisbatan yuz ming chandon himmatliroqdir. Shu sababli Fariduddin Attor devonaning so'vini gustoxlik deb to'vishir aytadi.

Fariduddin Attorning bu HIKOYATIDA Jaloliddin Rumi va Alisher Navoiyda ham uchraydigan barcha millatlarga va go'vayridinlarga Allohning bandalari deb hurmat bildirish, dinlararo bag'vrikenglik bor.

Mazkur hikoyatda sulton Mahmud G«Baznaviyning qudratli podshoh bo'la turib, gulxan yoquvchi bilan do'vstona suhbatlar qurishidan bu podshoh haqida bazi tarixchilarning tana, malomatlari nohaq bo'lib ko'vtrinadi. Sulton Mahmud shoir Fariduddin Attorning ustozlaridan biri - Abul-Hasan Haraqoniyga ham tavoze bildirib, ziyorat qilgan.

O'vtmishdagi bazi atoqli ulamolalar Iblisni faqat bir Allohga sajda qilib, boshqaga (Odamga ham) sajda qilmaganini Allohga faqat Shayton shirk keltirmagan deb, u haqda ijobiy fikr bildirilgan. Lekin Alloh bilguvchiroqdir!

Bu hikoyatda boshqalarning aybini topib jazolovchilarning o'vlarida ham ko'v gunohlar borligi, ammo ular o'vziga jazo bermasliklari qoralanadi.

Fariduddin Attor bu hikoyatda Alloh do'vzaxlar va jannatlarni oqilona maqsad bilan yaratgani haqida Alloh so'vlarini keltiradi, ammo, hikoyat xulosasida bu fikrga qo'vshilmay, Robiya Adaviya kabi B«Do'vzaxlar va jannatlarni yo'v qilishni maqullaydi. Sofdil musulmonlarning ko'vpechi-ligi do'vzaxdan qo'vtrqib, jannatni orzu qilishi, shu sababli yomonliklardan tiyilishi Quroni karim suralarining asosini tashkil etadi. Ammo, do'vzax va jannatga beparvo qarab, Allohni sevish - ayrim xoslarning fikridir. Xoslar juda ozchilikni tashkil etadi.

Ilm o'vrganish* ayniqsa imon va ruhni poklaydigan, marifatni ziyoda qiluvchi foydali diniy, manaviy ilmlarni o'vrganish barcha musulmonlar uchun farzdir. F.Atgor bu hikoyatda mashaqqatli sharoitlarda ham ilm bilan fidokorona shug'vullangan odamni majozan, o'vziga haykal qo'vhygan, qahramon deb ulug'vlaydi.

Bu go'vharoyib hikoyatda oshig'vini o'vshir dard, qiynoqdan xalos etishni istagan mashuqaning ruhiy kechinmalari tasvirlangan. Ammo bu ish islomiy shariatda oqlanmasa-da, hozirgi vaqtda butun dunyo olimlari o'vlishga qiynalayotgan odamga B«yordam berish (extenaziya) masalasida bahslashmoqdalar.

Mazkur hikoyada yosh, hali o'vni gulidan bir guli ochilmagan o'vsmirning chohga yiqilib o'vlishi tasodif bo'vlsa-da, uning sog'v-omon yurganida zarur, muqaddas so'vlarini (ayniqsa, imon-etiqod kalimasini va boshqa go'vzal manolarni aytolmay

This is not registered version of TotalDocConverter

kelesin, juda qayg'usizlik bilan o'ziga o'limni qabul qiladi. Hikoyaning yana bir, yashirin maqsadi inson qisqa umrida juda ko'p yengil, sayoz, behuda, zararli so'zlarni aytishi baxtsizlik ekanligini bildirishdir.

Mir Alisher Navoiy ustoz Fariduddin Muhammad Attorning shu fikrlari ta'sirida bo'lsa kerak, Nizomiy, Dexlaviy, Jomiy ijodi abadiy yashashiga umid bildirar ekan, agar bu ustozlarning nomi yo'qolsa yoki ular -foniy bo'lib, yo'q bo'lib ketsalar, men ham ularning izidan yo'qolay, deb lutfu sadoqat biddirib, B«Quroni karimning B«Kahf surasida 300 yil g'orida uxlab qolgan g'arib o'smirlar taqdiriga ishora qilib, yozadi:

Kahfi fano ichra alar bo'lsa gum, Men ham o'lay arbaahum, kalbuhum...

Yani, B«Ular fano g'orida yo'qolsalar, men ham bularning to'rtinchisi - iti bo'lay manosida.

AvvalgiII- qismB Keyingi